PROPEMPTICVM
CL. SALMASIO
ADVERSVS EIVS
Euchariſticon

DE SVBVRBICARIIS
REGIONIBVS ET ECCLESIIS.

Autore IACOBO SIRMONDO
Societatis IESV Preſbytero.

PARISIIS,
Apud SEBASTIANVM CRAMOISY,
via Iacobæa ſub Ciconiis.

M. DC. XXII.
CVM PREVILEGIO.

LECTORI.

SALMASII Euchariſtico ne reſpondendum putarem, non pauca, LECTOR, initio deterrebant: tum illud maximè, quòd de re iam nota &apud omnes peruagata ſæpius ſcribere, non modo ſuperuacaneum, ſed prope importunum ac putidum videbatur. Accedebat, quod illum ſciebam in opere

tam longo nihil ad ferre noui præter nouos errores, & illiberalem petulantis effrenatæque linguæ licentiam. quorum alterum rideri à me potius, & contemni oporteret; alterum non attingi: ne si pertinacem atque indocilem commonere pergam, nullus sit finis, & pro vno excetræ capite plura succrescant. Neque arduum sanè fuerat, silentium mihi persuadere non inuito: nisi consilium hoc disturbassent, atque in alteram partem inflexissent amici, qui & difficile aiebant fore, vt magnum hunc librum magnũ, quod aiunt, malum esse, atque in tanta hominis iactantia tantam hærere imperitiam

omnes credant, nisi re ipsa ostendatur: & publicæ præterea causæ interesse iudicabant, nimiam istam gloriosi ostentatoris vanitatem & maledicentiam aliqua ratione sufflaminari. Itaque vt altera nunc etiam cum illo dimicatione congrederer extorserunt. In qua quidem ita cum rixoso & loquace aduersario versatus sum, vt tanto breuius licet, quàm patientia & otio tuo abusus est, refellendum putarim; nullum tamen eius impetum declinarim, nullam quæ ad controuersiam disceptationẽque nostram faceret, verbosæ quamuis & confusæ orationis partẽ intactã reliquerim. Vtrum

idoneè ſatis confutata & retuſa ſint omnia; tum eius deinde fraudes & calumniæ liquidò deprehenſæ, atque innumerabiles ridicularum, & extra modum abſurdarum opinionum delirationes patefactæ, tuum, LECTOR, cupio eſſe iudicium. An vero abſtinere is deinceps, & famæ atque exiſtimationi ſuæ conſulere malit, in ipſius erit arbitrio. quanquam magnum videor, vt in poſterum ſapiat, ſtimulum admouiſſe, cum laruam detraxi, ſub qua latebat. Nam & perſonatos conſtat, poſtquam multis modis inſanierint, de ſtultitia ſua remittere, ſi ſe agnoſci videant. Quare ſi animos homini &

audaciam hactenus personæ fiducia fecit; vt eo liberiùs conuitiaretur, atque in omnium generum ineptias abiret, quòd oculos nostros se fallere existimaret: retecto nunc ore, absterſáque fuligine, ad frugem redeat licet. Ideo quippe nomen, quod celabat, expressum est, vt SALMASIVM loqui, & de SALMASIO fabulam esse meminerit. Quo mihi etiam cautum in futurum arbitror, ne cum illo amplius, quoquo se vertat, altercari sit opus. Aut enim desinet sua sponte, & resipiscet: atque ego pariter voti compos conquiescam. aut nugari & desipere perget: ac tum etiam mihi ipse, ne imitari videar, si-

lentium indicam. Quis enim cum eo sibi, qui vltro volens insaniat, litigandum sana mente putet? Omnino certum est, quicquid ille consilij capiat, in posterum tacere, & quem antea, cum primum lacessiuit, Aduentoria excepi, Propemptico dimittere.

PERIOCHE CAPITVM ſingulorum Propemptici.

LIBRI I.

De Regionibus ſuburbicarijs.

CAP. I.

Inſcriptio ſtatuæ Nolanæ.

Salmaſius ad eundem lapidē iterum offendit. Regio Romana Nolæ, pars vrbis. Porta, & regio Romana Mediolani. Ciceroniana locutio temere à Salmaſio reprehēſa. Inſcriptionis antiquæ verba peſſimè ab eodem expoſita.

CAP. II.

Territorium agri Romani.

Salmaſius ſeipſum teſtem laudat, & Vopiſci locum fruſtra vexat. Ex territorij ſpatijs metienda iuriſdictio. Territorium vrbis, ager Romanus. cuius fines certi, fixíque poſt Seruium regem, qui agrum in tribus ruſticas diuiſit. Salmaſius fines vrbis cum Imperij finibus confundit.

CAP. III.

Præfecti Vrbi iuriſdictio.

Auguſtus agro Romano nihil adiecit. Vlpiani locus à Salmaſio corruptus. Centeſimum

Italiæ vox nihili. Territorium loci, & iudicis. Salmasij fraus & calumnia. Præfecto vrbi iurisdictio & potestas in agro tantùm Romano competens iure magistratus, principum voluntate vsque ad centesimum attributa. Basilicæ leges, earumque interpres à Salmasio productus contra Salmasium.

CAP. IV.

Annonariæ regiones.

Italiæ diuisio in annonarias & vrbicarias iterum explosa. Trebellius & Victor à Salmasio non intellecti. Constantinus ab eius calumnia vindicatur. Inepta nobis affingit, vt refellat. Victoris locus expēditur. Annonariæ quæ fuerint, & vnde sic appellatæ, non liquet.

CAP. V.

Piceni regio extra Centesimum.

Suburbicarias Centesimo non contineri ex Piceno conuincitur. Sabini non Piceno, sed Valeriæ prouinciæ attributi. Itinerarium vetus depulsa Salmasi calūnia declaratur. Brundisinum iter duplex. Interamna Flaminiæ eadem quæ Nartium. Balbi fragmentorum auctoritas nulla. Scæuola in Pandectis. Vmbria in Piceno, vel Vmbria Picenum, quæ dicta. Salmasij triumphus de se ipso.

CAP. VI.

Vmbriæ, & Tusciæ annonariæ pars intra Centesimum.

Salmasij de Vmbria multiplices nugæ. Tusciæ annonariæ pars intra centesimum. Marcellini Comitis auctariū. Terentius Corrector Tusciæ annonariæ. Pistoriense portentū. Ammiani Marcellini locus emendatus. Vulsinij Tusciæ annonariæ ciuitas intra centesimum.

CAP. VII.

Suburbicariæ regiones.

Salmasius λεξίθηρ. Vicarij prouincias omnes ex eius sententia suburbicarias dici posse. Suburbicariæ nō idem quod suburbanæ: neque à situ loci, sed ab Vrbico magistratu, cui parebant, nuncupatæ: parebant autem non Præfecto Vrbi, sed Vicario. Cardinalis Perronij excusatio. Suburbicariarum nomen sub Constantino exortum, modo pressius, modo laxius vsurpatur.

CAP. VIII.

Italia propriè sumpta.

Italiæ nomen pro septem tantùm prouinciis vsurpari non cœpit ante Constantinum, post

Constantinum pro tota Italia vsurpari non desiit. Salmasij calumniæ, & paralogismi cōplures. Mediolanensis prouinciæ amplitudo. Rauenna metropolis facta sub Placido Valentiniano.

Cap. IX.

Latina regio, & Valeria.

Salmasius iuuenem se dicit, & re ipsa probat. Codicis Theodosiani legem adulterat. Gallia Cisalpina vrbi vicinior quam Sicilia. Nulla prouincia tota intra centesimū. Latina regio per se non fuit, nec Valeria sub Augusto. Salmasij ἐναντιώματα καὶ ψευδηγορίαι. Descriptio Italiæ vetustior illa, quā recentiorē putat.

Cap. X.

Symmachi de P. V. Epistola.

Salmasij paradoxa refelluntur, agrum Romanum circa Vrbem nullum fuisse, prouincias ab Vrbis portis incepisse, Præfectum Vrbi potestate in suo territorio caruisse. Symmachi epistolæ Salmasiana expositio redarguitur. Vrbicaria regio agri Romani, prouinciis opposita. Vrbicariæ regiones centesimo non circumscriptæ. Legum aliquot explanatio.

LIBRI II.

De Eccleſiis ſuburbicarijs.

Cap. I.

Canon. vi. Synodi Nicænæ.

Suburbicariæ Eccleſiæ Rufini. Comparari à Synodo Nicæna diœceſim cum diœceſi, non diœceſim cum prouincia. Confirmari ab eodẽ Epiſcopo Alexandrino iura non ſolum metropolitica, ſed etiam patriarchica, quæ Meletiani turbabant. Prouincia Romana ſemper vltra centeſimum.

Cap. II.

Parergon Salmaſij de legibus & edictis

Iunius Quartus Palladius non duorum, vt putat, ſed vnius ſunt nomina. Duabus Innocentij Papæ epiſtolis ſubſcriptiones reſtitutæ. Principum legibus, dum promulgabantur, magiſtratuum edicta ſubijci mos erat, non præponi. SVB EDICTO *proponi quid ſit. Salmaſij pudenda oſtentatio.*

Cap. III.

Canon. ix. & xvii. Syn. Calched.

Salmaſianæ dictionis character. Exarchi diœceſeon in Synodo Calchedonenſi non ſunt

Patriarcha Alexandrinus & Antiochenus, sed Pontica, Asiana, & Thraciæ primates. Nili interpretatio reiecta, Zonaræ exposita. Multa in Conciliis vniuersalibus tractari nō vniuersalia. Exarchos illos diœcesibus suis reuera præfuisse.

Cap. IV.

De iisdem, & de canone II. Synodi Constantinopolitanæ.

Salmasij de duobus Patriarchis sententia iterum exploditur. Tautologiam Synodo Calchedonensi appingit. Canonis Constantinopolitani explicatio. Exarchi supra omnes metropolitanos diœcesis. Socratis hallucinatio. Salmasij errores Chorographici.

Cap. V.

De Exarchis, & Notitiis Ecclesiæ Cōst.

Superiorum epilogus. Exarchi propriè & absolutè dicti, qui diœceseon. Exarchi prouinciarum apud recētiores Græcos quinam, & vnde appellati. Notitia Andronici iunioris. Ephesinus ἔξαρχος πάσης Ἀσίας, *Cæsariensis* πάσης ἀνατολῆς. *Salmasij de vtroque, & de Thematibus falsa ratiocinatio. Synodus Const. Gregorij Patriarcha.*

Cap. VI.

De numero Patriarcharum.

Archiepiscopus primæ Iustinianæ verus Patriarcha non fuit. neque Carthaginiensis, neque Trinouiensis, nec denique Cyprius. Veri Patriarchæ quinque duntaxat Iustiniano, qui ceteros metropolitanis adnumerat.

Cap. VII.

De Patriarchis & Primatibus.

Pontifices Romanos Patriarchas olim sæpe appellatos. Patriarchæ vnde dicti. Primates non solum primæ prouinciæ præsunt, sed vniuersæ diæcesi. Primas prouincias Salmasius ridiculè putat illas, quæ in Notitia Imperij primo loco numerãtur. Episcopus Aquileiẽsis Patriarcha Italiæ nõ fuit, sed Venetiæ & Istriæ.

Cap. VIII.

De Primatibus Occidentis.

Salmasius seipsum imprudens carpit. Propriè dici & κατ' ἐξοχήν. Eiusdem κρύψις deprehensa. Mediolanensis primas non fuit. Primas Carthaginiensis totius Africæ curam gessit. Primates item Hispaniæ, & Galliæ, integras diæceses administrarunt. De Lugdunensi, & Bituricensi.

Cap. IX.

De Primatibus prouinciarum Africæ.

Salmasij calumnia depulsa. Prima sedes in Africa non idem quod metropolis. primas prouinciæ, non metropolis Episcopus, sed qui promotione antiquissimus. Inde vulgo SENES *appellati. Canones aliquot, & Augustinus duobus locis explicatus, Donatistæ à primatu Gregorij magni decreto exclusi.*

Cap. X.

De Patriarchatu Occidentis.

Salmasius ambiguè de Papa loquitur. Pōtificis Romani specialis diæcesis & synodus Occidens. Patriarcha idem Occidentis. Ecclesiæ aliæ aliis subditæ, à quibus ortæ. Occidētis Ecclesiæ à Romana institutæ. Patriarcharum ordo superior quam Primatum. Salmasij multiplex hallucinatio. Operis conclusio.

PROPEMPTICI CL. SALMASIO LIBER PRIMVS.

DE REGIONIBVS ſuburbicarijs.

CAPVT I.

Inſcriptio ſtatuæ Nolanæ.

Salmaſius ad eundem lapidem iterum offendit. Regio Romana Nolæ, pars vrbis. Porta & regio Romana Mediolani. Ciceroniana locutio temerè à Salmaſio reprehenſa. Inſcriptionis antiquæ verba peſſimè ab eodem expoſita.

QVA ſpe aut fiducia Vrbicariam tuam regionem in Nolano marmore iterum quæras, cum ad illam nihil pertinere oſtenderim, equidem

assequi, Salmasi, non possum. vereor potius, ne quo antea loco ἀστοχίας, solertiæque tuæ iacturam passus es, ibi nunc toto naufragij καταποντισμῷ demergare. Nam quod in hanc statuam temere in Epistola tua incurreras, Romanamque in ea regionem aliter quam par fuit exposueras, puerilis sanè ac ridiculus error fuit: sed qui condonari facilè poterat, si postea vitasses. Nunc verò, postquam admonitu nostro nihil cautior factus, quæ tum peccaras, ad eadem ipsa reuolueris, bisque ad eundem, quod aiunt, lapidem offendis; ecquem fore putas, qui tibi non iam casu, sed consilio erranti non meritò succenseat? Tu tamen hîc etiam tuo more iactantior tantum abes à sensu cladis tuæ, vt in certamen redire, atque in illa ipsa statua

iterum vires experiri non pigeat. Negas à nobis eius intellectam esse subscriptionem, & exclamas: Sirmondus non est qui intellexit, aut " sanè Sirmondus est, qui non intellexit. Magnificè videlicet, ita Salmasium loqui decuit. sed inscriptionem audiamus. Pag. 8.

POLLIO IVLIO CLEMENTIANO
SVBVENTORI CIVIVM
NECESSITATIS AVRARIÆ
DEFENSORI LIBERTATIS
REDONATORI VIÆ POPVLI
OMNIVM MVNERVM RECREATORI
VNIVERSA REGIO ROMANA
STATVAM COLLOCAVIT
CVRANTE CL. PLOTIANO.

Quid igitur causæ est, cur tibi regionem Romanam, à qua ciui Nolano positam Nolæ statuam legis, Nolanæ vrbis partem, vt in Aduentoria scripsimus, intelligi

„ non placeat? Quia nullo, inquis, » auctore, nullo argumento constat, " Nolæ regionem fuisse, quæ Romana vocaretur. Quasi verò satis idoneus auctor Inscriptio ipsa nō sit; aut leue id argumentum videri queat, quod ex altera ibidem inscriptione ducitur, quæ Clementiano eidem statuam ab Iouia quoque regione positam commemorat. Etenim vt in Ciceronis Planciana qui legunt: *Quid Plancio cum Lemonia? quid cum Veientina?* aut in versu Horatiano: *Hic multum in Fabia valet, ille Velina,* ij cum Lemoniam & Fabiam tribus Romanas fuisse didicerint, non dubitant quin Romanæ item tribus sint Veientina aut Velina: sic in Nolanis istis lapidibus qui Iouiam regionem cum Romana regione coniunctam vident, & Iouiam

Nolæ vrbis, quod tu te inficiari nequeas, partem esse non ambigunt, parum profectò acutos se probent, si aliud de Romana suspicentur. At enim Romanam Nolę regionem nullam fuisse contendis, & de nomine ipso argutaris. Vnde, ais, regio Romana Nolæ, aut quare sit dicta? Quid hoc verò ad nos, vnde nomen adepta sit, si fuisse ostendatur? aut cur regio Nolæ aliqua hoc nomine dici aptè non potuit, si dicta est Mediolani? Nam Mediolani, si nescis, nō solùm portam Romanā, sed & regionem Romanam fuisse compertū est. Alioquin quo sensu ROMANAM accipies in Ambrosij epistola LIV. ad Marcellinam sororem: *Cum ego basilicam dedicare vellem, multi tanquam vno ore interpellare cœperunt dicentes, sicut in Romana, sic ba-*

silicam dedices? & in Paulini presbyteri verbis de Ambrosio: *Sancti Nazarij corpus, quod erat in horto positum extra ciuitatem, leuatum ad basilicam Apostolorum, quæ est in Romana, transtulit.* Neque enim insulsum te adeo fore arbitror, vt Romanam in his etiam locis Vrbicariam interpretari velis. Quod si Romanam quoque regionem habuit Mediolanum, qui de Nola quærebas, cur Romana eius regio dicta sit, quære cur Mediolani: aut si Mediolanensem his testatam auctoribus repudiare non audes, desine Nolanam, cuius incisum in marmore nomen vides, friuolis atque inanibus coniecturis incessere.

Pag. 10. Quale est enim, quàm frigidum & ineptum quod addis, absurdum videri, Clemētiano tam bene de ciuibus omnibus merito, non totam

vrbem, quod par erat, sed vnam eius regionem, si Nolana hæc regio est, statuam censuisse? Vnde habes à Romana tantum regione decretam fuisse, cum alteram ab Iouia collocatam legas, & alias à reliquis positas nihil vetet? Sed sola posuerit. cur officiosam huic diligentiam vitio vertas, cum Romanorum mancipum corpus nemo reprehendat, quòd Orfito Præfecto vrbi priuatim, vt Romana Inscriptio docet, *ob prouidentiam, & statum optimum vrbi Romæ ab eo redditum, statuam sub ære constituit?* At ridiculum censes, VNIVERSAM REGIONEM de vna aliqua regione vrbis Nolæ dici, quod de ipsa vrbe tota dici vix potuerit. Ridiculum est planè, ac supra omnem inertiam, non dici hoc à quoquam, sed abs te carpi. Quid

Inscript. ant. pag. 418.

rebam ego ex te, quonam beneficio Romanos, & vicinas Romæ gentes, quas Vrbicaria regione vis comprehendi, à Nolano ciue affectas censeres, vt statuam ab vniuersis mereretur. Sic enim mihi persuadebam fore, vt cum Clementiani promerita, quæ in ea basi recensentur, eiusmodi esse animaduerteres, quæ in Vrbicariam regionem nullo modo conuenirent, à stulta ista opinione desisteres. Sed multum me fefellit expectatio. Nihil enim est quod non facilè cõcoquas, ne inscitiam confiteare. adeo vt Senatui, populoque Romano, vnde prouinciarum, gentiumque peti patroni solebant, patronum ipse, quo fingi absurdius nihil potest, imponas; & patronum hominem Nolanum, nullis honoribus functum,

nullis titulis insignem, virum adhuc perfectissimum, hoc est nondum clarissimum, nondum Senatorem. Verùm hoc ego caput, quod à te per errorem ex altera Inscriptione translatum est, non vrgeo vehementius. ad nostram redeo, quæroque iterum vt Clementiani erga Romanos beneficia nobis exponas, quid respondes? Quod me rogas, inquis, statuam
Pag. 9. „ interroga, ipsa litterata est, & ex ea
„ disces, quidnam? VT SVBVEN-
„ TORI ciuium, libertatis redonatori, necessitatis aurariæ defensori, & omnium munerum recreatori, hanc statuam decretam fuisse. O gnarum & callidum interpretem! Et quis vnquam post artes inuentas tam imperitè & inscitè auctorem vllum intellexit, quam distorta & aliena hæc tua est ex-

planatio? Primùm enim, tam angusti spiritus fuisti, vt breuem clausulam percurrendo explere non posses, sed quæ inter se connexa erant diuelleres: nec animaduerteres necessitatem aurariam ipsam esse, in qua suis ciuibus subuenisse Clementianus dicebatur. Deinde quò referri singula oporteret non vidisti. Nam si redonator ad libertatem pertinet, & recreator ad munera, VIA POPVLI quæ interiecta est, ἀνάρτητος pēdeat necesse est, quia cum quo cohæreat non habet. Quid porro est, quidue tuo iudicio significat, defensor aurariæ necessitatis? aut quis populo Romano libertatem eripuerat, vt hāc illi ciuis Nolanus redonaret? Tam multa in vnum absurda cōgessisti, vt numerari vix possint, & has doces titulo statuæ ineptias cōtineri.

Litterata proculdubio, & elegans, cui hæc affingis, erat Inſcriptio: ſed tu illiteratam peruerſa & ridicula interpretatione feciſti. Redi ergo, redi ſodes ad ſcholam, Salmaſi, & Inſcriptionis tuæ verborum vim, ſententiamque prius condiſce. tum Romanã in ea regionem intelliges, non Romani territorij ambitum, quod ſomniabas, ſed Nolanæ vrbis partem vnam appellari.

Capvt II.

Territorium agri Romani.

Salmaſius ſeipſum teſtem laudat, & Vopiſci locum fruſtra vexat. Ex territorij ſpatiis metienda iuriſdictio. Territorium vrbis, ager Romanus. Cuius fines certi fixique poſt Seruium regem, qui agrum in tribus ruſticas diuiſit. Salmaſius fines Vrbis cum Imperij finibus confundit.

Post lapidem Nolanum, in quo regionem Romanam in-

ueneras, ſed non tuam, tuam nunc apud Vopiſcum te nactum iactas, ſed fruſtra. Vopiſcum ais in vita Pag. 12. Probi ſcribere, poſteros Probi Romanam refugiſſe, & in Italia circa Veronam & Benacum larem locauiſſe, atque ita legere codices manuſcriptos. Audio. ſed quo auctore id confitmas? quem huius lectionis teſtem laudas? Salmaſium. Teſtem videlicet non domo productum, ſed teipſum. Nam quis iſte eſt alter Salmaſius, qui teſtimonium tibi commodat, ſi tu non es? Tibi ergo credere nos iubes? quis tam iniqua lege litigat vnquá, vt aduerſario credere cogatur? At tibi tamen, vide quàm moroſus non ſim, etſi conſtat te non ſemper Attica fide loqui, hoc loco credere non abnuo. Scripſerit Vopiſcus ROMANAM, & Romanam

absolutè dicat Romanam regionem; Romanamque intelligat, non quæ Nolæ sit, vt in lapide Nolano, aut Mediolani, vt apud Ambrosium & Paulinum, sed verè Romanam, hoc est vrbi Romæ vicinam. Quid tandem egisti, aut quid habet hic locus, quod causæ tuæ tantopere faueat, vt auro emptum velis? An quia regionem Romanam nominat Vopiscus, inde confectum putas, vt eius regionis fines vsque ad centesimum ab Vrbe lapidem processerint? Fugit te ratio, cùm ita cõcludis. Fac enim non Romanam à Vopisco scriptum, sed Romam; aut si Romanam omnino legi placet, Romanam ab eo regionem dici, non quę centesimo, sed quæ paucis agri Romani millibus comprehendatur: quid erit in tota eius oratione,

quod integro ſenſu non cohæreat? Quod ſi de regionis Romanæ finibus ex Vopiſci verbis colligi nihil poteſt, ridiculus es planè, qui inanem atque inutilẽ tibi locum, quaſi hoc vno vincere poſſes, inſignẽ & auro contrà carum prædicaſti.

Sed huius generis miræ ſunt vbique ἀσυλλογισίαι & hallucinationes tuæ, quas in ijs etiam quæ de territorio Romano, Præfectique vrbis poteſtate contra nos diſputas, frequẽtaſti. Dixeram ego, ex territorij cuiuſque oppidi finibus, quoad ſe magiſtratus eius poteſtas & iura porrigant colligi potius, quàm contra debere. Neque inficias ire ſanus quiſquam poterat. Nam cùm eo magiſtratus fiant, vt intra territorij fines ius dicant, quid certius, quam ex territorij terminis iuriſdictionis mo-

dum & ſpatia æſtimari oportere?
Pag. 17. An non apertè id declarant verba
illa quæ laudas, quæ in colonia-
rum legibus vſurpari ſolebant:
*Quos agros, quæ loca, quæue ædificia
intra fines illos dedero, aſſignauero, in
eis agris iuriſdictio eſto coloniæ illius,
cuius ciuibus agri aßignantur?* Vides
enim agros primum & territo-
rium definiri, tum iuriſdictionem
territorij ambitu circumſcribi. Au-
des tamen obtrectandi ſtudio in re
Pag. 16. aperta reluctari: quia coloniæ, in-
quis, nonnullæ iuriſdictionem in
alienis territoriis habuerint. Quod
vt doceas, per auctores gromati-
cos licentius euagaris, quàm aptè
aut intelligenter, non diſputo;
hoc ſcio, iſtud ipſum quod ad-
ſtruere conaris, & tuam de Præ-
fecto vrbis ſententiam elidere, &
noſtram confirmare. Quod enim
coloniis

coloniis interdum contigisse vis, vt iurisdictionem extra sua territoria exercerent, hoc est quod Præfecto vrbis concessum fuisse contendo, vt potestatem, quæ illi iure magistratus intra Vrbis tantum terminos, & territorium competebat, Principum voluntate per aliena etiam territoria vsque ad centesimum lapidem protéderet. Quid ergo tibi consilij fuit, cum ex scriptoribus illis tela quæ in te redirent, comparares?

Docebam præterea territorium Vrbis, de quo quærimus, non centesimo, vt volebas, sed agri Romani finibus contineri, idque ex Pomponij Iurisconsulti verbis demonstrabam, à quo territorium generatim describitur, *Vniuersitas agrorum intra fines cuiusque ciuitatis*, hoc est, vt Basilicæ leges interpre-

tantur, πολίτες οἱ ὑπὸ τὴν πόλιν ἀγροί. Quo loco cum oſtendiſſem agri huius Romani ſeu territorij fines longinquos non fuiſſe: quippe qui vicinorum vndiquaque oppidorum, quibus ſui etiam agri & territoria erant, terminis clauderentur; incredibile eſt dictu, quam futilia, quam ridicula, quam abſurda ſint, quę contra nugaris. Etenim cum aliud ſit vrbs, aliud imperium, & diuerſi vrbis atque imperij ſint fines ac termini, tu inaudito errore vtraque confundis. Quod ſi diuerſa iudicas, cur agrum Romanum, cum pro imperio ſumitur, ab agro Romano, qui vrbis Romæ eſt territorium, non diſtinguis? Nimirum quæ vtriuſque exordia fuerint, & quam diſſimilia incrementa ſuſceperint, tametſi omnia noris, neſcire & non intel-

ligere te doces. Repete igitur animo antiquæ vrbis originem, & disces agrum Romanum principio vrbe in alieno solo condita nullum fuisse; mox à Romulo deuictis, & agrorum parte multatis proximis Latij vel Hetruriæ populis, certos ad limites constitutum, atque hæc agri & territorij Romani primordia memorari. Inde prolatos sensim eius fines ab alijs regibus, vt à Prisco, qui vt auctor est Eutropius, *Sabinis victis non parum agrorum vrbis territorio adiunxit.* Hunc denique agrum vniuersum, siue χώραν, vt Dionysius libro IV. vocat, (quo tu alio nomine territorium, aut regionem Romanam appellares?) in tribus rusticas à Seruio rege, qui vrbem quoque ipsam in vrbanas distribuerat, digestum ac diuisum fuisse: ita vt

quos agros, quæ rura tribus illę colerent, in his ager Romanus & territorium esset, & tribuum ipsarum, vt Romiliæ, Pupiniæ, Lemoniæ, aliarumque, prout diuersas eius agri partes sortitę fuerant, nominibus distingueretur. Quare qui de agro Romano quæris quos fines habuerit, de tribubus rusticis quære, quibus locis insederint: & cum Romiliam sub vrbe ipsa trans Tiberim in Tuscia, Pupiniam verò cis Gabios, & Lemoniam ad portam Capenam in Latio, Claudiam ad Anienem in Sabinis, reliquas omnes in suburbanis pariter ac vicinis Romæ locis, & Latij, Tusciæ, Sabinorum agro finitimis, constitisse didiceris, noli dubitare, quin hi veri & legitimi agri Romani fines fuerint; non illi quidem nulli, vt garris, aut prope nul-

li, cum tribus omnes rusticas complexi sint: sed neque omnino longinqui, nedum vt centesimum attigerint, quos vicinarum, vt vides, gentium termini premerent ac circumscriberent. Sed hoc præterea, vndè fons & caput erroris tui, docendus es: quamuis prima illa nominis Romani ætate, ijdem aut pene ijdem territorij fines fuerint, & imperij, longè tamen dispares postea fuisse. Crescente si quidem, ac fines suos per bella, tum Italica, tum extera, in vltimas oras proferente Imperio, territorij ager intra suum modum ac mensuram stetit; neque vnquam, quod memoriæ proditum sit, auctus post Seruium neque alijs, quam olim fuerat, regionibus definitus. Quamobrem Liuius libro XXVI. Hannibalis ad vrbem aduentum iterque descri-

bens, Pupiniam, hoc eſt agri Romani partem, in qua tribus erat Pupinia, non ſolum à Ferentinate agro, & Anagnino, qui paulo remotiores erant, ſed etiam à proximis Tuſculano, Gabinoque diſcreuit, & Varro de re ruſtica lib. 1. cum rura in Campania verſibus, in agro Romano, & Latino iugis metiri docet, agrum Romanum Latino, idemque rurſus, & alij paſſim omnium ætatum ſcriptores, vt Latino, ſic & Tuſco & Sabino Romanum opponunt, vt conſtet territorij Romani ſtata & fixa ſemper fuiſſe ſpatia poſt Seruium.

Quæcum ita ſint, Salmaſi, niſi τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματα reuera cœcus es, quot & quantę ſint ἀβλεψίαι tuæ & σφάλματα iam agnoſcis. Miraris enim nos agrumRomanum à Tuſ-
Pag. 25. 26. co, Latinoque ſeparare, cum ab

omnibus seiungi videas. quæris eosdemne sub Augusto, qui olim fuerant, terminos habuisse censeam, cum post Seruij tempora nunquam auctum fuisse intelligas. Vt eius fines vltra centesimum etiam lapidem exporrigas, agrum qui vltra Picenum Romanus dictus est, ex Varrone commemoras, & montes Romanos prope Asculum ex Frontino, cur non addis & Romanas Alpes in extrema Italia; & agrum Romanum ῥωμαίων ἀγρὸν in Perside, cuius mẽtio est apud Procopium in ædificiis Iustiniani? vt luculentiorem facias oscitantiam tuam, qui non sentias de territorij Romani agro nos loqui; non de ijs agris & locis, quibus quod ea priuatim vel publicè possiderent Romani, seu qua alia de causa, nomen inditum

est Romanorum? Denique vt
Pag. 29. ostendas te, quod paulo antè dixi, ambigua voce captum Vrbem cum Imperio in agri Romani nomine confundere, nullum vis in Italia post legem Iuliam, qua Italiæ vniuersæ ciuitas data est, agrum fuisse nisi Romanum; post Antonini verò constitutionem, nullum toto Imperij Romani orbe agrum nisi Romanum. Quid porro habent hæc commune vel connexum; ius Romanæ ciuitatis oppido cuipiam dari, & eius oppidi agrum in agri Romani nomen finesque transire? Ergo satis fuisse putas, vt ager Romanus fieret, eum qui possideret, ciuem Romanum factum esse. Ita Tusculanus ager ante ciuitatem Tusculanis datam Tusculanus ager erat: postquam data est, non Tusculanus fuit, sed

Romanus. Quis credat hæc à populo Romano, ſi ea Roſcius aliquis, aut Æſopus in ſcena diceret, audiri ſine riſu ac ſtrepitu potuiſſe?

CAPVT III.

Præfecti Vrbi iuriſdictio.

Auguſtus agro Romano nihil adiecit. Vlpiani locus à Salmaſio corruptus. Centeſimum Italiæ, vox nihili. Territorium loci, & iudicis. Salmaſij fraus & calumnia. Præfecto vrbi iuriſdictio, & poteſtas in agro tantum Romano competens iure magiſtratus; Principum voluntate vſque ad centeſimum attributa. Baſilicæ leges, earumque interpres à Salmaſio productus contra Salmaſium.

NVſquam ſoli ſunt errores tui, ſed alius alium, ſicut vibia vará, mox ſequitur. Agnoſcis tandem agri Romani fines ante Auguſtum eos fuiſſe quos dixi;

ſed ab Auguſto ad centeſimum
Pag. 30. vſque dilatatos ſuſpicaris, cum Præfectum vrbi crearet, & iuriſdictionem illi vſque ad centeſimum attribueret. Ego verò an Præfecturæ iuriſdictionem Auguſtus ad centeſimum vſque lapidem inſtituerit, quod ex Mæcenatis apud Dionem oratione colligi videtur, an vrbem illi tantum, vrbiſque terminos commiſerit, & alij poſtea quę ad centeſimum excurrunt adiecerint, quod plerique probabilius ducunt, & Dionem accommodate ad ſua tempora locutum putant, hoc loco quærendum non iudico; te qui pro magiſtratuum iuriſdictionis modo & varietate agrorum vniuſcuiuſque loci terminos contrahi vel produci poſſe exiſtimas, falli & in errore verſari non dubito. Agri enim territorij

cuiusque, nisi adiecta vicinorum agrorum parte, augei nō possunt: at iurisdictio immotis agri finibus in alienis etiam agris exerceri potest. Quos porrò tu agros territorio vrbis ab Augusto adiectos docere potes? quæ Latij, Tusciæ, Sabinorum oppida suis agris multata, vt agrum Romanum dilatarent? An potes auctorem vllum proferre, qui de agri Romani finibus aliter post Augustum scripserit, quàm ante Augustum scribebatur? Nam si agri terminos tua sententia mutabat magistratuum iurisdictio, quam vagos & incertos illos fuisse oportebit? Legis Corneliæ de sicariis verba sunt: *Vt is Prætor, iudexue quæstionis, cui sorte obtigerit quæstio de sicarijs, eius quod in vrbe propius mille passus factum sit, vti quærat cum iudicibus qui ei ex lege sor-*

te obuenerint: & P. Mutium Scæuolam narrat Liuius libro L. vrbanam sortitum esse prouinciam, hoc est præturam, & vt idem quæreret de veneficijs in vrbe, & propius vrbem decē millia passuum. Quæso te, cum hæc legis, an non rideas, si quis ex diuersa Prætorum istorum cognitione agri Romani terminos, vel intra mille passus lege Cornelia, vel ad decem millia passuum in Scæuolæ prætura constitutos putet? Ad hæc Vicarius vrbis intra quadragesimum, vt ex Cassiodori formula discimus, iudicabat, an Vicarij causa quadragesimo lapide ager Romanus terminabitur, quem Præfecti gratia vsque ad centesimum vis porrigi? Quid quod ex Vlpiani verbis L. I. *De officio præfecti vrbi*, non desunt qui sentiant Præfecturam vrbis

omnium intra Italiam criminum notionem ſibi aliquando vindicaſſe? quo poſito, agri Romani fines, ſi audire te volumus, non alij tum fuerint, quam Italiæ. Quod enim eo loco non *intra Italiam*, ſed *intra Italiæ C. M.* id eſt intra Italiæ centeſimum milliarium, ab Vlpiano ſcriptum cenſuiſti, digna ingenio & iudicio tuo fuit caſtigatio, hoc eſt inepta & falſa: in qua non ſolum immerito Tribonianum ſugillas, qui tuas iſtas notas non intellexerit: ſed in Vlpianum etiam ipſum es iniurius, cui ridiculam atque inextricabilem lectionem imponis. Quis enim præter te poſſit vnquam, quid Italiæ centeſimum ſit milliarium explicare? Verum hunc ego locum in præſentia non vrgeo. Satis ſuperque, ſi quid ſapis, ſunt cetera, vt intelli-

Pag. 40.

gas non dilatatos ab Augusto fuisse agri Romani terminos, cum præfecturam instituit, sed præfecturæ iurisdictionem vltra agri Romani terminos aliqua ex parte prorogatam. Quod cum fiebat, aut si contra fieret, vt citra loci terminos magistratus esset iurisdictio, tum aliud erat territorium loci, quod agri terminis finiebatur, aliud quodammodo territorium Iudicis & magistratus, quos ad fines eius diœcesis & administratio porrigebatur. Ceterum hęc cum ita fiebant, præter morem fiebant, non quod ἀκόλουθον εἰς τὴν ἀρχὴν, esset, atque ita magistratus ratio postularet; sed principis aut reipublicæ, quæ magistratum instituebat, imperio & voluntate. Nam iusta & legitima ratio erat, vt magistratus iurisdictio loci sui ter-

ritorio æquaretur.

Quæ à me nuper in Aduentoria ad præfecturam vrbanam trãslata cum essent, ostensumque Præfecti vrbi, qui Iudex est vrbis, vrbanorum princeps magistratuum, legitimam & iure magistratus congruentem iurisdictionem agri Romani finibus contineri; quod extra hos fines vsque ad centesimum accesserat, id Principum potius voluntate adiectum videri; quos tu hîc rursum, & quam ineptos clamores sustulisti; aut potius quam alienum, atque ab ijs quæ scripseram abhorrentem in sensum mea verba detorsisti? Nam quæ de diuersis iurisdictionis eiusdẽ limitibus dissernerã ad diuersa iurisdictionis genera traduxisti, & ea mihi portẽta opinionum affinxisti, quæ nunc etiam, cum à te prolata sunt, Pag. 34. 35. &c.

aſſequi vix poſſum. Quod ſi errore abs te, mentiſque vitio factum eſt, non miror illum qui in Nolana inſcriptione lapſus ſit, in verbis meis hærere potuiſſe. Sin ſtudio & cõſilio feciſti, laudo ingenium, quod ne ſine palma eſſes, monſtra finxeris quæ debellares. Verum pro his ego monſtris tuis, Salmaſi, non pugno. Neque enim hebes aut ſtolidus ſum adeo, vt cum in magiſtratibus diſtingui duo ſoleant, poteſtas & iuriſdictio, κράτος, ſiue vt Gloſſæ iuris exprimunt, ἄκρα ἐξουσία, καὶ δικαιοδοσία, in Pręfecto vrbis hæc ita diſtinguã, quod cauillaris, vt illum iuriſdictionem in vrbe tãtum & intra vrbis terminos, poteſtatem extra hos tantum terminos vſque ad centeſimum exercuiſſe velim. vndè porro hæc à me vel dicta vſpiam vel cogitata es hariolatus?

latus? Ego enim nec imperium hac in re potestatemue à iurisdictione seiunxi, nec iurisdictionem à potestate: sed vtraque quos ad fines magistratus nomine pertinere debuerit, quousque principum nutu prouecta sit, ostendi. Quare hæc à te, si quid habebas refelli oportebat, non ista ægrorum somnia quæ exagitasti.

Nostra vero tantum abest vt euertas, vt de his etiam firmandis, fulciendisque laborasse videaris. Etenim cum ad sententiæ meæ cõfirmationem vsus essem argumento legis III. D. *de officio Præfecti vrbi*, quæ Vlpiani verbis docet, Præfectum vrbi cum terminos vrbis exierit potestatem non habere; quærique hoc loco posset, an terminos vrbis lex dicat muros vrbis, & continentia vrbi ædificia, vt ti-

bi visum est; an suburbani agri, territoriique Romani terminos, vt ego interpretabar: rursumque, an potestatem appellet merum duntaxat imperium, quo animaduerti in facinorosos solet, vt contendis; an omnem omnino Præfecturæ auctoritatem, ita vt ea penitus exueretur, si terminos vrbis exiret, quod docebamus: tu nobis tanquam ex machina vindicem, qui de vtroque capite secundum nos pronunciaret, in altera operis tui parte produxisti, Basilicarum legum interpretem Theodorum Hermopolitam. Illum ergo, quibus verbis legem istā exponat, sed legem prius ipsam, vt in Basilicis concepta est, audiamus ex lib. vi. Eclogæ tit. iv. cap. iii. Ipsa enim per se aperta & clara est, & pręcone non eget. Ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος ἐξελθὼν τῶν τῆς πόλεως

Pag. 285. 286.

ὅρων, οὐ δύναται τὴν ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἐπαρχότητος. ἔτι μέν τοι ὢν ἐν τῇ πόλει, δύναται κελεύειν τινὶ δικάζειν, ἢ καὶ ἔξω τῆς πόλεως. *Præfectus*, inquit, *vrbi cum terminos vrbis exierit, non poteſt Præfecturæ poteſtatem habere. In vrbe quidem quãdiu verſatur, poteſt iubere alicui etiam extra vrbem iudicare.* Sunt hæc, vt dixi, perſpicua ſatis & aperta: ſed lucem addit expoſitione ſua, & prouincialium Iudicum comparatione Theodorus. ſic enim ſcribit: Ἐν γὰρ τῇ πόλει, καὶ τοῖς ὑπὸ τὴν πόλιν, ἔχει καὶ κράτος καὶ δικαιοδοσίαν καὶ ἔξωθεν τῆς πόλεως, ἄχρι μιλίων ἑκατόν. καὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ πάντες ἄρχοντες ἔξωθεν διάγοντες τῶν ἐπαρχιῶν ὧν ἔχουσιν, ἰδιῶταί εἰσι, καὶ ἀκινδύνως αὐτοῖς ἀπειθοῦσιν οἱ ὑποτελεῖς. οὕτω καὶ ὁ ἔπαρχος ἔξω τῶν τῆς πόλεως ὅρων τυγχάνων, οὐκ ἔχει τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐπαρχότητος. & poſt alia. ἐν μέντοι τῇ πόλει διάγων ὁ ἔπαρχος δύναται τινὶ κελεύσαι δικά-

σαι ἔξω τῆς πόλεως. οἶμαι δὲ, ὅτι ἄχρι ἑκατὸν μιλίων. *In urbe enim*, ait, *& in suburbanis locis, habet & imperium & iurisdictionem etiam extra urbem usque ad centum millia. Et quemadmodum cæteri omnes Iudices extra prouincias quas regunt constituti priuati sunt, & illis impune à subditis non paretur: sic & Præfectus urbi extra terminos urbis positus Præfecturæ potestatem non habet. In urbe sanè consistens, potest iubere alicui iudicare etiam extra urbem, usque ad centum, opinor, millia.* Nunc iterum rogo te, Salmasi, cum Theodori huius dicta omnia videas cum placitis nostris cõsentire, cum tuis autem ex diametro pugnare, qua fronte, nisi ex ea omnis pudor abijt, dicere audes tuam à Theodoro sententiam con-
Pag. 34. firmari? Tu potestatem in hac lege de mero tantum imperio acci-

piendam putasti: Theodorus de omni Præfecturæ administratione intelligendam censet. Tu terminos vrbis muros vrbis, & continentia vrbi ædificia interpretaris: Theodorus suburbana etiam loca, τὰ ὑπὸ τὴν πόλιν, id est agrum Romanum complecti docet. Tu Præfecto etiam terminos vrbis egresso iurisdictionem, detracta tantum imperij potestate, vsque ad centesimum concedis: Theodorus vtramque à Præfecto, dum in vrbe est, vsque ad centesimum exerceri ait; vbi terminos vrbis excessit, neutram, quia neutram iam habet. Tu denique Præfecto vrbi solam iurisdictionem iure magistratus conuenire, imperij potestatem speciali principum constitutione attributam vis fuisse: at Theodorus nullo discrimine vtramque ap-

Pag. 32.
Pag 42.
Pag. 33 &c.

pellat ἐξουσίαν τῆς ἐπάρχότητος, nec dubitat quin vtraque illi iure magiſtratus merito conueniat. Quidni autem Præfecto etiam poteſtas competeret, *cuius officio*, vt eſt apud Senecam epiſt. XXCIV. *tutela vrbis continebatur?* quem ex Tacito conſtat lib. VI. Annali. *ad coërcenda ſeruitia, & quod ciuium audacia turbidum, niſi vim metuat*, ab Auguſto inſtitutum; aut ſi Dionem audimus, ad crimina cognoſcenda, quæ tum in vrbe, tum extra vrbem intra centeſimum admitterentur? Aut hæc enim, quorum gratia inducta eſt Præfectura, Præfecto iure magiſtratus non conuenire doceas neceſſe eſt, aut imperij poteſtatem, ſine qua præſtari hæc nullo modo poſſint, Præfecto ſimiliter conuenire ſtatuas, deſinaſque in poſterum de Theodori nomine,

qui tot modis ſententiam tuam iugulat, temerè atque inconſultò gloriari.

CAPVT IV.

Annonariæ regiones.

Italiæ diuiſio in annonarias & vrbicarias iterum exploſa. Trebellius & Victor à Salmaſio non intellecti. Conſtantinus ab eius calumnia vindicatur. Inepta nobis affingit, vt refellat. Victoris locus expenditur. Annonariæ quæ fuerint, & vnde ſic appellatæ, non liquet.

PRopius nunc ad controuerſiæ fines delabimur; ad ſuburbicarias videlicet & annonarias. Sic enim Italiæ prouincias diuidi poſſe iudicaſti, quia Tuſciam legeras aliam annonariã, aliam ſuburbicariam, & Picenum item aliud annonarium, aliud ſuburbi-

carium. atque hoc argumentum ad
Pag. 48. diuisionem illam constituendam
putas longe validissimum, quod
reuera infirmum vel potius nullum est. Neque enim propterea
quod inter Imperij Romani prouincias Daciã constat fuisse vnam
mediterraneam, alteram ripensem, & Noricum similiter vnum
ripense, alterum mediterraneum:
idcirco recte concluseris, Imperij
prouincias omnes aut mediterraneas fuisse, aut ripenses. Sunt hæ
quippe non totius, sed partium
quarumdam diuisiones, quæ ceteris plerumque partibus non conueniunt: at plenam & integram
partitionem sua omnia membra
complecti necesse est. Itaque Italiam in prouincias Consulares,
Præsidales, Correctorias aptè distinxeris, quia Italiæ nulla est pro-

uincia, quæ horum aliquo genere non contineatur: in ſuburbicarias & annonarias ineptè, quia nihil habes quo doceas omnes Italiæ prouincias vel annonarias fuiſſe, vel ſuburbicarias. ſed adſtruere tamen conaris. Suburbicarias enim quatuor vis dici, quæ ſunt intra Vrbis centeſimum: reliquas omnes annonarias. De ſuburbicariis quam grauiter hallucineris, proximo capite viderimus. Nunc de annonariis, vt eas extra cẽteſimum tota Italia vagari, ac ſpecialis Italiæ nomen ſibi vindicaſſe credamus, quem dabis fundum, auctoremque ſententiæ? Trebellium das Pollionem. Atqui hunc antè cum in Epiſtola produxiſſes, quaſi is cum Tetricum ſeniorem ab Aureliano Correctorem totius Italiæ factum ſcribit, id eſt vt interpreta-

Pag. 49

tur, *Campaniæ*, *Samnij*, *Lucaniæ*, *Brutiorum*, *Apuliæ*, *Calabriæ*, *Etruriæ atque Vmbriæ*, *Piceni & Flaminiæ, omnisque annonariæ regionis*, non omnes Italiæ prouincias illi commissas intelligat, sed tuas tantum annonarias: ostendi nec prouinciam Italiæ vllam fuisse à Trebellio in illa enumeratione prætermissam; nec Italiæ totius nomine aliud quam totam Italiam intelligi, nihil proinde in Trebellij verbis esse, quod errori tuo adstipuletur. Quid tu autem hîc contra nunc adfers præter inanem atque insolentem strepitum orationis?
Pag 50. Negas à Trebellio Tusciam & Picenum suburbicarias regiones cõmemorari, neque item Valeriam. Sed hoc iam pridem explosum est, cum docui Valeriam prouinciam Trebellij temporibus nondum

fuiſſe, Picenum autem & Tuſciam nondum ſeiunctas, nec diſtinctas; ideoque à Pollione communi Etruriæ & Piceni nomine integras comprehendi.

Poſt hæc, ne vnicum tuæ in exponendis auctoribus imperitiæ teſtem habeas Trebellium, huic Aurelium addis Victorem, qui tua ſententia OMNEM ITALIAM eo ſenſu dixerit, quo TOTAM ITALIAM à Trebellio dictam volebas, hoc eſt de ſolis tuis annonariis. An vero te falli, & Victorem de omni vere Italia loqui, ex ipſius verbis obſcurum eſt? Victor diuiſo inter Auguſtos & Cæſares imperio, cum Africam Italiamque Herculio commiſſam dixiſſet, inde parti Italiæ inductam tributorum nouam legem ait, cum omnis Italia eadem antea functione mo- Pag. 53.

derataque ageret. Dic, oro te, qui parti Italiæ omnem Italiam opposuit, aliudne potuit quam vniuersam Italiam significare? Vniuersam ais, sed vniuersam duntaxat annonariam. Ergo cum eodem loco Italiam Maximiano commissam dicit, non de vniuersa Italia, sed de solis expones annonariis? Quod si absurdum id esse duces, vt est reuera ineptissimum, cui tandem persuadebis, Aurelium Victorem vno, eodemque loco, cum Italiam simpliciter diceret, nullam Italiæ partem excepisse; omnem vero Italiam cum dixit, non omnes eius partes comprehendisse? Vides itaque totum istud de annonariis extra centesimum prouinciis commentum, nihil neque à Trebellio, neque ab Aurelio Victore subsidij habere quo fulciatur.

Porro ipſa etiam nominis origine, quam finxeras, redargui docebam. quod nunc etiam liquidius patet. Nam ſi annonariæ in Italia nuncupatæ ſunt prouinciæ, quę functionem annonariam penſitabant; profecto annonariæ dici ſolæ non potuerunt quæ erant extra centeſimum, cum ex Honorij lege XIV. Cod. Theod. *De indulgentiis debitorum*, tuas etiam quæ intra centeſimum erant ſuburbicarias functioni eidem obnoxias fuiſſe demonſtrarim. Cur hæ igitur non itidem annonariæ? Quia Pag. 91.
" nòn ſemper, inquis, functionem
" illam agnouerunt: ſed cùm antea
" non ſoluerent, ad eam tandem adactæ ſunt. A quonam? Palam eſt attribui Conſtantino debere. O ferream & legum pœnis caſtigandam hominis peruicaciam: qui

innoxio principi malit duræ atque asperæ legis notam inurere, quam leges à se non intellectas confiteri: Sed liberandus est calumnia Constantinus Quo enim argumento suburbicarias tuas annonariã functionem aliquando non agnouisse suspicaris? Illo nimirum vnico Victoris, quod iam in te retorquendum vides. Nam cum Italiam omnem à Victore dictam probatum sit, quæ nullam Italię prouinciam excipiat, quid aliud expectas, quam vt concludam, si ab ea functione, quam omni Italię communem testatur Victor, dictæ sunt, vt tibi placet, annonariæ, nullam in Italia prouinciam fuisse non annonariam? Quare aliud etymum fingas necesse est, causamque aliam cur has sedes tribuas annonariis.

Quæris autem, quando tua iſta tam facile refellantur, de annonariarum ipſe numero & appellatione quid ſentiam, & meam me ſymbolam in medium conferre iubes. atque vt ingratiis elicias, parum vrbanè id quidem, nec honeſtè, mira iterum deliriorum figmenta nobis obiectas: Galliam togatam nos à reliqua Italia diuellere, illiuſque regiones in Italiæ regionibus non cenſere: annonarias omnes in Galliç eiuſdem finibus ſub Vicarij Italiæ adminiſtratione collocare, & alia quæ noſti. Tum vt Aiax ille μαινόμενος apud Sophoclem arietes cædebat pro Troianis: ita hæc inania rerum ſimulacra, quæ ad nos nihil ſpectant, tanquam noſtra exagitas. Noli me iratiorem tibi hac de cauſa exiſtimare. Tuam potius vicem doleo, mirorque,

Pag. 50. 51.

Pag. 65. 66. &c.

cum ſcripta noſtra legi ab alijs poſſe non ignores, te illorum qui falſo hæc nobis obijci viderint, iudicium non reuereri. Ceterùm quia quid cenſeam rogas, age Aurelij Victoris locum, cuius partem delibaſti, integrum recognoſce. *Et quoniam bellorum moles*, inquit, *acrius vrgebat, quaſi partito imperio, cuncta quæ trans Alpes Galliæ ſunt, Conſtantio commiſſa, Africa Italiaque Herculio, Illyricique ora vſque ad Ponti fretum Galerio, cetera Valerius retentauit. Hinc denique parti Jtaliæ inuectum tributorum ingens malum. Nam cum omnis eadem functione moderataque ageret; quo exercitus atque Imperator, qui ſemper aut maxima parte aderant, ali poſſent, penſionibus inducta lex noua.* Quæro nunc abs te, cum duplicem à Victore tributorum functionem

prodi

prodi videas, vnam antiquam, totique Italiæ communem; alteram Italiæ tantum parti ab Herculio post diuisum imperiũ impositam, vt ali possent exercitus & Imperator: cur si ab harum functionum altera nomen annonarijs factum putas, non ab ea potius, quam Italiæ tantum pars pendebat, quàm ab altera, quam Italia vniuersa? Vniuersam enim Italiam annonariam fuisse non dices. Quod si pars illa Italiæ nobis inuestiganda & designanda est, quid vetat, quin eas complexam prouincias dicamus, quæ à Tuscia & Piceno ad Alpes excurrunt? cum & hos regionis annonariæ fines designari à Trebellio in Aduentoria probarim, & Tusciam ac Picenum in eo tractu annonariarum nomen gessisse compertum sit. Mihi quidem,

vndecúmque nomen suum nactæ sint annonariæ, de quo amplius quærendum censeo, in hac vna quam dixi parte Italiæ videntur fuisse. Nostram habes, Salmasi, quam exigebas, de annonariis coniecturam, non illam quidem ἀναμφίλεκτον & indubiam omnino: sed tua certe meliorem, & Trebellij Pollionis, atque Aurelij Victoris verbis, quæ interpretationem tuam nullo modo ferunt, congruentiorem. Tuum est, qui πολυποδαπῆς σοφίας ταμιεῖον καὶ ἐνδιαίτημα videri vis, de iis etiam pronuntiare & affirmare quæ nescias. Nos, quibus ingenui ac pudentis animi hoc esse persuasum est, in iis quæ obscura & incerta sunt ἐπέχειν didicimus.

CAPVT. V.

Piceni regio extra centeſimum.

Suburbicarias centeſimo non contineri ex Piceno conuincitur. Sabini non Piceno ſed Valeriæ prouinciæ attributi. Itinerarium vetus depulſa Salmaſij calumnia declaratur. Brundiſinum iter duplex. Interamna Flaminiæ eadem quæ Nartium. Balbi fragmentorum auctoritas nulla. Scæuola in Pandectis. Vmbria in Piceno, vel Vmbria Picenum quæ dicta. Salmaſij triumphus de ſe ipſo.

SVburbicarias omnes prouincias intra Vrbis centeſimum, nullam extra id ſpatium vis eſſe. Hoc falſum redargui ex Piceno docui, quod ſuburbicarium eſſe conſtat, & tamen extra centeſimum. Hîc Rhodus, hîc ſaltus, hoc caput controuerſiæ. Quæ proin-

de artes, quæ machinæ à te, & à collega tuo quæſitæ non ſunt, vt Picenum intra centeſimi fines inferretis? Quin etiam cum aduerſus collegam tuum oſtendiſſem, omnibus viis, quibus olim Roma in Picenum tendebatur, nullam Piceni partem ante centeſimi fines occurrere; eatque hoc vno ariete irriti conatus ſpem omnem concidere par eſſet: audes nunc tamen duræ & indomitæ frontis fiducia αἰλκυέιτῆδν, certuſque victoriæ ſcilicet ac triumphi, pugnandi partes ſocio præripis, ne parum ſit gloriæ tuę, ſi alia potius manu hoſtis cadat, quam tua. Age vero, deſcende in arenam, Threx pugnaciſſime. neque enim palmas tuas cunctando morari nos decet. Cum collega tuo in Cenſura vindiciarum hoc modo congredie-

Pag. 69. 70. &c.

bar. Iter ab Vrbe in Picenum duplex fuisse; vnum per Vmbros, via Flaminia; alterum per Sabinos, Salaria. Posterius hoc in vetere Itinerario sic describi.

AB VRBE HADRIAM VSQVE.

Eretum	M. P. XIV.
Vicum nouum	M. P. XIV.
Reate	M. P. XVI.
Aquas Cutilias	M. P. XVIII.
Interrocrium	M. P. VI.
Falacrinum	M. P. XVI.
Vicum Vatiae	M. P. IX.
Ad centesimum	M. P. X.
Asculum	M. P. XII.
Hadriam	M. P. XLVII.

In hoc itinere, quae Asculum praecedunt oppida, Sabinorum esse omnia. Cum igitur ante Asculum, hoc est ante Piceni exordium, milliarium, vt vides, centesimum occurrat, nihil exploratius videri,

quàm Piceni regionem ab hac quidem parte totam extra cētesimum sitam esse. Quid habes quo arietis huius impetum repellas? quid respondes? Sabinorum quidem oppida hæc esse: verùm Sabinos
Pag. 74. ipsos, cum prouinciam per se non faciant, in Piceni suburbicarij prouincia contineri. Tusciæ, inquis, quę vicina est, attribui non possunt; non inficior. neque Vmbriæ, ne hoc quidem. ad Picenum ergo referantur necesse est, multo minus. At rogas, in qua ego regione Italię Sabinos censeam fuisse. Vis dicam? in Valeria. Id rogasti, quod à te omnium minimè ambigi oportebat. Quid enim? an ita oblitus es tui, vt Valeriam te inter suburbicarias numerasse non memineris? aut adeo ignota tibi est Valeria, vt hanc nescias Sa-

binos in primis, quos ipsa etiam, quæ prouinciæ nomen dedit, via Valeria perstringebat, esse complexam? Atqui vt de cæteris nihil dicam, de Reate & Interocrio, quarum hîc mentio, discere poteras ex Gregorij magni dialogis, vtramque ad Valeriam prouinciam pertinere: tum à Paulo Diacono doceri, Valeriam, cuius pars Sabini, non in Piceno, sed Piceno vicinam ac finitimam fuisse. Sabini enim etsi, vt est in prouerbio, quod volunt somniant, tamen in Piceno sibi esse nunquam visi sunt, ne per somnium quidem. Quamobrem, Salmasi, quemadmodum in Vmbris pugnaturus sis vide: nā in Sabinis inauspicatò cœpisti. Alterum ergo per Vmbros in Picenum iter erat via Flaminia, quod in eodem quoque Itinerario des-

criptum est.

AB VRBE ANCONAM

Ocricolos	M. P.	XLVII.
Narniam	M. P.	XII.
Ad Martis	M. P.	XVIII.
Meuaniam	M. P.	XVI.
Nuceriam	M. P.	XVIII.
Dubios	M. P.	VIII.
Prolaqueum	M. P.	VIII.
Septempebam	M. P.	XV.
Trea	M. P.	IX.
Auximum	M. P.	XVIII.
Anconam	M. P.	XII.

Ex huius itineris interuallis docebam millia passuum ab vrbe Nuceriam colligi supra centum. Nuceriam porro Vmbriæ vrbem esse. ac proinde Picenum, quod post Nuceriam sequatur, totum ab hac etiam parte centesimi fines excedere.

Pag. 76. 77. Hîc tu me fraudis, falsique insi-

mulas, qui Piceni nomen ex titulo detraxerim, cum in Itinerario ſcriptum ſit, AB VRBE PER PICENVM ANCONAM. Ex quo videlicet confici putas, hæc oppida, quæ ab vrbe Anconam vſque recenſentur, omnia in Piceno fuiſſe, nullum in Vmbria. Ita Piceni partem, quod volebas, Itinerarij huius teſtimonio, non ſolum intra centeſimi cancellos, ſed vrbi etiam Romę proximam probari. Nuſquam tibi certius de nobis triumphare viſus es; nuſquam verò ingenij, iudiciique tui imbecillitatem liquidius quam hoc loco declaraſti. Quid enim attinebat veteres à te libros euolui, vt duas iſtas voces à nobis omiſſas deprehenderes? an negaturus eram ſcilicet à me ſubductas, quas tu etiam, ſi quid videres, ſubducendas iudicaſſes? Cur igitur,

inquis, ſubtraxiſti? Quia tolli, inquam, oportebat. Quære cur inditæ primum fuerint, tum cognoſces cur detractæ. Brundiſini certe cauſa itineris adſcriptas fuiſſe titulus integer docet, quem tu quoque mutilum protuliſti. Sic enim habet. AB VRBE PER PICENVM ANCONAM, ET INDE BRVNDISIVM. Cum enim Roma Brundiſium via duplex eſſet; vna recto itinere per Campaniā, & Apuliam: altera non recto, ſed deflexo, per Picenum, & inde per Samnium & Apuliam eandem: Itinerarij auctor, qui rectum illud iter, quod via Appia ducebat, in priore operis ſui parte deſcripſerat, ab Vrbe Capuam & Equotuticum, atque inde Brundiſium: alterum nunc, quod rectum non erat, aggreſſurus, non ſatis habuit, AB VRBE BRVNDISIVM in-

ſcribere, ſed neceſſario adiecit PER PICENVM ET ANCONAM, vt eius ab altero diſcrimen oſtẽderet. Mihi verò, qui huius itineris partem eam duntaxat aſſumebam, quę Anconam vſque perduceret, Piceni nomen expungendum fuit: ne ſi relinquerem, ridiculum Itinerarij auctorem facerem, quaſi Ancona in Piceno non ſit. qui tua etiam in ſententia, hoc eſt, ſi ab Vrbe ipſa Picenum inciperet, multo fieret ineptior. Tum enim perinde fuerit, *Iter ab vrbe per Picenum Anconam* dicere, ac ſi quis dicat, Iter Pariſiis per Gallias Maſſiliam, cum Maſſiliam Pariſiis ire niſi per Gallias non liceat. Quod igitur voculas iſtas titulo detraxi, non dolo nec fraude aliqua, ſed iudicio feci. Te verò, qui ex tituli huius coniectura Picenum in Vmbria

credi posse iudicasti, quo numero reponemus? Nam vecordem profecto, & parum sani capitis hominem duceres, si quis propterea quod in eodem Itinerario itineri, quod est à Mediolano ad Columnam, & traiectum Siciliæ, titulum præfixum videat, ITER QVOD A MEDIOLANO PER PICENVM ET CAMPANIAM AD COLVMNAM DVCIT, ex tituli eius verbis docere velit, nullam inter Mediolanum & Picenum interiectam fuisse prouinciam, non Liguriam, nõ Æmiliam, non Flaminiam, sed Piceno hæc omnia comprehendi. De te igitur quid statues, qui consimili, aut eodem potius errore, Picenum in Vmbriæ fines intrudis, nec vides incassum in hanc sententiam Itinerarij verba detorqueri?

Sed ſtrenuo & ingenioſo mili-
ti nouæ machinæ non deſunt, qui-
bus Vmbriam iterum adoriatur, &
Picenum in eius ſinu defigat. Vm- Pag. 78.
briam, ais, in Piceno apertè collo- 79.
cat Scæuola in Pandectis. Spole-
tium Vmbrię oppidum in Piceno
ponit Balbus. Interamnam deni-
que Nartium, quam Vmbriæ item
fuiſſe liquet, Frontinus Interam-
nam Peleſtinæ Piceni nominat, &
ab Interamna Flaminiæ diſtinguit:
at Peleſtinos inter Vmbriæ popu-
los Plinius commemorat. Ita Pi- Pag. 80.
ceni & Vmbriæ confuſos fines 81.
fuiſſe concludis, & quicquid Vm-
briæ intra centeſimum fuit; Pice-
no datum, & Piceni ſuburbicarij
nomine comprehenſum. Ego ve-
rò contra oſtendam Vmbros in
Piceno aliquando non pauca te-
nuiſſe, nihil vnquam in Vmbria

Picentes, & te hîc etiam more tuo miris modis hallucinari. Primum enim in Nartium Interamna bis peccas. tum quod ab Interamna Flaminiæ diuersam putas, cum eadem sit, Flaminiæ ex eo dicta Frõtino, quod viæ Flaminiæ insideret: tum quod eandem illam facis cum Interamna Pelestinæ Piceni, cum diuersa sit, vt pote eadem cum Interamna Flaminiæ, quam Frontinus ab illa disiungit. Erras deinde, cum Interamnam Pelestinæ alibi quam in Piceno fuisse auguraris. In agro enim Prætutiano, qui pars est Piceni, fuisse Interamnam ἰντεραμνία Ptolemæus testatur: quam ipsam esse Interamnam Pelestinæ, vel corrupta Teramne vox arguit, quæ iam tum ad hodiernam appellationem declinabat. nam Teramum hodie vo-

cant. Alia igitur Interamna Vmbriæ, alia Piceni; & frustra vt confundas, Plinij auctoritate certas, qui Pelestinos quidem inter Vmbriæ populos numerat, sed diuersos. Balbum vero quid iterum vexas, vt Spoletium in Piceno dicere cogatur? Fragmentis istis, quorum testimonio vteris, nihil est corruptius, nihil incertius, nihil inquinatius. Sed ita scriptum à Balbo fingamus. quo tempore floruisse hunc Balbum arbitraris? Principatu, opinor, Augusti. Potes ergo Balbi vnius nomen, non dicam Straboni atque Liuio, ceterisque omnibus, qui contraria scribunt, sed Augusto ipsi, qui regiones Italiæ descripsit & Picenum in quinta, Spoletium atque Vmbros in sexta posuit, anteferre; & καθοσίωσιν non timere? At Pag. 78

Pag. ead. Scæuolæ Iuriſconſulto quid dicemus? Nam huius ſane auctoritatem defugere non licet. Scæuolæ verba ſunt in L. XLI. De legatis III. *Idem poſtea petiit ab heredibus ſuis, vt regionem Vmbriæ Tuſciæ in Piceno coheredes vxori ſuæ reſtituerent.* & poſt pauca *quæſitum eſt, cum Eros & Stichus in diem vitæ teſtatoris in Vmbria in Piceno actum adminiſtrauerint.*
" Vmbriæ, inquis, regionem mani-
" feſto in Piceno ponit. Audio, ſed an Picenum in Vmbria? Nuſquam. Perge verò. Vmbriam in Piceno
" vocat, quæ in Piceno erat ſuburbi-
" cario, & illam Vmbriam intelligit,
" quæ intra centeſimum poſita Pice-
" ni ſuburbicarij nomine comprehendebatur. Hîc tu iterum tum in Vmbria, tum in Piceno bis erras, & quęnam olim Vmbria Picenum, vel Vmbria in Piceno, & quamobrem

obrem appellata ſit, nondum didiciſſe te probas. Scires alioqui, quod te Strabo libro v. docere poterat, partem illam Piceni, in qua Gallicus ager fuerat, inter Anconam & Ariminum, pulſis inde Senonibus Gallis, attributam Vmbriæ fuiſſe. eoque factum, vt pars illa deinceps non ſolum eadem cum Vmbria Italiæ regione comprehenſa ſit ab Auguſto, quod apud Plinium videre eſt lib. III. c. XIV. verum etiam, vt nomine eodem nunc Vmbria ſimpliciter nuncupata ſit, nunc Vmbria Picenum, vel Vmbria in Piceno. Vmbriam quidem abſolutè appellant Liuius lib. XXVII. & Valerius Maximus lib. VII. cap. IV. qui Aſdrubalem in Vmbria cæſum narrant, quem ad Metaurum flumen & Senam Gallorum cæſum in confeſſo eſt.

Ant. Inscript. P. M. xc, 13. Vmbriam Picenum vetus Inscriptio, quæ Arimini legitur his verbis.

M. ÆLIO AVRELIO
THEONI AVG.
IVRIDICO PER FLAMINIAM
ET VMBRIAM PICENVM
ORDO ARIMINENSIVM
PATRONO.

Aliquanto longior est, sed nos quæ necessaria videbãtur exscripsimus. Vmbriam deniquein Piceno Scæuola hoc loco. Sed Vmbriam in Piceno dixit, non priscam illam citeriorem Vmbriam, de qua sentiebas, quę Tuscis cõtermina, atque illorum aliquando pars habita, Vmbria etiam Tuscia vocitata est, in quam Piceni nomen nunquam irrupit: sed alteram, quæ Piceni reuera partem, in qua Senones antea Galli fuerant, occupauit, quæque

ab vno eodem cum Flaminia re-ctore administrata est, sicut altera vnum eundemque habuit cum Tuscia. hoc simul etiam discrimine, quod quæ cum Tuscia coniuncta fuit Vmbria, Vmbriæ nomen sola tandem retinuit; altera Vmbriæ posito nomine Picenum annonarium dici postea cæpta sit. Quare quod olim erat Iuridicus per Flaminiam & Vmbriam Picenum, vt in Theonis statua vidimus, vel per Flaminiam & Vmbriam ἁπλῶς, quemadmodum in alia Thralli statua Iuridici ibidem exaratum est, id ipsum postea fuit Corrector vel Consularis per Flaminiam & Picenum annonarium. Ceterum, Salmasi, vt Picenum hoc annonarium extra centesimi fines totum fuisse non dubitas: ita de Piceno suburbicario idem in po-

Ant. Inscript. P. M. XCIII. 3.

ſterum agnoſcas neceſſe eſt, cum tuas omnes machinas, quibus illud in Vmbriam Tuſciam traijcere conabaris, caſſas atque inanes concidiſſe animaduertas. Vbi nunc ergo tua illa quam oſtentabas victoriæ
Pag. 71. 72. triumphique tam certa expectatio? vbi palma, quam collegæ tuo, ne præreptam ſibi doleret, integram reſeruabas? Per me tamen triumphũ ducas licet, ac trophæum ſtatuas, in eoque ſpolia, ſed Salmacida, defigas. Fornicem etiam gloriæ tuæ teſtem ſurrigas, ſi voles, atque in eo & ſtatuas, & τέθριππα, & cetera omnia ornamenta colloces. titulum modo ne omittas. quémnam? DE SALMASIO. quod Picenum videlicet traiecto Apennino in Vmbriam Tuſciam inferre ſupra vires ſit aggreſſus.

CAPVT VI.

Vmbriæ, & Tuſcię annonariæ pars intra Centeſimum.

Salmaſij de Vmbria multiplices nugæ. Tuſciæ annonariæ pars intra Centeſimum, Marcellini Comitis auctarium. Terentius Corrector Tuſciæ annonariæ. Piſtorienſe portentum. Ammiani Marcellini locus emendatus. Vulſinij Tuſciæ annonariæ ciuitas intra Centeſimum.

TAmetſi ad tuam de ſuburbicariis regionibus hæreſin, qua omnes intra centeſimum ab vrbe lapidem vis concludi, ſubruendam euertendáque, ſatis vnus ille aries eſſe poterat, quo vſi ſumus, cum oſtendimus Picenum ſuburbicarium extra centeſimi fines poſitum fuiſſe: tamen quoniam alterũ erroris tui caput erat, nullam intra centeſimum regio-

nem aut prouinciam fuiſſe non ſuburbicariam; hoc quoque falſum eſſe in Aduentoria demonſtraram, quod Vmbria, quam in annonariis numeras, & ſuburbicariam eſſe negas, centeſimi tamen finibus maxima parte contineatur. Idemque in promptu erat de Tuſcia annonaria docere, niſi ſuperuacaneum duxiſſem, vbi vno telo confici hoſtis poterat plura
Pag. 72. 73. conijcere. Tu verò de Vmbria quid cauſaris? Sciendum ais duplicem Vmbriam fuiſſe: vnam intra centeſimum, quæ Vmbria non cenſeretur, ſed Picenum, & Piceni ſuburbicarij prouinciam conſtitueret; in eaque Interamnam, Narniam, Spoletiū ciuitates fuiſſe. alteram extra centeſimum, quę Vmbriæ quidem nomine cenſeretur, ſed cum Tuſcia annonaria

vnicam Italiæ prouinciam efficeret, quæ ab vno Iudice regeretur. "
Tua hæc esse inficiari non potes. Tam frequenter ingeris, tot locis inculcas, vt in his alteram victoriç tuæ spem posuisse intelligaris. Et vinces profecto, si vincere est errare, hallucinari, decipi. Primum enim, quo vsquam auctore didicisti, Vmbrias duas centesimo discludi aut disterminari? Vmbriæ veteri adiectam olim fuisse oram Gallicam, vnde pulsi Senones fuerant, & Vmbriæ quoque nomine ornatam, ex Strabone, aliisque cognouimus. sed hanc à reliqua Vmbria diuisam scis fuisse non centesimo, sed Apennino. Hac autem excepta, quæ ad rem tuam non facit, cum ad Picenũ splectet annonarium, quis reliquam Vmbriam, quæ ab Ocricolis ad Apennini vs-

que fauces & Gallicum agrum patebat, in duas vnquam partes te præter vnum centeſimi limite diſtinxit? Primus ergo hic tuus error eſt, ac tuus plane, quando apud alios inauditus. Erras præterea, & quidem bifariam,in Vmbriæ parte, quæ eſt citra centeſimum. tum quod illam Vmbriæ nomine non cenſitam exiſtimas, quam Vmbrię nomen perpetuò retinuiſſe mox oſtendam: tum quod Picenum in ea ſuburbicarium collocas, quod nullam in ea ſedem habuiſſe iam probatum eſt. Erras poſtremò, cum partem alteram, quæ eſt extra centeſimum, ſolam putas cum Tuſcia coniungi ſolitam:cum certum ſit Vmbriam quæ cum Tuſcia ſub eodem Rectore regebatur, tuam vtramque partem cis, vltraque centeſimum ſuo ambitu eſſe

complexam. Vt enim vlteriorem illam partem, de qua non ambigis, non attingam, quis de altera citeriore non facile reuincat ex statuis, quæ Correctoribus Tusciæ & Vmbriæ à Spoletinis, Interamnatibus, Narniensibus, & aliis eius tractus vrbibus collocatæ leguntur? Spoletinam Aproniano positam in Censura produxi: alteram nunc audi Narniensem, hoc est ex vrbe omnium fere citima earum quas huic Vmbriæ adsignasti.

PVBLIO CEIONIO
IVLIANO
CORRECTORI TVSCIÆ ET VMBRIÆ
OB INSIGNIA EIVS GESTA ET INLVSTRE
ADMINISTRATIONIS MERITVM
ORDO NARNIENSIVM VNA CVM
CIVIBVS STATVAM CONLOCAVIT
PATRONO DIGNISSIMO.

Statuæ inquã istæ, Salmasi, quamuis mutæ & elingues, contra te cla-

mant, regionem in qua vrbes hæ fuerunt,& Vmbriam fuisse,& Vmbriam, quæ ab vno cum Tuscia Correctore administrabatur. Vmbriam proinde, licet tuo iudicio suburbicaria non sit, sed annonaria, intra centesimi tamen fines maxima parte contineri.

Quoniam ergo de Vmbria confectum est, restat vt de Tuscia quoque annonaria, quam tu totam extra centesimum vis esse, nos contra ostẽdamus maximam eius partem centesimo cõprehendi. Quod si probauerimus, desines opinor iactare nos, quod de illa opponeremus in Aduentoria non habuisse. Quid autem est negotij hoc docere, quod ex iis quæ de Vmbria dicta sunt necessario consequitur. Etenim si Tuscia annonaria illa est, cui Vmbria cohæret,

Pag. 72.

cum Vmbriæ partem illam, in qua ſunt Ocricolani, & Narnienſes, vt ceteros omittam, intra centeſimum eſſe probatum ſit, quis refragari queat, quin Veientes & Faliſci, & alij Tuſciæ populi, qui Vmbris iiſdem in aduerſa Tiberis ripa ſunt oppoſiti, & centeſimo concludantur, & ad Tuſciam pertineant annonariam? Huic vni argumento manus dare hominem non tricoſum, neque contentioſum par erat. ſed non committam, vt te tam breui conflictu contemptum putes. Quare iterum aggrediar. Ac ne in eo quidem vim faciam, etſi mea ſententia vim habet maximam, quod in Marcellini Comitis Auctario Indict. I. Ioanne ſolo Cōſule dicitur Vitiges, *relicta Roma per Clodiæ aggerem, & annonariam Tuſciam tranſiſſe Apenni-*

num, & in Rubiconis fluminis ripa ca-ſtra metatus. Neque enim Tuſciam annonariam cum via Clodia coniungeret, niſi intelligi voluiſſet, in ipſo ingreſſu Clodiæ, quæ ſexto ab vrbe lapide incipiebat, occurriſſe annonariam, eandemque etiam extra Clodiam ad Apenninum vſque proceſſiſſe. Alioqui ſi ab Vrbe via Clodia digreſſis per ſuburbicariam primum Tuſciam iter erat, vt cenſes, per annonariam verò non ante centeſimum; quid attinebat ſolam annonariam cōmemorari, vel quanto facilius, aptiuſque erat, vt Vitigem diceret per vtramque Tuſciam ad Apenninum contendiſſe? Verum in hac etiam, vt dixi, probatione non hęreo. Vna eſt, quæ te vel nolentem fateri cogat, certa & ἀναμφίβολος, digna auribus atque animaduer-

ſione tua ratiocinatio. Terentium enim meminiſti, ni fallor, Correctorem Tuſciæ annonariæ, de quo Ammianus Marcellinus lib. XXVII. ſcribit his verbis: *Noua portenti ſpecies per annonariam apparuit Tuſciam. In oppido enim Piſtorienſi, ſpectantibus multis, prope horam diei tertiam aſinus tribunali aſcenſo audiebatur deſtinatius rugiens, & ſtupefactis omnibus, nulloque coniectante ventura, poſtea quod portendebatur euenit. Terentius enim humili genere in Vrbe natus & piſtor, ad vicem præmij, quia peculatus reum detulerat Orſitum* (ſic legendum, non *officium*) *ex Præfecto, hanc eandem prouinciam Correctoris adminiſtrauerat poteſtate. eaque confidentia deinceps inquietius agitans, multa in nauicnlariorum negotio falsò admiſiſſe conuictus, perijt carnificis manu* Ad Terentium hunc, ſi neſ-

cis, tres in Codice Theodosiano Valentiniani Aug. scriptæ leges extant. L. IV. *De Iurisdictione.* L. LXI. & LXV. *De Decurionibus.* sed quoniam in his legibus Corrector Tusciæ tantum inscribitur, ideo Marcellini verba præmisi, vt Tusciæ annonariȩ Correctorem fuisse intelligas. Quid tum verò, inquis, quid ad nos hic Terentius? Immo enim vero hic ille est, qui te prouinciæ suæ fines docebit vltra citraque centesimum exporrectos, idque ex supra scripta lege LXI. qua Imperator de Vulsiniensium decurionibus in hęc illi verba rescripsit. *Vrbis Vulsiniensium principales, qui tamen patronorum adepti fuerint dignitatem, hanc prærogatiuam laborum atque officiorum ferant, ne interdum ad libidinem praue consulentium Iudicum grauibus afficiantur iniuriis.* Ex

hac, inquam, lege Vvlſinios in Tuſcia annonaria fuiſſe liquet. quorſum enim de illis ad huius prouinciæ rectorem ſcriberet, ſi ad eam non pertinerent? At Vvlſinios ab Vrbe millia paſſuum abfuiſſe duo tantum & LXX. vetus Itinerarium probat hoc modo.

AB VRBE VVLSINIOS VIA CLODIA.

Baccanas	M. P.	XXI.
Sutrium	M. P.	XII.
Forum Caßi	M. P.	XI.
Vulſinios	M. P.	XXVIII.

Nunc animum adtende, Salmaſi. Cum Vvlſinios Tuſciæ annonariẹ partem fuiſſe videas, eoſdemque intra vrbis centeſimum conſtitutos, an non Piſtorienſis portenti ſimile videatur, ſi quis iam tecum negare pergat Tuſciæ annonariæ partem vllam centeſimo fuiſſe circumſcriptam? Et hoc igitur ex ca-

pite nutat, ruitque tota illa, quam grammicam apodixin appellabas, vrbicariæ tuæ intra centesimum regionis commentitia designatio: cuius partem alteram falsi redarguit Picenum; alteram futilem pariter & falsam ostendunt Vmbria, & Tuscia annonaria.

Capvt VII.

Suburbicariæ regiones.

Salmasius λεξίθηρ. Vicarij prouincias omnes ex eius sententia suburbicarias dici posse. Suburbicariæ non idem quod suburbanæ, neque à situ loci, sed ab Vrbico magistratu, cui parebant, nuncupatæ. Parebant autem non Præfecto vrbi, sed Vicario. Cardinalis Peronij excusatio. Suburbicariarum nomen sub Constantino exortum, modo pressius, modo laxius vsurpatur.

Inde ad vocum origines & argutias, hoc est in regnum tuum nos

nos vocas. Nam vt es huiusmodi nugarum explorator curiosissimus, ita in his tanquam λεξιθήρων coryphæus dominari atque imperium obtinere vis videri, potis etiam, si res exigat, ex nominis etymologia non solum quot millia passuum, verum etiam quot vncias digitorum habere suburbicariæ regiones debeāt edicere Dic ergo nobis, σκινδαλαμοφερᾶστα lepidissime, quid causæ est cur decem regiones, quæ sub dispositione Vicarij vrbis erāt, suburbicarias dici non posse arbitreris? Quia suburbicariæ, inquis, Pag 95. 96. &c.
sunt suburbanæ, quæ sub vrbe sitæ, non quæ Vrbano, vel Vrbicario cuiquam subiectæ. vnde & suburbanæ prouinciæ, & vicinæ appellantur. sic dictæ autem, quæ in vrbico territorio, id est intra centesimum sitæ essent, & ad iuris-

dictionem vrbicæ præfecturæ per-
„ tinerent. Difficile est plerumque,
Salmasi, cum multa semper garrias,
quid velis certò conijcere: non negabis tamen, quin omnia quę multis paginis effudisti, paucis versibus complexus sim. Nunc singu-
„ la expendamus. Suburbicariæ, ais,
„ sunt quæ suburbanæ. Quid inde?
suburbicarias dici non posse quæ sub Vicario: quia istarum videlicet nōnullæ remotiores sunt, quàm vt in eas suburbani nomen conueniat. Quid ergo Ciceroni dices, quid L. Floro, qui Siciliam omnium, quæ sub Vicario fuerunt, remotissimam, suburbanam prouinciam appellarunt? Quod si suburbicariæ, vt ais, sunt quæ vicinæ, cur Lucaniam, quæ in Nouella Valentiani *De suariis* inter vicinas prouincias numeratur, in suburbi-

cariis numerare non liceat? Sed & in L. Symmachi ſtatuę ſubſcriptione, cum is PRO PRAEFECTIS PRAETORIO IN VRBE ROMA FINITIMISQVE PROVINCIIS præfuiſſe dicitur, finitimæ prouinciæ non aliæ intelliguntur, quam decem illæ, quas Vicarius vrbis adminiſtrabat. Quid ni ergo ſuburbicarias dici placeat, quas finitimas, vicinaſque appellari vides?

Ceterum hæc ita diſſerui, quaſi ſuburbicariæ nihil aliud ſint quam ſuburbanæ. Nunc differre docendum eſt, & ſuburbicarias non tam quod ſuburbanæ eſſent, & ſub Vrbe ſitæ, quam quod Vrbico cuipiam ſubiectæ, id nomen ſortitas, te ipſo qui contra ſentis iudice demonſtrandum. Quo loco ſi mihi cum alio res eſſet, qui ſe rationum momentis duci, docerique ſineret,

quęrerem in primis, an ſicut hortos ſuburbanos, & prædia ſuburbana Varro & Columella dixerunt, ita ſuburbicarios hortos vel prędia dicere licuerit. Alius enim negaret, & diſcrimen agnoſceret. De te affirmare non poſſum, qui abſurda potius omnia ſequi ſoles, quàm errorem confiteri. Quare tuis te potius armis petam, & telis quę tu te, vt ἀυτόχειρ occumberes, in teipſum conieciſti. Quæro namque, quo inductus argumento ſuburbicarias, ſi aliud nihil ſunt quàm ſuburbanę, cẽteſimo potius, quàm viceſimo, aut decimo vrbis milliario terminandas putaris. Nam profecto non ignoras, ſuburbanum, ſi vim vocis conſideres, tam latè diffundi ac patere non poſſe. Alioquin vt Romæ ſuburbana Terracinam vſque, & Spoletum, & Vulſinios, ac longius etiam vſque ad

centeſimi fines vis porrigi: ita & Terracinæ viciſſim, & Spoleti, & Vulſiniorum ſuburbana Romam vſque produci oportebit. Quis autem adeo inſulſus, vt lacum Regillum verbi gratia, qui in agro eſt Tuſculano, non Tuſculanæ vrbis, ſed Vulſiniorum dicat ſuburbanum? aut contra lacum Vulſinienſem, qui Vulſiniorum vrbi eſt proximus, non Vulſiniorum, ſed Romæ aut Tuſculi dici velit ſuburbanum? Omnino ſuburbana propriè non dicuntur, niſi quæ in cuiuſque vrbis agro vrbi ſunt proxima. & quoniam ſuburbana ſunt ea quę proxima, eo factum, vt quæ vicina ſunt & finitima, cõparatione quadam ſuburbana etiam vocitentur. Inde & Spoletiũ *ſuburbanitas noſtra* Symmacho dicta, & *Italia ſuburbana* Plinio, in qua Pomptinæ pa-

ludes, & Sicilia *prouincia suburbana* Ciceroni, & suburbanæ, vt causam aliam non quæras, prouinciæ omnes suburbicariæ. Sed quoniam de prouinciarum istarum finibus nostra est controuersia, quęro ex te, inquam, & rogo quid causæ sit, cur illas centesimi spatiis ita definias, vt si pedem vnum excesserint, suburbicariæ iam esse aut dici non possint? Quia hi fines sunt,
Pag. 95.
„ inquis, vrbicæ Præfecti vrbis iu-
„ risdictionis. suburbicariæ autem
„ dictæ, quæ ad iurisdictionem vr-
„ bicæ Præfecturę pertinerent. Quid ais, Salmasi? an pugnantia te loqui non vides? Negabas ab vrbano quoquam dictas; nunc à Præfecto vrbi dictas profiteris. Extorsit à te veritas, quod oratio nostra non impetraret. Ac plane verum est, quod tandem agnoscis, subur-

bicarias non à situ loci, neque à viciniavrbis nomen suum mutuatas, sed ab Vrbico magistratu, qui vicinæ istæ prouinciæ quænam essent, & quos ad fines tenderent, administratione sua indicaret. Hoc vno discrepamus, quod tu cũ collega tuo Vrbicum hunc Præfectũ vrbi vis esse, nos multo quam tu verisimilius, Vicariũ vrbis. Enimvero cum de prouinciis sit sermo, quis credat à Præfecto Vrbi, qui prouinciam nullam regebat, prouinciarum noméclaturam aut numerum repeti oportere? præsertim cum ex iis quæ supra de Piceno disputata sunt, liquido cõstet suburbicarias omnes in Præfecturæ vrbanæ centesimo non comprehendi. Frustraque nobis de Cardinalis Perronij auctoritate præscribis, quasi hoc sibi à collega

tuo perſuaderi paſſus ſit. cui ſi poſtumas lucubrationes ſuas perpolire, atque imponi ſibi, vt Picenum vobiſcum transferre in Vmbriam cogeretur, animaduertere licuiſſet; næ illæ vos aut perpetuo ſilentio damnaſſet, aut notiora & certiora ſcribere docuiſſet. Quanquam ad erroris veſtri patrocinium ſummus & incomparabilis vir ille quid facit, qui Eccleſias ſuburbicarias, quarum vos cauſa regiones in anguſtias iſtas cogitis, ſtultum ac ridiculum eſſe ſcripſit centeſimi finibus circumſcribi? Summoto igitur à ſuburbicariarum diſquiſitione Præfecto Vrbi, quid reſtat, niſi vt quod in Cenſura dudum, & nuper in Aduentoria docui, has cum Vicario vrbis natas ſub Conſtantino, nomenque ab Vrbe cum illo, & per illum adeptas ſtatuamus? So-

lus hic iudicum omnium, qui prouincias temperarent, Vrbis nomen gessit. sub hoc vno Tuscia & Picenum, quæ solæ inter prouincias omnes suburbicariæ sine controuersia fuerunt. Denique post diuisas à Constantino in Vicarios duos Italiæ prouincias, cum prouinciæ quæ Vicario Italiæ attributæ sunt, Italiæ nomen sibi vindicare cæpissent, quid magis consequens erat, quam vt quæ sub Vicario Vrbis erant, Vrbicariæ & suburbicariæ vocarentur? Video te in eo desudare & vehementius eniti, vt suburbicarias, tametsi exemplum proferre nullum possis, ante Constantinum fuisse probes. sed quàm friuolis ac futilibus argumentis? Fuerunt, inquis, ante Constantinum vicinæ Vrbi & suburbanæ regiones: fuerunt ergo & suburbicariæ.

Pag. 129. 130.

Acutiſſime Grammatiſtarũ, quid ſi ego ſimiliter concludam, Fuerunt & ante Auguſtum vicinæ vrbi & ſuburbanæ regiones, fuerunt ergo & ſuburbicariæ? quo te vertes? qua ἐξελιγμὸν inuenies, ſi vires „ habet argumentatio? At fuerunt, „ inquis, ante Conſtantinum anno- „ nariæ; fuerunt ergo & ſuburbica- „ riæ, quia hæc duo in Tuſcia & Pi- „ ceno inuicem opponuntur. Hoc vero, Salmaſi, multo etiam eſt ineptius. Quid enim, ſi quis non diſpari argumento, cum ſtante Republica populi Romani prouinciæ omnes fuerint, fuiſſe dicat & Cæſarianas, quia poſt Auguſtum Cæſaris prouinciæ populi prouinciis ſunt oppoſitæ, an hominem non rideas? & riſum teneri poſſe putas, cum ipſe non minus inania & ridicula deblateras? Suburbicariarum

ergo nomen & frustra quæras ante Constantinum, & aliunde dictum frustra credas, quam ab vrbis Vicario. Vicarij porro vrbis prouinciæ, vt dixi, decem fuerunt. quare totidem & suburbicariæ. hoc est Campania, Tuscia & Vmbria, Picenum, Sicilia, Apulia & Calabria, Brutij & Lucania, Samnium, Sardinia, Corsica, Valeria. Hîc vero, tibi ne deesset quod obstreperes, ire libuit per singulas Vicarij Vrbis prouincias, & fucos quærere, quibus harum pleræque à suburbicariis distingui, & suburbicariarum nomine non includi videantur. Quasi nos nubes istas non iam ante discusserimus, ostenderimusque Italiæ nomen, & suburbicariarum, pro rerum & personarum, ad quas referuntur, diuersa ratione ac varietate, Pag. 103. &c.

nunc pressius sumi posse, nunc laxius. Alios enim Italiæ fines esse, cum Præfectus prætorio Italiæ dicitur, alios cum Vicarius Italiæ: & suburbicarias similiter alias esse, cum omnes intelliguntur, & cum Italia cōparantur, eique opponuntur; alias, cum Rationalis, vel Procurator rei priuatæ per suburbicarias, aut vrbicarias regiones. Quæ quidem à me iam pridem obseruata & exposita cum essent, tu nunc de Italia tantum arripis, & venditas pro tuis; in suburbicariјs locum habere negas, quia à loco, inquis, denominatæ sunt, & fines suos mutare non possunt. Ridicule. quasi Italiam matronam aliquam, aut Nympham esse putes, & non regionem prouinciarum aliquot, quarum partem faciunt suburbicariæ. Quod si pars Italiæ

Pag. 124. 125.

ſuburbicariæ, ſtultum ſit profectò aliam illarum hîc conditionem dicere, quàm Italiæ.

CAPVT. VIII.

Italia proprie ſumpta.

Italiæ nomen pro ſeptem tantum prouinciis vſurpari non cœpit ante Conſtantinum, poſt Conſtantinum pro tota Italia vſurpari non deſiit. Salmaſij calumnia, & paralogiſmi complures. Mediolanenſis prouinciæ amplitudo. Rauenna metropolis facta ſub Placido Valentiniano.

QVo longius prouehimur, Salmaſi, hoc te video magis magiſque non ſolum calumnia & maledicentia, verum etiam, quod mirum eſt, ignorantia proficere. Dixeram Italiæ nomen, cùm preſſius & anguſtius, hoc eſt non pro tota Italia ſumitur, & à regionibus ſuburbicariis diſtinguitur; non

omnes prouincias complecti, quæ ſint extra Vrbis centeſimum, ſed eas ſeptem duntaxat, quæ à Vicario Italiæ regebantur. quod certis & ἀναντιῤῥήτοις Græcorum, Latinorumque auctorum teſtimoniis cõfirmabã, qui Italiam ſimpliciter & abſolutè appellarant illam Italiæ partem, in qua ſeptẽ Vicarij Italię prouinciæ, & ab Italia hoc modo ſumpta Campaniam, Calabrian, Apuliam, & ceteras excludebant, quæ citra, vltraque centeſimum ſuburbicariæ, hoc eſt in Vicarij vrbis erant poteſtate. Atque hanc Italiæ nouam & peculiarem ſignificationem docebam ad Conſtantini Magni tempora, qui vniuerſæ Italiæ prouincias in duos Vicarios diſtribuit referendam videri. Tu vt claræ & apertę luci nebulam offundas, primum ita ſentire me fin-

gis, quaſi Italiæ nomen, vbicumque eius occurrit mentio apud auctores poſt Conſtantinum, non plures quàm ſepté has prouincias complecti putem. Vbinam vero hoc à me dictum eſſe, vel ſcriptum potes oſtendere? nuſquam oſtendes. Quouſque igitur te mentiri & fallere delectat? Adeone in Aduentoria noſtra nihil erat quod reprehenderes, vt tua illi affingi neceſſe ſit quæ refellas? Sed perierant videlicet, niſi nobis imponeres, paginæ aliquot, quibus id quod nullus negat magnopere demonſtrandum ſuſcepiſti. Ego Italiam poſt Conſtantinum pro tota etiam Italia poni conſueſſe non negaui. quis pręter Salmaſium hoc ſomniaret? Sed Italiam ante Conſtantinum pro ſeptem illis tantum prouinciis vſurpatam

Pag. 134. 141. &c.

" " "

fuiſſe, id vero eſt quod inficior. Tu ne ab ingenio & more tuo deſciſcas, contra mutire audes & obloqui: re autem ipſa incredibilē ἀσυλλογισίαν καὶ ἀπαιδευσίαν tuam hîc etiam probas. Redi ſodes, in memoriam, &
Pag. 46. 47. paralogiſmorum tuorum ineptias
„ contemplare. Longe, inquis, an-
„ te Conſtantini tempora, Plinij etiā
„ æuo, regionibus cis Padum & trans
„ Padum Italiæ nomen attributum
eſt. Quid hæres? an neſcis Auguſtum ipſum Italiæ totum hunc tractum vſque ad Alpes, qui Galliæ togatæ antea fuerat, adiecisse? Italię ergo pars eſſe cæpit non Plinij ęuo, ſed Auguſti. Plinius, ais, vndecimam Italię regionem Italiam
„ Tranſpadanam vocat. quid porro?
„ Ciſpadana etiam Italia regio alte-
„ ra dicebatur. dictam concedamus.
„ Et tota Italia mediterranea, quę in

Ciſpadanam

Cispadanam & Transpadanã diuidebatur. Hoc etsi falsũ est, quia Italia mediterranea, vt ex Imperij Notitia liquet, nõ solũ duas istas quas dicis, sed alias præterea duas Italiæ regiones complexa est, Venetiã & Liguriam: tamen hoc etiam cõcedatur. quid concludis? Hæc, inqui, Italia proprie dicta est, & absolute ITALIA. Quid ais Salmasi? Tui ne compos eras cum hæc scriberes, an mente & iudicio peregrinabare? An quisquam enim est, qui cum Italiam Transpadanam, aut Italiam Cispadanam dici videt, tam peruerso sit sensu, vt Italiã in his verbis aut simpliciter & absolute, aut proprie & peculiariter dici putet? At te non solum tam stulta & ridicula inuasit opinio, sed hanc etiam præ te fers & prædicas, vt omnibus ostendas te rerum ip-

ſarum quas tractas, & vocum vim diſcrimenque non noſſe. Nam Italiam nos εὐήθεις, & Galliam proprie & abſolute tum dici credebamus, cum ſine adiecto Italiæ nomen ſolum ponitur, aut Galliæ. Tu nouus magiſter doces nihil intereſſe Italiámne ſine adiuncto quis dicat, an Italiam Tranſpadanam, Galliam ſimpliciter, an Galliam Narbonenſem, Græciam abſolutè, an maiorem Græciam. Quod ſi nihil intereſt, quæ iam regio, aut quæ pars erit Italiæ, quam proprie & peculiariter Italiam dicere non liceat? Ipſa etiam intra centeſimum Vrbicaria tua regio, quam ab Italia proprie dicta vis diſtingui, cum à Plinio, vt tibi placet, ſuburbana vocetur Italia, propriũ ac ſingulare ſibi nomen faciet Italiæ. Aut hoc enim de Vrbicaria ſe-

qui fatendum eſt, aut perperam de Trãſpadana vel Mediterranea Italia concludi. Quare aberraſſe te animo cum hæc ſcriberes, & quid ageres haud ſenſiſſe, dubium non eſt. Quid illa quæ ex Synodo Sardicenſi, Athanaſio, & Ambroſio, ab Aduentoria noſtra mutuatus es, quò ſpectant, niſi vt eandem ἀπροσεξίαν tuam, fraudemque patefaciãt? Nos enim rectè atque appoſitè his teſtimoniis vſi ſumus, vt oſtẽderemus Italiam poſt temporaConſtantini pro ſeptem prouinciis præcipuo iure vſurpatam: te qui etiam ante Conſtantinum vſurpatam docere vis, quid exempla iuuant, quę poſteriora ſunt Conſtantino? Deinde quî potes Italiam affirmare, non aliter pro ſeptem his prouinciis ſumi ſolitam poſt Conſtantinum, quam Pag. 134. 147.

cum de Vicario Italię agebatur; cum in Synodi Sardicensis subscriptionibus videas, sine vlla Vicarij mētione, pro iisdem absolutè vsurpari? Quî potes Italiam negare hoc sensu positam ab Athanasio in epistola ad solitarios, cum in Apologia II. quantumuis te videre dissimules, videas tamen Italiam præcise de iis omnibus prouinciis dici, quę Vicario Italię parebāt, ab eaque Picenum, Tusciam, Campaniam, & ceteras seiungi, quę in Vicarij vrbis administratione censebantur? Quî potes Mediolanensi Episcopo dicere solam paruisse Transpadanam, cum in ipsa prouincię Mediolanensis ciuitatum notitia, quam profers, (tametsi nō antiquissimam illam, sed Longobardicis temporibus descriptam res doceat) Parma & Regium,

Pag 143. 148.

Pag. 147. 157.

Dertona & Genua, aliæque numerentur, quæ in Transpadana regione non fuerunt? Quî potes Italiæ Pag. 147. prouinciam, in qua esse Bononia dicitur, Transpadanam interpretari, cum esse constet in Cispadana? Nullus sit finis, si persequi omnia velim, in quibus tecum ipse pugnas, vel cum exploratissima & apertissima veritate.

Nunc verò, vt respires tantisper, commutandæ sunt vices, quibusque in nos armis insurgas, & quale sit in primis, quod de Mediolanensi prouincia tanto strepitu nobis insultas, considerandum. Inuenisti Pag. 150. 151. enim, in quo de nobis non dubia palma triumphes. quod has videlicet septem Vicarij Italiæ prouincias in vnica olim Mediolanensis Episcopi prouincia comprehensas scripserimus, cum duas ipse alias

in illo tractu metropolitanas ſedes fuiſſe doceas, Rauennenſem & Aquileienſem, quarum Eccleſias Mediolanenſis Epiſcopus ſedi ſuę ſubiectas nunquam habuit. Quo ſcuto Sirmondus hoc telum excipiet? qua vtetur defenſione? quid reſpondebit? Quod minimè ſperabas. Te nimirum, dum verbis noſtris inſidiaris, tuis ipſius verbis capi & irretiri, magnamque omnino iſtius, quam apud nos quæris, ἀνιστορησίας τε καὶ ἀμαθίας ſupellectilem apud te domi & copiam eſſe. Sic enim ratiocinaris, quaſi Rauennam putes Synodi Sardicenſis temporibus prouinciæ caput fuiſſe ac metropolim. & neſcis eos qui Rauennatum res literis prodiderunt, obſeruaſſe hoc illam ius centeſimo pòſt anno, ſub Placido Valentiniano eſſe conſecutam.

Quod ex Petro etiam Chrysologo Ecclesiæ Rauennatis Antistite poteras, si animum adiecisses, ediscere, cum sermone CLXXV. in ordinatione Marcellini Vicohabentini Episcopi non obscure significet, recens tunc & nuperum hoc fuisse priuilegium, Ecclesiæ suæ haud pridem decreto Petri, hoc est sedis Apostolicæ, & Principis Christiani, eius nempe quem dixi, Valentiniani Cæsaris decreto concessum. De Aquileiensium porro ciuitate idem est iudicium. Nusquam enim Aquileia inter Italiæ Metropoles neque ab Athanasio, neque ab aliis illorum temporum scriptoribus recensetur. Sed de huius sedis priuilegio & gradu aliàs erit dicendi locus. Nunc vt cognoscas & Venetiæ prouinciæ, & Flaminiæ, ne dicam Æmiliæ op-

pida, quæ Aquileiensis postea Rauennatisque prouinciæ fuerunt, Ambrosij ætate ad Mediolanensem prouinciam spectasse, ab Ambrosio ipso condisce. Alterum enim docet epistola XLVI. cum Syagrij Veronensis Episcopi de Indicia puella iudicium retractat: quod certe non faceret, si eius sedi subiectus non fuisset. alterum epistola XIX. in qua Ecclesiam Forocorneliensem, quam in Flaminia fuisse non ignoras, tanquam fidei & curæ suæ creditam, Constantio Episcopo commendat: *Commendo*, inquit, *tibi fili Ecclesiam quæ est ad Forum Cornelij, quo eam de proximo interuisas frequentius, donec ei ordinetur Episcopus. Occupatus diebus ingruentibus Quadragesimæ tam longè non possum excurrere.* Quid epistola XXV. ad Vercellēses, an non abunde

confirmat omnes Liguriæ atque Æmiliæ, Venetiarumque, vel ceterarum finitimarum Italiæ partiũ Ecclesias ad Mediolanensis Episcopi sollicitudinem pertinuisse? Neque hæc à me tamen eò dicta sunt, quasi absurdum ducam, non omnia prorsus quæ sub Vicario erant Italiæ, in Episcopi Mediolanensis fuisse potestate. hoc à me in Cẽsura, vel in Aduentoria dictum si fingas, cauillaris. sed vt constet, quod ibi tum dixi; Mediolanensem prouinciam latissimè olim patuisse, & ex multis ciuilibus prouinciis conflatam fuisse. Deinde Italiam, cum propria & peculiari notione vsurpatur, & à suburbicariis secernitur, non plures tum Ecclesiastico iure, tum ciuili, quam septem istas Vicarij Italiæ prouincias esse complexam.

Capvt IX.

Latina regio, & Valeria.

Salmasius iuuenem se dicit, & reipsa probat. Codicis Theod. legem adulterat. Gallia Cisalpina vrbi vicinior quam Sicilia. Nulla prouincia tota intra centesimum. Tuscia vtraque sub Vicario Vrbis. Latina regio per se non fuit, nec Valeria sub Augusto. Salmasij ἐναντιώματα καὶ ψευδηγορίαι. Descriptio Italiæ vetustior illa, quam recentiorem putat.

Pag. 165. TVa intererat & nostra, Salmasi, ætatem tuam minime ignorari. Quis enim, nisi te iuuenē prodidisses, tantam in te imperitiam cum tanta coniunctam audacia, καὶ ἀπόνοια, non miraretur? aut quis istam effrænati oris petulantiam, procacisque linguæ tam effusam licentiam, in alio ferendam putaret, quam in eo, cui nondum per ætatem maturum sit

iudicium, & modeſtiæ honeſtique fines atque officia nondum perſpecta. Itaque etſi albus an ater ſis neſcio, iuuenem te tamen facile credo, atque ex eorum certe numero, quorum, vt poëta canit, αἰεὶ φρένες ἠερέθονται. Poteras & puerum te mihi perſuadere, ſi dixiſſes. adeo plurima, quæ παιδικῇ διανοίᾳ nota ſunt, adhuc ignoras. Quod vero te ſenum etiam magiſtrum, doctoremque gloriaris, hoc iam nempe ſupra omnem puerorum iactãtiam, ſupraque omnẽ iuuenum eſt confidentiam. mihi vero certum atque exploratũ proſtratæ & euerſæ cauſæ tuæ indicium. Quanquam enim tui vbique fere es ſimilis, & nuſquam non obtrectas, nuſquam non inſoleſcis; nunquam tamen efferris inſolentius, quam cùm te cladis tuæ conſcien-

tia premit; nunquam licentius cō-uitiaris, quam vbi dictis nostris quid opponas pręter conuitia non habes. Sed audiamus hominem docere nos gestientem, & tanti magistri promissa nō aspernemur. Dic ergo, si lubet, Salmasi, vnde habes suburbicarias regiones numero quatuor tantum fuisse, non
Pag. 166. decem? Ex Codice, inquis, Theodosiano L. I. De calcis coctoribus, quæ *vecturarios ex quatuor regionibus trecentos boues* dari præcipit. At ego quatuor in hac lege regiones nominari video, suburbicarias non video. Nos, ais, ita legendum ostendimus; *ex quatuor regionibus suburb.* quod est suburbicariis. Vbinam ostendisti? In epistola nempe ad Amicum pag. XLV. his verbis: *Scriptū itaque fuisse olim suspicor*, ex quatuor vrb. regionibus, *vel*, ex

quatuor regionibus ſuburb. O ſuauem & ridiculum magiſtrum! qui ſuſpiciones ſuas probationes vocat, & quicquid temere vſquam effutiit, vel ſomniauit, hoc ſe oſtẽdiſſe & demonſtraſſe iactat. Quid ſi & ego in eadem lege ſuſpicari quoque incipiam, & legendum ſtatuam, non *ex quatuor*, ſed *ex decem* regionibus ſuburbicariis, an ſuſpicionem meam admittes, Salmaſi? Non admittam, inquis. Nec ego certe tuam. Quare ad alia pergamus.

Dic rurſum, quid cauſæ eſt, cur ſuburbicariæ aut ſuburbanæ tuo iudicio dici, quæ ſub Vicario Vrbis erant, prouinciæ omnes non poſſint, cum Siciliam, quæ omnium erat remotiſſima, ſuburbanam Cicero & Florus appellarint? Sciendum eſt, inquis, Ciceronis Pag. 164.

„ tempore nullam fuiſſe prouinciam
„ intra Italiam. Ideo autem ſuburba-
„ na appellata eſt Sicilia, quia nulla
„ vicinior tunc erat, nulla magis ſub-
urbana. Quid Italiam vocas? Ab
Alpibus, opinor, ad fretum & Co-
lumná. Ergo ſcire nos iubes quod
falſum eſt. Etenim centum am-
plius annis ante natum Ciceronem
prouincia intra Italiam facta eſt
Gallia Ciſalpina; quæ Vrbi mul to
vicinior erat quàm Sicilia, ac pro-
„ inde magis ſuburbana. Poſtquam
„ vero Italia in multas prouincias di-
„ uiſa eſt, ſuburbicariæ vel ſuburba-
„ næ exinde, ais, proprie appellari
„ cæptæ quæ viciniores erant, & ſic
„ κατ᾽ ἐξοχὴν nominatæ quæ cen-
„ teſimo continebantur. An non
hoc quoque, quo tota nititur fa-
bula, perſpicuè falſum eſt, cum Pi-
cenum, quod proprie ſuburbica-

rium eſt dictum, totum extra centeſimum fuiſſe oſtenderim: Vmbriam verò, & Tuſciam annonariam, quas ſuburbicariis non adnumeras, & viciniores Vrbi fuiſſe quam Picenum, & centeſimo maxima parte comprehenſas? Nec difficile fuerat idem in proximis prouinciis oſtendere. nulla enim prorſus fuit, quæ vltra centeſimi fines aliqua ſui parte non proceſſerit. ſed hę ſatis erant, quas dixi, vt ſententiæ tuæ vanitatem refellerent. Hęret tamen in animo tuo ſcrupulus, qui te ſupra etiam torſit vehementius, cur nimirum, ſi ſuburbicarię nuncupatę ſunt, quę ſub Vicario Vrbis erant, cum vtraque Tuſcia ſub Vicarij huius fuerit poteſtate, vni potius Tuſcię hoc nomen datum ſit, quam alteri. Hoc ſi ex te quęram, inquis, quid reſ-

Pag. 109. 110.
Pag. 168.

pondebis? Et tu, Salmasi, quid responsurus es, si vicissim ex te quæram, quî factum putes, vt in Galliæ nostræ Aquitania, cum primum hæc prouincia in duas partes diuisa est, tametsi pars vtraque in Aquitania erat, vni potius Aquitaniæ nomen adhæserit, quàm alteri quæ dicta est Nouempopulana? Respondebis, opinor, cum Aquitania duas in partes diuisa, quærendum singulis partibus nomẽ esset, atque vni parti proprium de Nouempopulis inditum nomen esset, alteri id cessisse quod commune vtrique antea fuerat. Quod ergo in Aquitania factum vides, hoc idem diuisa in partes Tuscia factum arbitrare.

Nunc vero, ne docentis studium abrumpamus, age de Latina regione, & Valeria, quas tu ad Picenum

& Tusciam, vt quatuor suburbicariarum tibi numerus constaret, adieceras, ego vero Latinam regionem per se nunquam, Valeriam serò nimis inter Italiæ prouincias receptam ostendi, quid nos tandem ad ista iubes reponere? Latina regio, inquis, olim ipsa per se " Pag. 170 & seqq.
vna inter XI. regiones Italiæ fuit se- "
cundum Augusti descriptionem. "
Atqui hoc etiam plane falsum esse res docet. Prima enim regio Augusti, Plinio teste libro III. cap. V. à Tiberi ad Silarum ducta, præter Latium totam simul Campaniam complexa est. Ac tum quidem nec Latij, nec Campaniæ nomen tulit. postea vero, cum Italia in prouincias sub Constantino distributa est, tota in Campaniæ nomen concessit, & à Campaniæ Rectore administrata est. Quid nunc er-

go Latium inter prouincias frustra quæris?Nam vbi Latium olim fuerat, ibi deinceps Campania fuit. Ideo in prouinciarum Italiæ descriptionibus Campaniæ solius, Latij aut Latinæ tuæ regionis nulla mentio. Quare si suburbicarias centesimi spatijs definiri placebat; cum vltra citraque cẽtesimum ab hac vrbis parte fuerit Campania, suburbicariam dicere Campaniam debuisti, non Latium. Valeriam autem, quam nos recentem prouinciam, & post Constantini tempora natam putabamus, quo argumẽto vetustiorem doces fuisse? Balbi nimirum tui testimonio. in cuius, vt ais, libro post prouinciam Piceni statim subiungitur
Pag. 186. 189. PROVINCIA VALERIA. *An Vale-*
» *riam*, inquis, *nimis recentem putas,*
» *quæ iam tum Balbi temporibus, qui*

ſub Auguſto vixit, prouinciæ nomen habebat? Tuam hîc fidem, Salmaſi. huic Balbo rurſum te committis: nec times, ne qui te in Piceno fefellit, iterum in Valeria decipiat? Etenim quî potuit ſub Auguſto VALERIA PROVINCIA nominari, ſi Italia non ante Hadrianum, vt tu ſcribis, vel vt ego ſentio, non ante Conſtantinum in prouincias, ſed in regiones fuit diſtincta; & Sabinos, Marſos, Pelignos, cum ceteris qui Valeriam poſtea conflarunt, quartæ regioni conſtat ab Auguſto fuiſſe attributos? Aut igitur commentitia ſunt, quæ Balbo adſcribuntur: aut ſi hęc ita ſcripſit, vt à te laudantur, næ ignauus homo es, qui non animaduertas contra te loqui teſtem quem producis. Sed de his Balbi fragmentis, quam nullius ſint fidei vel momenti, iam

antè dixi. Valeriam quoque in Aduentoria sero in prouincias allectam, non incerta coniectura, ex duplici prouinciarũ Italiæ descriptione docueram. quod illarum quæ est antiquior, & passim vetustis in codicibus continetur, Valeriam, nondum quippe natam, non habeat; cum posterior, quæ in vtriusque Imperij Notitia cernitur, eandem inter prouincias adnumeret.

Pag. 182. &c. Sensisti quas vires habeat hæc raciocinatio. Itaque vt eludas, eo ingenium contulisti, vt ostendas descriptionem illam, quam antiquiorem iudicamus, non solum altera posteriorem, sed recentem prorsus, & sequioris æui fuisse, cum abolito iam Valeriæ nomine Marsorum regio appellata est tota illa prouincia. Dic ergo, doce nos

magiſter, cur recentem iſtam XVI. Italiæ prouinciarum deſcriptionem cenſes, in qua Valeriæ, & ſuburbicariæ regionis nulla eſt mentio? Quoniam eadem, inquis, di- "
uiſio apud Paulum quoque Dia- "
conum reperitur. Quid tum vero? "
an quia Italiæ in XI. regiones diuiſio, quam Auguſtus inſtituit, apud Plinium legitur, propterea Plinio non eſt antiquior? an Paulus ipſe non ex antiquis prouinciarum Italiæ catalogis ſuum ſe concinnaſſe teſtatur? At certe falſum eſt, quod ais eandem eſſe diuiſionem. Vetus enim hæc noſtra XVI. tantum prouincias continet, & Valeriam non commemorat: Paulus XVIII. Italiæ prouincias recenſet, atque inter ceteras Valeriam. Quouſque te metiri, & fallere delectat? Quod ſi poſtremis, vt nugaris, tempori-

bus, cũ pro Valeria Marsorũ regio vt diceretur inualuit, nata est hæc descriptio, cur in ea nec Valeria, nec Marsorum regio est expressa? Non dubito, Salmasi, quin à tam inepta suspicione abstinuisses, si tibi hanc ipsam Descriptionẽ in vetustissimis codicibus, Vigilij & Pelagij iunioris Põtificum ętate scriptis, nobiscũ intueri licuisset. Intelligeres enim, non ideo Valeriam in ea non memorari, quod eius nomẽ abolitum tum esset, cum & à Gregorio magno, qui Pelagio successit, non vno loco Valeria memoretur, & à Paulo Diacono ducentis post annis eandem videas inter Italię prouincias celebrari. sed contra ideo in hac Descriptione Valeriam non poni, quia quo primum tempore condita est, nondum ex Samnij regione decerpta, & in nouę prouin-

ciæ formam redacta erat Valeria. Ideo & Picenum quoque vnicum, & Tusciam vnicam in ea reperiri, quia Prouinciæ istæ diuisæ nondũ erant. Quæ tametsi diuisæ deinceps fuerint, & à diuersis Rectoribus aliquandiu administratæ, breui post iterũ coaluere, pristinumque in statum rediere. Quo denique factum, vt quod tibi verisimile non videtur, re ipsa tamen obtinuerit, vt neglecta quæ prouincias istas diuidebat Italiæ descriptione, antiquior illa, quæ integras repræsentat, in omnibus libris seruata sit, & ad nos vsque transmissa peruenerit. Et recentem igitur, vt docebam, vides Valeriam prouinciam fuisse, & absurdum, vt quæ ccc. amplius annis post institutos ab Augusto Præfectos Vrbi exorta est, eadem abs te inter Præfectia- Pag. 124.

næ iuriſdictionis prouincias conſtituatur.

Capvt X.

Symmachi de Præfecto Vrbi epiſtola.

Salmaſij paradoxa refelluntur, Agrum Romanum circa Vrbem nullum fuiſſe, prouincias ab Vrbis portis incepiſſe, Præfectum Vrbi poteſtate in ſuo territorio caruiſſe. Symmachi epiſtolæ Salmaſiana expoſitio redarguitur. Vrbicaria regio agri Romani, prouincijs oppoſita. Vrbicariæ regiones centeſimo non circumſcriptæ. Legum aliquot explanatio.

IMmenſum atque ingratum ſit opus, ſi omnia errorum, & cauillationũ, calumniarumque tuarum capita exequi velim. Quàm multa enim, & quàm illuſtria exempla ſuppeditat vnus hic de Pręfecti Vrbis iuriſdictione locus, quem retractas? Nam vt pauca de

Pag 192. 193.

multis perſtringam, quis hoc primum ignoſcat tibi, quod nos de Præfecturæ centeſimo ſententiam mutaſſe iactas, & non erubeſcis? Vbinam ego notionem Præfecto intra centeſimum fuiſſe inficiatus ſum? Terminos ſanè vrbis, quos cum Præfectus exierit, poteſtate caret, ad centeſimum vſque porrigi negaui; eoſque agri Romani finibus docui, hoc eſt vrbis Romæ territorio, contineri. Ceterum intra hos terminos fineſque propriã, & iure magiſtratus congruentem, Præfecto poteſtatem ſic fuiſſe, vt eidem tamen à Principibus poteſtas, diſpar licet ac diuerſa, vſque ad centeſimum etiam milliarium tributa ſit. An hoc eſt centeſimum Præfecto detrahere? Sed niſi de nobis aliquid fingeres, quo falleres, præcipuum Salmaſianæ facun-

Pag. 194. diæ colorem amiſeras. Quis deinde ferat, quod agrum Romanum ſub vrbe nullum vis fuiſſe; ſed ab vrbe digreſſis hinc Tuſcum mox occurriſſe, hinc Latinũ? cum ignorare nõ debeas, ideo Latinos olim, quod à viris doctis obſeruatum eſt, cum Vrbe exire à Conſulibus iubebantur, quinque millia paſſuum abeſſe iuſſos, quod hoc minimum interuallo ager Romanus à Latino ſeiungeretur: & iam ſuprà oſtenderim, totam ſuburbanam regionem, quæ in ruſticas tribus à Seruio rege diuiſa eſt, proprium & à ſociorum agris diſtinctum Romanorum agrum fuiſſe, nihilque huic agro adiectum deinceps
Pag. 195 fuiſſe, vel ademptum. Quam ridiculum porro, quod vicinas Vrbi Prouincias, Campaniam, Tuſciam, Valeriam, (nam quod Picenum

addis, ineptissimum est) non ab agri Romani finibus, quibus Vrbis territorium continebatur, sed ab ipsius Vrbis Romæ portis atque muris initium duxisse autumas: & quod oppidi ac municipioli cuiusque iudicibus communi iure competebat, hoc Præfecto Vrbi negas, vt per Romanum territorium liberam haberet iurisdictionis potestatem. Nec meministi, tuum illum Hermopolitam Theodorum Prætori Thraciæ & Macedoniæ apud Constantinopolim, (eandem autem Romæ rationem fuisse non negabis) nullam nisi extra Vrbis terminos iurisdictioné concedere, hoc est, vt ipsemet declarat, ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ τῶν ὑπὸ τὴν πόλιν, extra Vrbem & proximam suburbani agri regionem.

Quid illa demum, quæ ad Sym- Pag. 198, &c.

machi epiſtolam prolixe nugaris, quam friuola, quam pugnantia, quàm ingenio atque ἀγχινόια tua sūt digna? Finitimam in ea epiſtola, quæ libri IX. eſt CXIX. poteſtatem, cui iura prouinciarum commiſſa dicantur, ad quam, Præfecto Vrbi recuſante, Albani criminis cognitio eſt delata, Vicarium Vrbis interpretabar. Quis enim Vicarium neget Albanis vicinum fuiſſe, & finitimas Vrbi prouincias pro Pręfectis adminiſtraſſe? Tibi tamen non probatur, & Præſidem Valeriæ, aut Campaniæ mauis Conſularem intelligi. Nec vides, ſi Campania prouincia, vt paulo ante contendebas, ab ipſo Vrbis pomęrio incipiebat, finitimam Albæ, quæ in ipſamet Campania ſit, aut propinquam dici eam non poſſe. Quod ſi nec Præſidi Valeriæ, nec

Campaniæ Consulari plurium iura prouinciarum, sed sua cuique fuit commissa, & ad Campaniæ prouinciam Alba pertinebat, non ad Valeriam; quo animi errore Presidem Valeriæ ad Albanum facinus vindicandum acciri posse iudicasti, vt ei extra prouinciá suam ius dicenti liceret impune non parere? Quæris à me, quia Præfectú Vrbi, si terminos vrbis exierit, nullam Præfecturę iurisdictionem retinere docui, eoque in epistola Symmachi spectare aiebam, quod Præfectus ipse ad longinqua negat se posse occurrere: quæris, inquam, vtrum censeam Pontifices, qui Præfecto iudicium hoc deferebant, ignorasse quousque iurisdictio Præfecti Vrbis excurreret. At ego, vt ineptè hoc ex me quæri sentias, desinasque tandem tela, Pag. 100.

quæ te mox feriant, depromere: quæro ex te viciſſim, qui propterea Præfectum Albam ad vindicandum excurrere non potuiſſe cenſes, quod ius gladij extra muros & poteſtatem non haberet; vtrum hoc potius latuiſſe Pontifices arbitreris, quos ad fines illa ſe poteſtas exereret? Enimuero ſi ad rem & cauſam hæc faciunt, quid reſpondes? ſi nihil faciunt, cur obiectas? Poſſem & alia id genus, in quibus & tecum ipſe pugnas, & nobis nihil noces, plurima congerere: ſed nos, cum iſta ſufficiant, euagari & periſſologias tuas imitari non decet.

Nunc ergo vt concludam, & tu loquacitati tuæ modum ſtatuas, ſi potes, Salmaſi: cum tuam iſtam de ſuburbicariis regionibus fabulam, qua docebas intra cẽteſimum

ſuburbicarias omnes comprehendi, nullamque intra centeſimum, quæ ſuburbicaria non ſit, regionem contineri, vtraque ex parte ſubuerſam videas, quod Picenum ſuburbicarium oſtenderim totum extra centeſimi fines ſitum fuiſſe, Vmbriam verò & Tuſciam, quas tu in ſuburbicariis non numeras, cẽteſimi ſpatiis maxima parte cõprehenſas: cum ceteras etiam hariolationes tuas, quibus tanquam paruis fabellis grandiorem fabulã fulciebas, de ſuburbicariarum etymo & notione, deque earum numero atque ſitu, de ſpecialis Italiæ finibus, & de annonariis quas fingebas, diſſiliiſſe pariter & euanuiſſe intelligas: quid habes, de quo hiſcere ampliꝰ, aut mutire ſine nota poſſis? Licet enim Centeſimum nobis millies repetas, licet Pręfecti

vrbis iurisdictionem intra centesimum, atque Vrbicũ territorium vsque ad centesimum, & exilia extra centesimum, & tutelas Senatorum non vltra centesimum, & Vrbicariam tuam regionem centesimo circumscriptã assiduo, ἅτε μαψυλάκας Διὸς Κόρινθος, omnibus paginis inclames, quid facit ad suburbicariarum notionem aut numerum Centesimus, si nec omnes eius nominis regiones amplectitur, nec solas? Quid ergo, inquis, Vrbicariam regionem negabis dici tractum illum terrarum potuisse, qui circa Vrbem centesimi spatiis continebatur? Equidem si quis aliquãdo ita vsurpatam ostendat, non repugnabo. sed ita vt multo congruentius ac verius Vrbicariam regionem illam fuisse agnoscat, quæ Vrbis territorio, hoc est agro Romano

mano terminabatur. Sic enim coloniarum, municipiorumque omnium regiones dictæ, quæ illarum finibus claudebantur. Nec dubium quin hoc sensu accipienda videatur regio Vrbicaria L. III. Cod. Theod. *Tributa in ipsis speciebus inferri*, quæ vino quod ex prouinciis colligitur, vinũ opponit quod ex Vrbicaria regione confertur. nam prouinciæ, vt dictum est, agrũ Romanum cingebant, & ab eius terminis incipiebant. En habes Vrbicariam regionẽ breuiore gyro, quam putabas. Verum vt in hac Vrbicaria nostra prouinciæ erant nullæ; sic in ea quam centesimo vis finiri, suburbicarias omnes conclusas non fuisse, Picenum, reclames licet, sine controuersia declarat. Illa etiam toties à te decantata lex II. Cod. Theod. *De* Pag. 64. 89. 122.

integri restitutione, quæ à centesimo Vrbis milliario separare & secludere videtur Italiam, quid habet quod fabulæ suffragetur? Cum
» Italiam, ais, à centesimo distin-
» guat, quam eandem ab Vrbicariis
» regionibus distingunt lex IX. *De*
» *annonis & tributis* lex vnica *Si per*
» *obreptionem*, lex XIX. *De extraor-*
» *dinariis muneribus*, consequens vi-
» detur regiones Vrbicarias centesi-
» mo definiri. Quis hoc non rideat?
Ergo si contestationis spatia vsque ad XXX. anni finem, non intra centesimum, sed intra XL. Vrbis milliarium ad integri restitutionem lex indulsisset, & XL. milliario Italiam opposuisset, suburbicarias intra XL. constrictas diceres? & quia effractorem equitem Romanum D. Marcus abstinere iussit Vrbe & Italia D. *De effractoribus & ex-*

pilatoribus, in Vrbem ipſam, quoniam ab Vrbe ſeiunxit Italiam, ſuburbicarias regiones conijci oportebit? Atqui vt has intra Vrbem quærere ſtultum ſit: ſic intra centeſimum poſitæ dici omnes ne poſſint, Picenum idem intercedit. Omnino, Salmaſi, telo hoc vno Chimæra tua confoſſa iacet. Quãlibet enim tibi ſomnia tua placeãt, quamuis te fabulæ auctorem & choragum intempeſtiue pronunciaris, plauſores etiam & approbatores, quibus ſimilia ſunt labra, te nactum glorieris: licet denique omnia miſceas, & abſurdum nihil ſit adeo, quod tibi, ſi ad rem facit, nõ arrideat: tamen donec Picenum & Vmbria, quas mouere fruſtra conatus es, ſuis in ſedibus ſtabunt, nihil ad ſuburbicarias intra centeſimum conſtituendas, ἀπάσῃ ῥώμῃ καὶ

μηχαναῖς actum eſſe, nihil agi aut ſperari poſſe, neceſſe eſt confiteri. Quare cedere deinceps, an obniti libeat, tuum eſt videre. ſed durum planè ac ferreum caput erit, quod tantus aries non perfringet.

PROPEMTICI CL. SALMASIO LIBER II.

De Ecclesiis suburbicariis.

CAPVT I.

Canon VI. Synodi Nicænæ.

Suburbicariæ Ecclesiæ Rufini. Comparari à Synodo Nicena diæcesim cum diæcesi, non diæcesim cum prouincia. Confirmari ab eadem Episcopo Alexandrino iura non solum metropolitica, sed etiam Patriarchica, *quæ Meletiani turbabant. Prouincia Romana semper vltra centesimum.*

BENE tui similem, Salmasi, hoc est verbosum & loquacem, dum tuis per suburbicarias regiones vestigiis hæ-

reo, me fecisti. Quo mihi nunc curandum est enixius, atque impensius elaborandum, vt in altera de Ecclesiis dissertatione, in qua omnes iterum garrulitatis tuæ habenas laxasti, adducam ipse contra, & modum orationi meę imperem, quem in tua tenere non potuisti. Disputationis ergo nostræ caput & summa erat, ecquas Rufinus Ecclesias suburbicarias intelligat libro II. Historiæ cap. VI. cum in canone VI. Synodi Nicænæ cautum scribit, vt Episcopus Alexandrinus Ægypti, sicut Romanus suburbicariarum Ecclesiarum, curam gerat. In quo quidem quoniam Coniecturæ auctori fixum erat, cui tu etiam principio adstipulatus es, comparari à Synodo Patriarchæ Alexandrini diœcesim cum speciali Patriarchæ Romani

diæcesi:dubium esse vobis non poterat, quin suburbicariæ à Rufino Ecclesiæ dicerentur,quæ in speciali Episcopi Romani essent diæcesi. Quare cum hanc ego specialem Patriarchatus Romani diæcesim non exiguis cẽtesimi ab Vrbe milliarij spatiis, quibus à vobis definiebatur, contineri, sed Occidentem vniuersum complecti ostendissem; consequens esse docui, vt Rufinum concederetis vel Synodi mentem, quæ Patriarchatum cum Patriarchatu componeret, non expressisse, vel suburbicariarum nomine Occidẽtales omnes Ecclesias comprehendisse. Hîc tu quam te in partem non vertisti? quas latebras nõ quæsiisti, vt certæ & apertę conclusionis ictum declinares? Quàm frigida porro, & lenta sunt omnia quæ opponis? Patriarcham Pag. 210. "

„ videlicet Occidentis Pontificem à
„ Grȩcis quoque ſchiſmaticis appellari. Quaſi mouere nos debeat, quod iſtud etiam hæretici plerique ſchiſmaticis deteriores confitentur: aut quaſi nos, quod iſti peruerſo fortaſſe conſilio improbe conſentiunt, non idem recta & ſincera mente, & à Græcis ante ſchiſma, & à Latinis, ipſiſque adeo Romanis Pontificibus, qui nec hȩretici, opinor, nec ſchiſmatici fuêre; teſtatum olim fuiſſe probauerimus. Suburbicariæ præterea
Pag. 216. 219. 248.
„ Eccleſiæ tibi tam latè patere poſſe
„ non videntur. quid ita? quia idem ſunt quod ſuburbanæ, quæ Vrbi ſunt proximæ. Quid ſi aliter Rufino viſum eſt? atque is ſuburbicarias tum regiones, tum Eccleſias, non à ſuburbano ſitu loci, vt arbitraris, ſed ab alia Vrbis denomina-

tionedictas censuit, quę in Vrbici magistratus, vel Episcopi, essent diæcesi & potestate? illarumque alios fines esse, prout varię sunt vrbicæ diæceses & potestates? Prorsus enim, vt iterum dicam, cum Patriarchatus Romani diæcesis sit Occidens, si suburbicarias Rufinus Ecclesias ex Synodi canone intelligi voluit, quæ in hac sitæ sint diæcesi, suburbicarias Occidétales omnes Ecclesias appellauit.

Sed inuenisti tandem in lubrico & ancipiti loco exitum ingenio & solertia tua dignum. Inita est ratio, qua & suburbicarias Ecclesias intra centesimum cum regionibus tuis cogeres, & Rufinum ab ineptæ locutionis calumnia liberares. Synodú ais Episcopi Pag. 209. Alexandrini diæcesim cum Ro- " 215. &c. mana non diæcesi, sed prouincia "

" comparare. Romanam autem pro-
" uinciam, quam Pontifex peculiari
" Metropolitarum iure administrat,
" totam olim intra centesimum fuis-
" se, in eáque vna suburbicarias Ru-
" fini Ecclesias contineri. Atque hęc nempe illa est Nicæni canonis expositio, quam à doctissimis viris hactenus frustra tentatam, à te demum numeris omnibus absolutá, & ex asse perfectá gloriaris. Quidni vero sine riuali arroges tibi, quod nemo sanus inuideat? Nam quis præter te, si compos est sui, explanationis tam insulsæ, tamque ineptæ auctorem se ac fundum dici velit, vt Synodum putet, cum Episcopi Alexandrini cum Romano comparationem instituat, non paria inter se conferre, prouinciam cum prouincia, diæcesim cum diœcesi, & Patriarcham cum Patriarcha, Metropolitanum

Pag. 259.

cum Metropolitano : ſed peruerſa rerum vice, diæceſim cum prouincia, patriarcham cum metropolita, hoc eſt diuerſa ac diſſimilia componere, atque ἀσύγκλωστα, quod aiunt, συνάπτειν? Ad Synodi verba, quibus canon ille conceptus eſt, animum adhibe, atque mentẽ. τὰ ἀρχαῖα, inquit, ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει. ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν. ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. *Antiqua conſuetudo ſeruetur per Ægyptũ, Libyam, & Pentapolim. ita vt Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem; quia & Vrbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt.* Hæc vetus & ſimplex canonis interpretatio. nunc tuam audiamus. *Habeat,* inquis, *Epiſcopus Alexandrinus per omnes ſuæ diæceſis prouincias ordinan-*

dorum Episcoporum potestatem, quia Episcopus Romanus similem habet in vnica prouincia potestatem. Quid absurdius? quid à Synodi mente fingi potuit alienius? Hoccine est ex Romanæ Ecclesiæ forma, vt Nicolaus Papa epistola VIII. scribit, sumptũ esse exemplum, quod Alexandrinæ Ecclesiæ tribueretur? hoc parilem, aut similem, vt Synodus ipsa loquitur, Romæ morem fuisse? Quæso te, Salmasi, quia Præfectum vrbi Constantinopolitanum ad Romani instar constitutum fuisse non ignoras; an non effusius, & diffutis, vt alias, malis rideres, si quem hoc modo ratiocinantem audires; Habeat Præfectus Vrbi Const. non in Vrbe sua solùm, sed extra vrbis etiam terminos, intra centesimum milliariũ iurisdictionem & potestatem: quia

Præfectus vrbi Romæ in vrbe tantùm potestatem habet, terminos vrbis egressus non habet? Quod si ridiculum id esset, cur ipse Synodum non dispari ludibrio exponis? Etenim si Pontifex Romanus creandorũ extra prouinciam suam Episcoporum potestatem non habet; quod nos quàm vanum sit, & quam temere à te dicatur, suo loco expendemus: sed si hanc potestatem non habet, quî potes Alexandrino ad Romani exemplum tributam hariolari?

Quid causæ est deinde, cur quam Synodus vniuersè potestatem ἐξουσίαν Alexandrino Episcopo tribuit in Ægypto, Libya, & Pentapoli, tu ad vnam referas ordinandorum Episcoporum potestatem? Quia hoc vnum, inquis, agebatur. Pag. 160. &c.
« turbabat ius metropoliticũ Epis- «

consuesse intelligo: potestatem vero, quam superioris gradus Episcopi, vt Primates, & Patriarchæ, non in vna tantum sua, in qua vt metropolitæ versantur, sed in alijs etiam sibi subditis prouinciis exercent, quis vnquam ad hunc diem ius metropoliticum, &non primatis, aut patriarchæ ius ac prærogatiuam appellauit? Alia sunt, inquis, iura Metropolitanorum, alia Patriarcharum. Sunt planè, sunt etiã in constituendis Episcopis diuersa. Nam Metropolitanorum ius est, vt Episcopos quidẽ ordinare possint, sed in vna sua prouincia duntaxat: Patriarcharum, vt in omnibus sedi suæ subiectis prouinciis ordinare possint. Itaque cum Episcopus Carthaginiensis suæ, id est Proconsularis prouinciæ Episcopos consecrabat, Metropolitani Pag. 262.

iure vtebatur:cum reliquarũ Africæ prouinciarum Episcopos ordinabat, hoc ille sibi non metropolitani, sed totius Africæ primatis nomine vindicabat. Quæ cum ita sint, quo pacto potestatem, qua Episcopus Alexandrinus omnes, vt ais, per Ægypti, Libyæ, & Pentapolis prouincias Episcopos instituebat, ius mere metropoliticum audes affirmare: aut Episcopum eundem à Synodo, non vt Patriar-
Pag. 160. cham, sed vt purum putum Me-
» tropolitanum considerari? Occa-
» sionem, ais, sanciendo canoni de-
» dit schisma Meletij. Gratiam habe Aduentoriæ nostræ. hoc ab illa didicisti, quod te alij iam pridem docere potuerant. Sed dic, & doce nos vicissim. quæ Meletius aduersus Alexandrinos Antistites in schismate molitus est, Alexandriæ

ne solum

ne ſolum prouinciam, cuius illi ſpeciales erant metropolitæ,an reliquas etiam Ægyptiacæ diæceſis regiones turbabant? illorumne iura tantum metropolitica, & non etiam patriarchica violabant? Meletius hic à Petro primùm Epiſcopo, cuius ſententia & iudicio fuerat damnatus, tũ deinde ab Achilla & Alexandro ſucceſſoribus, ita deſciuit, vt nullam Ægypti partem à labe intactam reliquerit. Epiſcopos paſſim aut antiquos in partes ſuas pertraxit,aut nouos à ſe creatos antiquis oppoſuit : perpaucę vt alicuius nominis in Ægypto ciuitates eſſent, quæ Meletiani ſchiſmatis Epiſcopum non haberent,excepta Alexandria. in qua ipſa cum ſedem obtinere non poſſent, in Alexandrino agro Epiſcopum collocarunt. Suas illi ſeorſim

Ecclesias frequentabant, suos conuentus agebant: Catholicæ Ecclesiæ hostes vbique, sed Alexãdrinæ maximè sedi, eiusque Episcopis semper infesti, quos omnibus modis insectari & vexare nunquam destiterunt, Πέτρῳ vt in Apologia II. scribit Athanasius, ἐπιβουλεύσαντες, καὶ Ἀχιλλᾶν τὸν μετ' ἐκεῖνον διαβαλόντες, καὶ Ἀλεξάνδρου κατηγορήσαντες. Et adhuc dubitas, Salmasi, vtrum à Meletio, Meletianisque Alexandrinorum Antistitum summa & patriarchica potestas, qua omniũ, vt Theodosius Aug. loquitur, per Ægypti diæcesim præsules sunt sacerdotum, quáque Meletio ipsi, quem Epiphanius Hæresi LXIX. Archiepiscopũ vocat, τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ Θηβαΐδος ἀρχιεπίσκοπον, in Thebaide quoque ipsa imperabat, appetita his conatibus, & concussa

omni ex parte fuerit, ac labefactata? Quod si potestas hæc appetebatur, si huiusce à Meletianis iura violabantur, hęc ipsa est profecto, quam Synodus, post decretam in schismaticos pænam, quæ in eius ad Ægyptios apud Theodoretum epistola cõtinetur, Episcopo Alexandriæ stabiliendam, firmandamque hoc canone censuit: ridiculumque, & te vno dignum est cõmentum, quod canonem de sola Metropolitæ potestate interpretaris. Nimirum sicut in regionum suburbicariarum tractatione, quo eas intra centesimum compingeres, Piceni tibi, & Vmbriæ, atque Tusciæ necessariò turbandi limites fuerunt: ita nunc Ecclesias, nisi corrupto & euerso canonis sensu, non poteras iisdem illis finibus coërcere.

Quamquam ne ſic quidem re vera coërceres. Vt enim tibi nunc concedatur, ſuburbicarias à Rufino Eccleſias ex canonis mente dici, quæ in Prouincia Romana erant poſitæ: Prouinciam tamen Romanam, quod te iam dudum Cenſura noſtra docuit, longè vltra centeſimum progreſſam eſſe conſtat. falſúmque & incredibile eſt, quod illam olim centeſimo definitam, poſtea auctam & amplificatam fuiſſe nugaris: cum certum exploratumque ſit, prouincias omnes tum ciuiles, tum eccleſiaſticas, ampliores nunquam fuiſſe, quam principio. Nam cum initio ampliſſimæ omnes eſſent, variis poſtea diuiſionibus, vt nouæ exinde fierent, contractæ breuioreſque factę ſunt. Sed cum abſurdiſſimum ſit, vt dixi, Alexãdrinam Eccleſiam

cum Romana aliter, quam in re non diſpari comparari, & totam Alexandrinæ ſedis diæceſim à Synodo deſignari probatum ſit; reliquum eſt vt ſuburbicariarum Eccleſiarum nomine ſolas prouinciæ Romanæ Eccleſias apud Rufinum intelligi, alieniſſimum atque ineptiſſimum ducamus.

CAPVT II.

Parergon Salmaſij de legibus & edictis.

Iunius Quartus Palladius non duorum, vtputat, ſed vnius ſunt nomina. Duabus S. Auguſtini epiſtolis ſubſcriptiones reſtitutæ. Principum legibus, dum promulgabantur, magiſtratuum edicta ſubÿci mos erat, non præponi. Sub edicto proponi quid ſit. Salmaſij pudenda oſtentatio.

ET ſi mihi conſtitutum erat à re propoſita nuſquam di-

Iunius Quartus Palladius non duorum, vt existimasti, sed vnius Palladij tria sunt nomina. Quod quidem discere poteras ex antiqua Inscriptione, quæ ab Onufrio Pánuinio in Fastis producitur, IVNIVS QVARTVS PALLADIVS V. C. COS. ORD. Nos verò, si nobis tamen habendam fidem putas, ex duabus etiam Innocentij Papæ epistolis didicimus, quę cùm in excusis omnibus libris subscriptione sua careant, in vetustis monasterij Corbeiensis exemplaribus Palladij huius adscriptum habent cum nominibus Consulatum. Prior enim, quæ ab his verbis incipit, I*n requirendis*, respondetq; ad literas Concilij Carthaginiensis, huiusmodi habet subscriptionem, *Data vj. Kalend. Februarij, P. C. Theodosij Aug.* VII. *&* *Iunij Quarti Palladij*

V. C. Altera, *Fraternitatis vestræ,* ad Aurelium, Alypium, Augustinum, Euodium, Possidium Episcopos, in hunc modum, *Data pridie Kalendas Februarias P.*C *gloriosissimi Theodosij Aug.* VII. *& Iunij Quarti Palladij V. C.*

Gratiam tibi, Salmasi, aliquam fortasse habituri sunt philologi, quod hallucinationis tuæ causa restitutæ sunt his epistolis subscriptiones. de coronidis tuæ parergo nullam habebunt. Quis enim falsæ, ut ostendam, atque insulsæ obseruationis mercedem exsoluat?
Pag. 292. Moris fuit, inquis, vt Præfecti in
„ constitutionibus Principum pu-
„ blicè proponendis sua ipsi edicta
simul proponerent. Certum est, hoc & pueri norunt. Priore autem
„ loco edictũ, ais, proponebat suum
„ Præfectus, quo id quod à Principe

constitutum esset edicebat, san- "
ciebatque: tum deinde legem ip- "
sam vel constitutionem subijcie- "
bat. Hoc iam planè tuum est. hoc præter te nemo sciuit, nec somniauit vnquam. Itane vero, vt Principum leges Iudicum edictis substernántur, & legibus edicta præponantur? nec te à tam ridicula suspicione, vel ipsa indecori species, vel contraria nunc etiam tribunalium omnium consuetudo deterruit? Quinimmo præclaræ istius diuinationis fiducia, leges quoque ipsas aggredi & temerare ausus es: vt in Nouella Valentiniani prima *De Testamentis*, & in Nouella eiusdem *De Sepulcris*, ac sequenti *De Libertis & successionibus eorum*, quibus locis in vniuscuiusque subscriptione, ANTELATA EDICTO Albini Præfecti lex dicitur, tu

antelato edicto ſcribi iubeas, quia lex, vt ais, edicto non anteponebatur, ſed contrâ edictum legi. Quid porrò vetat, quin hoc exemplo leges vniuerſas contamines, vt quandocumque ſolemnia illa occurrunt, quibus eas Principes PROPOSITIS EDICTIS promulgari iubet, tu præpoſitis aut antelatis edictis ſcribi præcipias? Par enim omniũ eſt ratio, & qui verecundiæ ſemel fines exceſſerit, hunc fas eſt nauiter eſſe impudentem. Sed age, dic nobis tandem, nam operæ eſt cognoſcere, quis tibi ſententiæ huius auctor fuit? vnde arcanum tam grande, tam diu hactenus ignoratum didiciſti? Ex Nouella, vt video, Valentiniani *De præſcriptione* XXX. *annorum*, quæ propoſita in foro Traiani dicitur ſub edicto Firmini V. I. Præfecti prætorio.

Sic enim es ratiocinatus: Si ſub Pag. 294.
" edicto Firmini propoſita eſt lex il-
" la; ergo Firmini edictum præcede-
" bat, & antepoſitum erat. Idem igi-
" tur eſt, *Lex propoſita ſub edicto,* &
" *propoſita antelato edicto.* Inde, inquis, Pag. 293.
" & προγράμματα & προθήματα illa
" edicta Præfectorũ dicta ſunt, quòd
" in publicatione imperialium reſ-
" criptorum reſcriptis ipſis præfer-
rentur, & anteferrentur. Mirum eſt profecto, Salmaſi, ſic te abuti eorum ignorantia qui Græcè neſciũt, vt eorum qui ſciunt iudicium non reformides. Nemo enim eſt, niſi Græcę linguæ prorſus ignarus, qui neſciat, programmata & προθήματα non ex eo dicta, vt fingis, quod rei cuipiam præponerentur, ſed quod palam ac publicè proponerentur. Verùm in Græcis vtcumque ferenda fraus videatur; in Latinis autem

verbis quod vel erras ipſe, vel errare nos iubes, quis ferat? Quid enim? an adhuc docẽdus es, svb edicto legẽ promulgari, aliud nihil eſſe, quàm per edictum, vel cum edicto? Paream pudori tuo, nec committam vt à nobis ediſcere cogaris. Faciam enim, vt Principes ipſi, Præfectique magiſterio ſuo te erudiant, doceantque in promulgandis legibus edicta non præire ſolita, ſed ſubſequi, legibus ſubijci ſemper ſolita, non præponi. Audi ergo quibus verbis Valentinianus iunior Probo Præfecto prætorio legem ſuam, quæ vnica eſt in Codice Theodoſiano *Si per obreptionem*, per ſingulas eius præfecturæ diæceſes promulgari præcipiat. *Igitur ſinceritas tua id ipſum per omnem Italiam, tum etiam per Vrbicarias, Africanaſque regiones, ac per omne Illyri-*

cum, prælata oraculi huius auctoritate firmabit. An non apertè prælatas Præfectorum edictis leges fuiſſe ſignificat? Nam vt quod in hac lege iuſſum vides, idem in omnibus obſeruari conſueſſe intelligas, audi rurſum non vnius, ſed trium ſimul Præfectorum, Iſidori, Baſſi, & Regini teſtimonium ex Edicto, quo Theodoſij & Valentiniani promulgata lex eſt *De Neſtorij libris non legendis.* quod quidem cum lege ipſa integrum extat poſt Acta Synodi Epheſinæ: nos eam modo illius partem, quæ ad rem noſtram ſpectat, expromemus. Sic enim poſt alia loquuntur. *ὡς δ' ἂν γνοίητε τὴν γαληνὴν, τὴν εὐσέβειαν τῶν προστεταγμένων, τὴν πρόνοιαν, καὶ διὰ πάντων τοῖς ὑπηκόοις νέμουσι, τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων. τοῦ δὲ ἡμῶν τοῦ προγράμματος, κατὰ τὸ εἰωθὸς, τὸν τοῦ θείου φωτὸς γέμοντα νό-*

bas? Si quæ in libris, legibusque recta sunt deprauare, si programma, & sub edicto quid sit nescire, si suá in Græcis, Latinisque ἀπειροκαλίαν prodere, nulla laus est, quo iam illud TANTI ERAT, quo tibi de infelicis parergi tui elegantia blandiebare? Tantine ergo ducebas, existimationem tuam hominum ludibrio exponi, nemo vt deinceps Nouellas, nemo ANTELATAS EDICTIS LEGES lecturus sit, qui non illico erroris tui, audaciæque recordetur? Ac scire omnino peruelim, cum tot modis misere lapsus sis, quid ij hoc loco de sodalium tuorum grege dicturi sint, qui tua vbique scripta venditant, & se laudum tuarum fautores, prę-conesque videri volunt: ac præcipuè inter ceteros Amicus ille tuus, qui te in hoc scamma coniecit,

quid consilij deinceps daturus sit. Erũt enim fortasse, qui latebras tibi suadeant, & vt laruam resumas quam posuisti. Sed hoc iam nimis serum est, nec iactantiæ tuæ gloriosum. Alij alia suggerent. ille omnium optime consulet tibi, qui persuadebit, vt ab ineptis & imperitis castigationibus in posterum abstineas.

Capvt. III.

Canon ix. & xvii. Synodi Calchedonensis.

Salmasianæ dictionis character. Exarchi diœceseon in Synodo Calchedonensi non sunt Patriarchæ Alexandrinus & Antiochenus, sed Ponticæ, Asianæ, & Thraciæ primates. Nili interpretatio reiecta. Zonaræ exposita. Multa in Conciliis vniuersalibus tractari non vniuersalia. Exarchos illos diœcesibus suis reuera præfuisse.

NVnc iterum nos Synodi Calchedonensis canones vocant, vt iterum exploremus, ecquos illa diœceseon Exarchos dicat, & vtra verior, Synodique ad mentem aptior sit interpretatio; tuáne qui tres tantum, an mea, qui quatuor Episcoporum gradus ab ea designatos censeo. Sed antequam rem aggredior, deprecanda mihi est illa fraudis suspicio quam moues, quod tibi videar nescio quid in explicanda sententia tua non satis Pag. 100. assecutus. Quasi verò de industria id à me fingi necesse sit, quod sibi omnes qui tua legunt accidere cõfitétur. Quotusquisque est enim, qui ea intelligere possit quæ scribis? aut qui, postquam in libris tuis multas horas consumpserit, ac tuam istam περισσολογίαν καὶ ταυτολογίαν

eloquentiam, & ſuas ipſius voces infinitè recantantem Echo diu multumque pertulerit, non ſe tandem quid velis non videre conqueratur? Quanquam igitur, ſi quid interdum in hoc genere peccemus, facilis & expedita eſt defenſio: dabitur tamen opera deinceps, ne me in ijs quæ perperã à te ſcripta ſint excutiendis, aut ſententiam tuam non ſatis expreſſiſſe, aut parum dilucidè cõfutaſſe ſuſpiceris.

Atque vt hinc potiſſimum exordiar, quoniam duobus locis Exarchorum in Synodo fit mentio, canone IX. & canone XVII. vtriuſque autem loci par eademque eſt ratio, canonis IX. verba quæ ad rem faciunt expendamus. ea autem ſic habent. εἰ δὲ καὶ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχοι πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ δικαζέσθω. εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολί-

τὴν ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον. *Si clericus,* inquit, *cum Episcopo suo causam habeat, vel cum extraneo, apud Synodum prouinciæ iudicetur. Quod si Episcopus vel Clericus controuersiam habeat cum prouinciæ Metropolitano, aut Exarchum diœceseos petat, aut sedem Constantinopolitanam, & ibi decidatur.* Disceptationis nostrę hîc prima est contentio, quinam sint Exarchi diæceseō, quos Synodus cum Episcopo Const. componit. Tu Patriarchas aliarum sedium, Alexandrinæ nimirum & Antiochenæ, intelligendos censes, atque ita canonem interpretaris, vt de Metropolitanorum controuersiis cognoscere iubeat, vel Exarchum seu Patriarcham diæcesis cuiusque, vel

Patriarcham Conſt. Vnde & Epiſcoporum gradus tres omnino, nec plures expreſſos concludis, Epiſcopos, Metropolitas, & Exarchos ſeu Patriarchas. Mihi verò, Salmaſi, quin Patriarchæ ij qui diæceſes regunt, vt Alexandrinus & Antiochenus, diæceſeon ſuarum Exarchi appellari poſſint, & interdum ſoleant, nulla eſt dubitatio. cæterum quod iſtos à Synodo Exarchorum nomine deſignari, aut ius vllum Epiſcopo Conſt. in Metropolitanos, qui ſub aliis Patriarchis erant, tributum arbitraris; id ego abſurdum & incredibile, atque à Græcorum interpretum ſenſu & iudicio alienum duco. Primum enim, ſi Patriarchas Synodus intelligi volebat, cur illos non vſitatis, & quibus Patriarchas ornare ſolebat, θεῶν vel ἀρχιεπισκόπων nomi-

nibus designauit, vt controuersias agitari iuberet, vel apud sedem & Archiepiscopum diœcesis, vel apud sedem & Archiepiscopum Const. cur cùm eiusdem gradus Episcopos & Patriarchas compararet, vni Const. propriam & legitimam θρόνου appellationem impertiit, reliquos ambiguo, & cum aliis qui Patriarchæ non essent, communi Exarchorum vocabulo comprehendit? Deinde si ad infringendam, vt tibi placet, minuendamque aliorum Patriarcharum iurisdictionem hi canones edebantur; quî factum vt hoc Leo magnus ignorarit, qui in epistolis, quas aduersus Episcopum Const. hac de re scripsit, id vnum de Patriarchis expostulat, quod προεδρίαν sibi, hoc est prioris loci dignitatem, pręAlexandrino & Antiocheno vin-

dicaret; de vsurpatis illorum iudiciis & potestate verbum nullum facit? Quî factum etiam, vt Legati sedis Apostolicæ, cùm in Synodo aduersus canonem xxviii. quo προεδρία illa stabiliebatur, Actione xvi. vehementissime reclamarent, non duos simul istos reiecerint, si his quoque violari Patriarcharum iura existimabant? Nam quod istos
Pag. 306. 309.
etiam à sede Apostolica repudiatos, & nunquam admissos, Hincmaro, vt tibî videtur, adstipulatore contendis, erras omnino, & apertis testimoniis refelleris, tum Actorum ipsius Synodi Calchedonensis, vt dixi; tum veterum omnium, quibus probati & recepti canones continentur, Ecclesiæ Romanæ collectionum. Quis exploratius quos Ecclesia Romana canones reciperet cognouit, quàm

abbas Dionysius, aut quàm ipsimet, qui canonibus auctoritatem asserebant, Pontifices? Euolue collectionem Dionysianam, Epitomem canonum ab Hadriano I. ad Carolum regem missam, & quotquot in antiquis codicibus extant canonum Calchedonensium Latina exemplaria: nusquam in his XXVIII. canonem reperies, nonum & decimum septimum nusquam omissos deprehendes. vt hinc liqueat illum vnum, quod Patriarcharum priuilegiis, quę sedes Apostolica tuebatur, apertè repugnaret probatũ non fuisse: hos vero, quod ad eam causam pertinere non viderentur, sine cõtrouersia receptos.

Sed habes, inquis, sententiæ tuæ duces Græcos, qui omnes ore vno, atque ὁμοθυμαδὸν Exarchos diæceseon ceteros Orientis Patriarchas Pag. 305. « «

intelligunt. Quósnam vero Græços auctores producis? Nilum & Barlaamum. Ergo quod Græculi duo ſchiſmatici dixerint, tu Græçorum omnium ſuffragia vocas? Atqui ex hoc etiam binario detrahendus eſt Barlaamus, cuius in verbis nihil eſt, vnde pareat illum Synodi verba de Patriarchis accepiſſe. Ita vnicus tibi, quem omnium habeas loco, reſtat Nilus. Quid vero in Nili expoſitione ſit momenti, qui in canone ipſo qua de re ageret non animaduertit? Nam cùm aliud ſit de re quapiam diſceptare apud hunc vel illum iudicẽ licere, aliud ab vno ad alterum prouocare: acutus homo quod de iudicum optione ſancitum à Synodo fuerat, ad appellationes traduxit. Sed ille nimirum ὑποθέσει ſeruiens, vt ſedis Apoſtolicæ primatum oppugnaret, appellationes hoc loco &

patriarchas hariolatus eſt. Tu qua mente illum & quo conſilio ſequare, tuum eſt videre. nos in canonis huius explicatione Zonaram potius audiemus, & cum Zonara Balſamonem. quorum hic quidem Ezarchos, ille vero Metropolitanos à Synodo non alios deſignari docet, quàm eos qui in prouinciis erant ſedi Conſt. ſubiectis. Sic enim ſcribit ad canonem XVII. Οὐ πάντων δὲ τῶν μητροπολιτῶν πάντως ὁ Κωνσταντινουπόλεως καθίσταται δικαστὴς, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. οὐ γὰρ δὴ καὶ τοὺς τῆς Συρίας μητροπολίτας, ἢ τοὺς τῆς Παλαιστίνης, καὶ Φοινίκης, ἢ τοὺς τῆς Αἰγύπτου ἄρχοντας ἑλκύσει δικάζεσθαι παρ' αὐτῷ. ἀλλ' οἱ μὲν τῆς Συρίας τῷ τῆς Ἀντιοχείας ὑπόκεινται φόρῳ, οἱ δὲ τῆς Παλαιστίνης τῷ Ἱεροσολύμων, οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου παρὰ τῷ Ἀλεξανδρείας δικάζονται, παρ' ὧν καὶ χειροτονοῦνται, καὶ οἷς ὑπόκεινται. *Non omnium,*

inquit, *Metropolitanorum iudex ſedebit Conſtantinopolitanus, ſed eorum duntaxat, qui ſub eius ſunt poteſtate. Neque enim Syriæ Metropolitas, aut Palæſtinæ ac Phœnicis, aut Ægypti, ad ſubſellia ſua inuitos trahet, vt apud ipſum litigent. ſed qui è Syria ſunt, Antiocheni forum ſubibunt; qui è Paleſtina, Hieroſolymitani; qui ex Ægypto, Alexandrini, à quibus ordinantur, & quorum ſubſunt poteſtati.* Vides, Salmaſi, cùm inter nos quæſtio ſit, quarúmnam diæceſeon Exarchos Synodus intelligat, Græcorum interpretum ſententia ex diæceſeon numero expungendas primũ duas eſſe, quas tu ſolas hoc loco deſignari contendebas, Orientalem & Ægyptiacam. Deinde illas tantum diæceſes intelligendas, quæ ſub Epiſcopo Conſt. deinceps fuerũt; in quas iam tum poteſtas & impe-

rium Episcopo Const. parabatur. Pag. 370.
quo nomine duas quoque alias, quarum oblitus videris, Imperij Orientalis diæceses excludi necesse est, Macedoniam & Daciam, quæ Synodi Calchedonensis tempore non ad Constantinopolitani, sed ad Romani Patriarchę administrationem pertinebant. Ita tres omnino, de quibus Synodum accipi liceat, reliquæ sunt diæceses, Pontica, Asiana, & Thraciæ. nec dubium profectò, quin de his solis accipienda & exponenda sit. Tres enim hæ solæ, vt nosti, sub sede Const. in has iam inde à Synodo Cōstantinopolitana inhiarant eius sedis Episcopi, quibus illæ tandem in Synodo Calchedonensi, reclamantibus sedis Apostolicæ legatis, velut proprię concessæ & adiudicatæ sunt. Harum denique prin-

cipes Metropolitas, qui diæceſes ſingulas integras regebant, Cæſarienſem Ponticæ, Epheſinum Aſianæ,& Heraclienſem Thracię, ſolos ex omnibus ſedi Conſt. ſubditis Metropolitis ἐξάρχους διοικήσεων, diæceſeon Exarchos à Græcis appellatos fuiſſe nõ ignoras. Quare de his ſolis, ſi verum amamus, canones iſtos loqui fatendum eſt. quatuor proinde Epiſcoporum in his gradus diſtingui, Epiſcopos, Metropolitas, Exarchos, & qui ſupra omnes erant, Patriarchas Conſtantinopolitanos.

Dic nunc porro, qui tuam de duobus Patriarchis interpretationem quam certis argumentis refellamus audiſti, huic noſtræ de tribus Exarchis, quid ſolidi habes quod opponas? Duo enim abs te contra obijci video: ſed quorum

vnum est planè ridiculum, alte- Pag. 364. 365 373.
rum longè falsissimum. Specialis, «
inquis, ac ἐπικὸς erit ille canon, si «
de solis sedi Const. subditis clericis «
exponatur ; non generalis , nec «
vniuersalis, vt decuit, & oportuit in «
Concilio œcumenico. Quis hæc
cum audit risum teneat ? aut quis
non miretur hominem, qui in Synodorum
lectione hospes non sit,
tam oscitanter eas legisse, vt non
animaduerterit, multa in œcumenicis
non solum ἐπικὰ, verum etiã
προσωπικὰ tractari consuesse ? Synodus
Nicæna, vt de multis pauca
perstringam, canone VII. Aeliæ
Episcopo habẽdum honorem decreuit.
an id ἐπικὸν non erat ? Synodus
Const. canone IV. Maximi ordinationem
irritam esse iussit. an
προσωπικὴ ea sanctio non fuit ? Synodus
Ephesina canone vltimo

Cypriis Ecclesiis liberas Episcoporum suorum ordinationes asseruit. quis hoc illis proprium & peculiare neget fuisse? Quid autem Synodos alias consectamur, vt illas plerunque ad ea, quæ locorum vel personarum propria sint, descendere ostendamus; cum Synodi Calchedonensis, in qua versamur, extet canon XXVIII. de his ipsis Pōti, Asiæ, & Thraciæ diæcesibus specialiter ac nominatim conceptus & enuntiatus? Quod enim in hoc canone factum liquet, in nono & XVII. quin fieri licuerit, non potest nisi absurdissimè negari. Ridicula igitur, & inanis, & friuola erat obiectio.

Quid alterum illud quale est, quod non semel aut iterum, sed innumerabilibus locis, tanquã Herculis clauam, aut Gorgonis caput

intentas? Non possunt, ais, Exar- Pag. 369.
chorum nomine tres isti à Synodo 371.
" designari. quid ita? quia licet Exar- "
chi diæceseon vocarentur, re vera "
metropolitæ tantum erant, suas- "
que vt ceteri prouincias solas cura- "
bant: aliarum diæcesis prouincia- "
rum Episcopos neque ordinarunt "
vnquam, nec iuris quicquam & "
potestatis in illos habuerũt. Itaque Pag. 367.
à Synodo non Exarchorum, sed "
Metropolitarum nomine compre- "
henduntur. Quid hîc dicam, Salmasi? Mirari me prorsus, hominẽ Pag. 320. 331. 337.
ingeniosum, cum tam sæpe tot locis hoc idem recinat, nondum videre id à vero alienum & falsum esse, commentumque adeo simile portenti, & Gorgone ipsa fabulosius. Quid enim? vt Cæsariensis verbi gratia Episcopus soliusCappadociæ primæ curam gesserit,

nullámq; in ceteras Pōticæ diœcesis prouincias potestatem exercuerit? Quam multus hîc contra te, & quam amplus, si excurrere libeat, veteris historiæ campus aperitur? Sed ego te, quod redarguendo errori tuo satis sit, ad solas Basilij magni epistolas allegabo. Ab his disces, cùm diæcesis Ponticæ, cuius caput & Exarchi sedes Cæsarea, fines amplissimi fuerint per Cappadociæ, Ponti, Bithyniæ, Galatiæ, Paphlagoniæ, & Armeniæ prouincias diffusi; tot ex prouinciarum numero nullam fuisse, in qua BasiliusCæsariensis Episcopus nō aliquod sui in illas iuris potestatisque exemplum ediderit. Designádus erat Nicopolitanæ Ecclesiæ, hoc est Armeniæ minoris metropoli, Antistes. translatum Basilij auctoritate τῆς Κολωνείας Episcopum

pum testantur epistolæ ccxc. & ccxcII. Idem & Satalorum in eadem Armenia ciuitati Episcopum dedit, & de Cyrilli Episcopi causa cognouit, eumque conflati per calumniam criminis inuidia liberauit, & Eustathium Sebastenũ suspectæ doctrinæ Episcopum, eoquenomine à Metropolitano suo, & ceteris Episcopis prouinciæ reiectum, fidei orthodoxæ libello subscribere iussum in communionem restituit. quæ singula Basilius ipse in Epistola cxxcvII. commemorat. fidei vero libellus, γραμματεῖον πίστεως, cum Eustathij subscriptione in epistola LXXVII. continetur. An hæc Cæsarienses Episcopos iuris in Armenia nihil habuisse significant? Iam vero, ne singulas Ponticæ oras persequar, quid causæ dices fuisse, cur Basilius

ἐπισκόποις τῆς Ποντικῆς διοικήσεως, *Ponticæ diæcesis Episcopis*, vniuersè scribat epiſtola CCXCI. eoſque Cæſaream ad ſolennem quotannis Martyrum memoriam, & ad Synodum de more, vt eſt in Epiſtola CCLVI. per eos dies celebrandam euocet, niſi quod omnium per Ponticam Epiſcoporum reuera caput & præſes erat Cæſarienſis? aut cur Baſilium eundem cẽſes, cùm Epiſcopos & metropolitas in Armenia crearet, cúmque in Galatia mortuo Ancyrano metropolitano, de ſubrogando in eius locum ſucceſſore ſollicitus exclamaret, πρὸς τίνα λοιπὸν τὰς φροντίδας τῶν ἐκκλησιῶν ἀποθώμεθα, *cuínam Eccleſiarum curam imponemus*? nunquam alienas à ſe prouinciarum illarum ordinationes duxiſſe? Iconienſis verò in Piſidia Epiſcopi ordinationem, ad quam inuitabatur,

ὑπερόριον χειροτονίαν in epiſtola VIII. id eſt peregrinam & tranſlimitaneam appellaſſe: niſi quod prouinciæ illæ intra eius diæceſim; at Piſidia iam extra fines, nec in Pontica, ſed in Aſiana erat diæceſi? Ex hoc igitur vno diſcrimine, quibus terminis poteſtatem ſuam definiret Baſilius, agnoſcas licet: atque Exarchi Cæſarienſis exemplo diſcas tandem, Exarchos olim diæceſeon non nomine tantum ac titulo Exarchos, vt aiebas, nec vnius ſolum primariæ in diæceſi prouinciæ rectores ac meros metropolitas fuiſſe: ſed in omnes diæceſeon ſuarum prouincias, ſupra ceteros Metropolitas, adminiſtrationis, poteſtatiſque ſuæ iura protuliſſe. nihil proinde hoc etiam ex capite obſiſtere, quo minus Synodi Calchedonenſis canones de illis intelligi, exponique recte poſſint.

iudiciis, quocumque illi ſub Patriarcha poſiti ſint, in vniuerſum ſancitos fuiſſe contenderem, & Exarchorum tamen nomine Alexandrinum duntaxat Patriarcham, & Antiochenum deſignari docerem, an non ridicula hæc ſtatim & pugnantia videri affirmares? Quî enim conuenit, cùm præter ſedem Conſt. quatuor aliæ Patriarcharũ ſedes fuerint, vt duas tantùm intelligi velis, & omnes dicas comprehendi? An metropolitæ, de quibus iudicia conſtituerentur, in Occidente non erant? Quod ſi Occidẽtem Romani principatus gratia excipi placet, cur canones de omnibus generatim atque vniuerſe, eo quod œcumenica Synodus eſſet, conditos mentiebare? Sed Occidentem expungamus. Si de omnibus, qui per Orientis diæceſes

erant, Synodum accipiendam censes, cur inter Orientis Patriarchas Hierosolymitanum prætermittis? nulline sub eo Metropolitani? at hoc negare non licet, post Synodi præsertim Actionem VII. in qua tres illi Palæstinæ adsignatæ sunt. Quod si Metropolitani sub illo fuerunt, apud quem disceptabant? Nam absurdum sanè sit, vt apud Antiochenum, qui se prouinciis illis abdicarat, contendisse dicas, vel apud Alexandrinum.

Iam verò, vt gradum propius conferamus, si Exarchi diæceseon in Synodo sunt Patriarchæ, & qui Ponticæ, Asianæ, Thraciæ diæceseon Exarchi re ipsa erant, & dicebantur, Cæsariensis, Ephesinus, & Heracleotes, hi à Synodo nõ Exarchorum, sed Metropolitarum, vt vis, numero censentur; de his ipsis

quæro, deque aliis qui per easdem diæceses erãt metropolitis, quámnam habituri sint diœcesim, quem Exarchum diæcesis, apud quem ex canone iudicentur, vel apud sedem Const. Exarchus, inquis, illorum Patriarcha est Constantinopolitanus: diæcesis verò communis vna ex tribus illis compacta & composita. Ergo cum de istorum iudiciis quæstio erit, vnus idemque personam vtramque sustinebit. ergo in verbis Synodi ludificatio, vt cum duos dicere videatur, vnicum significet. Fingamus enim, cum prouinciæ in his tribus diæcesibus Synodi Calchedonensis tempore fuerint prope triginta, cum aliquo prouinciarum illarum metropolita subortam esse controuersiam, cum Ancyrano videlicet in Pontica, aut cum Synadensi in Asiana, aut Pag. 298. 371.

cum Heracleota ipſo in Thracia. profecto cum de hac controuerſia cognoſcere Synodus iubet vel exarchvm diæcesis, vel sedem Const. ſi Exarchus diæceſis alius hîc nõ eſt, quàm Patriarcha Conſt. eundem Synodus ineptiſſima tautologia bis dicit: atque ita in ſcopulum incurris, ad quem te appulſum negabas, vt quæ à Synodo diuiſa atque diſiuncta ſunt, interpretatione tua confundere & conturbare cogaris. Denique vt hoc loco non diſputem, abſurdíne nihil habeat, quod trium iſtarum diæceſeon Exarchus à te dicatur Patriarcha Conſt. cui nomen hoc tributum vnquam fuiſſe nullo exemplo poſſis oſtendere, ſed ita iure tandem appellatum concedam: quandónam, amabo te Salmaſi, hunc illi titulum conuenire aut tribui

potuiſſe arbitraris? Tum ni fallor, cum diæceſes illæ in eius redactæ ſunt poteſtatem, cùm præeſſe illis, & ἐξάρχειν cæpit. ineptus enim ſit, qui aliter reſpondeat. Ergo Exarchus Ponticæ, Aſianæ, & Thraciæ diæceſis dici Epiſcopus Conſt. antè non potuit, quàm ſedi Conſt. diæceſes illæ ſubijcerentur. A quo autem ſubiectas cenſes, & qua lege? A Synodo, inquis, Calchedonenſi canone XXVIII. Rectè omnino: ſic enim ſe res habet. At non vides quid conſequatur? Nam ſi Exarchi nomẽ Epiſcopo Conſt. ante canonem XXVIII. adſcribi nõ potuit, conſequens eſt nimirum, vt qui in canone IX. & XVII. Exarchi diæceſeon nominantur, eos de Epiſcopo Conſt. qui diæceſes ſibi ſubditas nondum habebat, intelligi non poſſe cognoſcas. Quare vt

cetera omnia deessent, quæ in hac tua explicatione plurima & maxima incommoda inesse ostendimus, satis hoc vnum ad illam infirmandam, euertendamque videri oporteret. Et quoniam ad diœceses tantum istas, quæ sedi Const. cuius honori Synodus obsecundabat, viciniores erant, quæque illi addictæ mox fuerunt, referendos esse canones illos, nihilque ad aliorum Patriarcharum fines aut iura pertinuisse, Græcorum etiam interpretum suffragio probatum est: quid restat, nisi vt Exarchos diæceseon in his canonibus eos dictos concludamus, qui veri solique earum Exarchi semper habiti sunt, Cæsariensem Ponticæ, Ephesinũ Asianæ, & Heracleotam Thraciçę, ad quos Synodus singulorũ cuiusque diæcesis metropolitarum causas deferri de more iubeat, vel,

quod in noui Patriarchæ gratiam addit, ad ſedem Epiſcopi Conſt. In hac enim explanatione noſtra, vt tuæ diſſimillimam agnoſcas, omnia ſunt ad normam & rationem compoſita. nihil in ea inſolens, nihil alienum, nihil quod cum antiquo more ac legibus non aptè cohæreat atque conſentiat.

Quo mage hic tua rurſum miranda eſt vel προπέτεια, vel εὐήθεια, qui ne tertium in Exarchis iſtis Epiſcoporum ordinem, qui ſupra metropolitas ceteros emineat, confiteri cogaris, de ſuo illos gradu deijcere, atque in communem metropolitarum cenſum redigere coneris: & hoc vt nobis perſuadeas, fucum ex canone II. Synodi Conſtantinopolitanæ fieri poſſe confidas. Parum ſcilicet fuerat, Nicænorum & Calchedonenſium canonum deprauatam à te ſenten-

tiam esse, nisi hoc idem in Constantinopolitanis te posse confirmares. Quid enim habet hic canon, ex quo augurari liceat, pari, vt ais, iure & æqua potestate in diæcesibus illis omnes metropolitas fuisse, nec vnum præ ceteris Exarchum antecelluisse? Patres vt Ecclesiarum paci consulerent, turbisque in posterum occurrerent, quas Ægyptij aliquot Episcopi, Constantinopolim à Petro Alexandrino Patriarcha suo missi, in ea vrbe concitarant, Maximum illic Episcopum tumultuaria ordinatione consecrantes: & Maximi, vt antè dictum est, irritam ordinationem esse iusserunt, & sanxerunt ad posterum, caueruntque, τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίαις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας· ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν ἀλε-

ξανδρείας ἐπίσκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν. τοὺς δὲ τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπους, τὴν ἀνατολὴν μόνην διοικεῖν, φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νικαίαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ. καὶ τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους τὰ κατὰ τὴν Ἀσιανὴν μόνον οἰκονομεῖν. καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς τὰ τῆς Ποντικῆς μόνα. καὶ τοὺς τῆς Θρακικῆς, τὰ τῆς Θρακικῆς μόνον οἰκονομεῖν.

Vt qui vltra diæcesim sunt Episcopi, ad Ecclesias extra fines positas ne accedant, & Ecclesias ne conturbent. Sed iuxta canones Alexandrinus quidem Episcopus, ea quæ sunt in Ægypto tantum gubernet: Orientales autem Episcopi solius Orientis curam gerant, seruatis Ecclesiæ Antiochenæ priuilegiis, quæ in Synodo Nicæna continentur. Sed & Asianæ diæcesis Episcopi ea tantum gubernent, quæ ad Asianam diæcesim pertinent: & qui sunt in Põtica, ea quę in Pontica tantũ, & qui in Thracica,

Thracicæ tãtum curã suscipiant. Quid est, inquam, in his verbis, Salmasi, quod tibi Põticæ, Asianę, & Thracicę diœcesis metropolitas pari omnes iure ac potestate facere videatur? Quia singulis, inquis, diæcesibus istis plures Episcopos adsignat: Ægyptiacę vero diœcesi vnum preesse facit Episcopum Alexandrinum. Ridiculè. An non vides aliud non spectasse Synodum, quam vt singularũ diæseceon Episcopos illarum se finibus continere iuberet: quo iure autem, quaue auctoritate singuli suis in diæcesibus essent, minimè disceptasse? Alioqui si quia Episcopos solos in Asiana, Pontica, & Thracia sine Exarchis cõmemorat, ideo nullos illis Exarchos præfuisse autumas: cur non in Ægypto, quia solum Patriarchã nominat, nullos metropolitas fuisse argumentaris?

Pag 321.

" "

Ponticæ diæcesis reuera Exar-chum fuisse Episcopum Cæsariensem, penes quem ordinationum, Ecclesiasticarumque rerum omnium summa esset, Basilij magni exemplo supra docui. Ius idem Helladio Basilij successori fuisse fidem facit Gerontius Nicomediensis in Bithynia Ponticæ diæcesis prouincia Episcopus, quem ab Helladio Cæsareæ Cappadocum Antistite ordinatũ auctor est Hermias lib. VIII. cap. VI. Idem & Alypio Cæsariensi post Helladium, & alios, Episcopo ius fuisse, argumẽto est iudicium aduersus Lampetium presbyterum Messalianitam, cuius cognitionem Hormizæ, qui Comanæ in Ponto erat Episcopus, delegatam ab illo narrat Photius Bibliothecæ cap. LII. Ephesinum itidem Episcopum, qui Exar-

chus erat Asianæ diæcesis, non in sua solùm prouincia, sed in ceteris etiam, quæ ad diæcesim illam spectabant, Episcopos ordinasse, ex xiii. illis constat, quos ab Antonino eius sedis Episcopo tum in Lycia & Phrygia, tum in Asia ipsa, λήμμασι καὶ δωροδοκίαις vitio creatos, à S. Chrysostomo exauctoratos, Hermias idem eodem loco tradit. Denique dubium non est, quin Exarchis istis, & iam antea, & post Synodum maximè Const. plena & summa per vniuersam diæcesim potestas fuerit in alios etiam metropolitas. Quare ius hoc patriarchale, πατριαρχικὸν δίκαιον vocabant. quod à Calchedonési demum Synodo illis ademptum, quando sedi Const. subditi sunt, Ephesinæ postea ciuitati restituere conatum Timotheum Alexandrinum narrat
Euagrius

Euagriuslib. III. cap. VI. ἀποδίδωσι γὰρ τῇ Ἐφεσίων καὶ τὸ πατριαρχικὸν δίκαιον, ὅπερ αὐτὴν ἀφεῖλεν ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος.

Falleris ergo, qui Exarchos diæceseon deprimi à Synodo, & ceteris metropolitanis exęquari putas: & falleris in Socratis nomine, quē erroris tui adſtipulatorem laudas, dupliciter. Primum, quod falli Socratem ipſum non vides, qui libro v. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. VIII. Epiſcopos, quorum vt potè orthodoxorum communionem Theodoſius Imp. L. III. Cod. Theod. *De fide Catholica* ceteris per ſingulas diæceſes Epiſcopis amplectendam propoſuerat, ad Synodi decretum temere tranſtulerit. perinde ac ſi tum primum Epiſcopi deſignati, diæceſibuſque illis præpoſiti à Synodo fuiſſent: cum à Synodi inſtituto alienum id fuiſſe

perſpicuum ſit: & præter Nectarium, qui in Synodo ipſa eſt ordinatus, Helladium, Gregorium, Otreium in Pontica, & Amphilochium atque Optimum in Aſiana, & ceteros, quos in aliis diæceſibus nominat, multo ante Synodum Eccleſiis ſuis Epiſcopos præfuiſſe res doceat. Falleris deinde, falliſque, dum Socrati aliud quoque σφάλμα tuum affingis, quaſi is Gregorium Nyſſenũ inter Metropolitanos adnumeret Tuus enim hic error eſt, non Socratis. Nã Socrates non ignorabat Nyſſenam ſedem metropolitanã non fuiſſe, ſed meram tantum ἐπισκοπὴν, Cæſarienſi primæ Cappadociæ Metropolitano ſubiectam. Tu verò vt errorem geminares, non ſolum metropolitanam feciſti, quæ eius ordinis non erat: ſed quæ ad primam Cap-

Pag. 323.

padociam omnium consensu pertinebat, eam in secunda collocasti; & secundæ caput, quasi Tyana non essent, Nyssam esse voluisti. Sed in Chorographicis labi & hallucinari tibi solenne est. Sic enim post aliquot pagellas Helenopontum Ponticæ cum Hellesponto Asianæ diæcesis prouincia cõfundis. atque in his rudem adeo & impolitum te prodis, vt Amaseam non Hellesponti, sed Helenoponti caput, & Gangra non Pamphyliæ, vt scribis, sed Paphlagoniæ metropolim fuisse non intelligas. Ex quo assequi coniectura licet, in isto de sacris & ciuilibus prouinciis Pag. 349. commentario, quem promittis, nisi studere ac discere memineris antequam doceas, quàm mira nobis, & quam inaudita nouæ Geographię portenta producturus sis.

CAPVT V.

De Exarchis, & Notitiis Ecclesiæ Constantinopolitanæ.

Superiorum epilogus. Exarchi propriè & absolutè dicti, qui diæceseon. Exarchi prouinciarum apud recentiores Græcos quinam, & vnde appellati. Notitia Andronici iunioris, Ephesinus ἔξαρχος πάσης Ἀσίας. Cæsariensis πάσης ἀνατολῆς. Salmasij de vtroque, & de Thematibus falsa ratiocinatio. Synodus Constantinop. Gregorij Patriarchæ.

EX ijs quæ hactenus disputata sunt, liquido, Salmasi, animaduertere potuisti, tum Exarchos in Synodo Calchedonensi nō alios accipiendos esse, quam trium diœceseon primates Episcopos, quę sedi Const. addictæ postea fuerunt, Ponticæ nimirum, Asianæ, & Thraciæ: tum hisce diæcesibus qui Exarchorum nomine præfue-

runt, Cæſarienſem, Epheſinum,& HeracleotamEpiſcopos,non caſſo atque inani honoris titulo vſos olim fuiſſe ; ſed diæceſes quibus præerant ſingulari ac eximio quodam iure adminiſtraſſe. tertium proinde infra ſummos patriarchas, ſupra ordinarios metropolitas, Epiſcoporum gradum & ordinem Exarchos conſtituiſſe; qui nec ſolas ciuitates ſingulas regerent, vt Epiſcopi, nec ſolas prouincias, vt metropolitani : ſed diæceſes, quæ multarum erant prouinciarum, auctoritate ſua & poteſtate gubernarent. Prorſus enim, vt Antiochenus Antiſtes ἔξαρχος τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, *Exarchus diæceſis Orientalis*, & Alexandrinus Ægyptiacæ diæceſis Exarchus ſi dicantur, ex eo dictos non dubitamus,quod ille Orientis, hic Ægypti prouinciis

præſideret: ſic tres iſtos quos dixi metropolitas, diæceſeon ſuarum Exarchos non aliunde dictos intelligendum eſt, quam quod in diæceſeon ſuarum prouinciis ius conſimile, quod Euagrius perinde, vt audiſti, πατριαρχικὸν δίκαιον vocat, obtinerent. Vide nunc inter te, Salmaſi, & veteres illos quid interſit.
Pag. 331. Illi Exarchos cum Patriarchis
349 367. comparabant, tu in Metropolitarum claſſem deijcis; nec alia re diœceſeon Exarchos vis fuiſſe, quàm quod primis diæceſeon prouinciis præeſſent, cum in ceteris præter inanem honoris titulum iuris nihil haberent. Itáne vero? Quod illi Patriarchale ius vocabant, tu nullum audes aut inane aſſerere? At ſi nullum ius hoc erat, quomodo à Synodo Calchedonenſi ablatum, quomodo Epheſinæ Eccleſiæ à

Timotheo restitutum? Nam si Exarchum esse Ponticæ, vel Asianæ diæcesis, aliud nihil erat, quàm primæ Cappadociæ, vel Asiæ prouinciæ metropolitam esse, quid tandem eripuit Synodus illa Episcopo Cæsariensi, vel Ephesino, quo minus suarum postea prouinciarum metropolitæ, quàm ante Synodum, viderentur? Sed nos Exarchorum istorum, priusquam sedi Const. subijcerentur, quæ potestas, & quæ iura fuerint, non in prima tantum prouincia, sed per vniuersam diæcesim, abundè iam supra exposuimus. atque illa quidem eiusmodi, vt ad illa quod attinet, Patriarcharum similiores possint Exarchi quam metropolitarum videri. Ceterum vt Exarchos à Patriarchis, quamuis vtrique plures sub se prouincias habeant, gra-

du differre nemo est qui ambigat, quod Exarchorum non eadem sint πρεσβεῖα, quæ Patriarcharum: tum multo certè magis Metropolitas, qui singulas tantum prouincias regunt, Exarchis, qui multarum prouinciarum diœcesibus ac metropolitanis ipsis præsunt, inferiores esse, atque Exarchos in altiore, diuersoque ab illis gradu collocandos fateri necesse est.

Quid hîc ergo in clarissima luce noctem quæris? atque vt Exarchos cum metropolitis confundas, totum nobis Codinum, & multiplices Ecclesiæ Constantinopolitanę Notitias obtrudis? Quid habent hæ tandem, quod Aduentoriæ, dictisque nostris refragetur? An Exarchi nomen apud Græcos iis pręcipuè tribui solitum negant, qui Exarchi essent integrarum diœce-

ſeon? An Cæſarienſem, Epheſinum, & Heracleotam ex hoc genere fuiſſe negant, eoſque cum priuilegiis ſuis fruerentur, & cum paucis adhuc Exarchorum nomen poſſiderent, diæceſes ſuas pleno iure ac poteſtate rexiſſe? An non eoſdem palam oſtendunt, poſteaquam in Exarchorum nomen alij quoque metropolitæ, qui diæceſibus integris non præeſſent, adſciti ſunt, hoc tamen præ iſtis, quod aiebam, velut priſcæ dignitatis inſigne retinuiſſe, quod duo priores ὑπέρτιμοι τῶν ὑπερτίμων, tertius πρόεδρος τῶν ὑπερτίμων, hoc eſt, vt tute interpretaris, Metropolitæ quodammodo metro- Pag. 363. politarum nuncupati ſunt, cum ceteri adſcriptitij ὑπέρτιμοι tantummodo vocarentur? Sed effare tu ipſe, quid Notitiæ iſtæ doceant,

vnde nos reprehendas. Inſcitię videlicet nos arguis, qui neſciuerimus, quemadmodum Exarchi diœceſeon dicebantur, qui diæceſes regebant, ſic Exarchos prouinciarũ dici potuiſſe, qui prouincias. Atqui hoc ipſum eſt, Salmaſi quod diſertè in Aduẽtoria ſignificaui: Exarchi nomẽ, cùm ad Eccleſiaſticas dignitates transfertur, nunc huic, nunc illi accõmodari poſſe. Quomodo ergo latere nos potuit, quod docebamus? Sed ex te nunc quęro viciſſim, cur incredibile aut falſum arbitreris, Exarchi nomen, etſi Metropolitis prouinciarum tribui non ineptè queat, præcipuè tamẽ, vt dicebam, vſurpari olim ſolitum in primatibus diæceſeon? Nomen ipſum Metropolitę cõuenire omnibus poſſe non dubitas, qui metropoles aliquas regant, ſiue me-

tropoles illæ ſint prouinciarum, ſiue metropoles diæceſeon, vt Antiochia diœceſis Orientis metropolis fuit, & Cæſarea Ponticæ. & primatis nomen omnium pariter eſſe poſſe, qui primas ſedes teneant, ſeu primę illę ſint ſedes diæceſeon, ſeu primæ tantum prouinciarum, vt in Africa. Et tamen proteruus adeo eſt nemo, vt inficiari queat, propria & recepta notione primatem eum vulgo intelligi, qui præſit diæceſi, metropolitam qui prouinciæ. Quod ergo in Primatibus & Metropolitis contigiſſe vides, ne de Archiepiſcopis & Patriarchis dicam, quorum eadem omnino eſt ratio, idem in Exarchorum voce olim vſu factum, non videre te, mihi profecto, niſi diſſimules, incredibile videtur. Repete animo veterum Synodorum, auctorúm-

que omnium teſtimonia, quæ citaſti, & in quibus Exarchi nomen vſurpaſti: vnicum habes canonis Sardicenſis Græcum interpretem, qui ἔξαρχον ἐπαρχίας. *Exarchum prouinciæ* auſus ſit dicere Metropolitam. quàm rectè, hoc loco non diſputo. ſatis conſtat illum Synodi ſententiam non expreſſiſſe. atque hoc quidem, ſi digredi libeat, facilius à nobis oſtendi poſſe, quàm à te auctorem alium, qui Exarchum prouinciæ rectorem appellet, idoneum reperiri. Ceteri enim tui teſtes contra te omnes faciunt. Euagrius in primis, quãdo ad amuſſim reuocanda res eſt, libro IV. cap. XI. ἰδίους ἐπισκόπων ἐξάρχους, proprios Epiſcoporum Exarchos dixit, vt ex eius verbis liquet, nõ metropolitas prouinciarum, ſed ἑκάστης διοικήσεως πατριάρχας, diæceſeon ſingularum

primates Patriarchas. Eodemque modo in Synodo Berytensi, quæ in causa Ibæ Edesseni Episcopi habita est, & relecta Calchedone Actione x. Ibas accusatus quod Cyrillum damnasset, ἐξηκολούθησα τῷ ἐξάρχῳ μου, *secutus sum Exarchum meum*, respondit: Exarchum suum absolutè appellans, non Mesopotamiæ prouinciæ suæ metropolitam, sed diœcesis primatem Patriarcham Antiochenum. Et audes porro, Salmasi, cum ab Euagrio & Iba Exarchos absolutè dici videas, confidenter tamen affirmare, nunquam hoc vocabulum Exarchi sine adiuncto positum reperiri? In Synodo quoque Antiochena Domni Archiepiscopi, quæ inserta est Synodo Calchedonensi Actione XIV. Domnus ipse Exarchi nomine designatur, sed Exar- Pag. 378.

chi diæcesis Orientalis, ἐξάρχου τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως. Sic & in epistola Synodi vi. ad Agathonem Papam Philalethes Episcopus Cæsariensis Exarchus inscribitur non prouinciæ, sed diæcesis, ἔξαρχος τῆς Ποντικῆς διοικήσεως, & Theodorus Ephesinus, ἔξαρχος τῆς Ασιανῆς διοικήσεως. Denique Synodus ipsa Calchedonensis canone ix. & xvii. vt audisti, non alios Exarchos agnoscit, quàm diæceseon. & quotquot extant apud Græcos rerum Ecclesiasticarum vetera monimenta, sic ordines istos distingũt, vt ἐπάρχιαν μητροπολίτας semper dicant, ἐξάρχους verò διοικήσεων. Adeo quidem vt Thomam Tyri metropolitam pareat in Synodo viii. Exarchi nomen non alia sibi causa vsurpasse, quam quod Episcopi Antiocheni, hoc est Exarchi Orientis defun-

cti vices de more in ea Synodo sustinebat. Et nobis post tot & tam illustria documenta succẽses, quod propriam Exarchi notionem hanc olim fuisse conijciamus?

Habes nimirum, quam nobis obijcias, Notitiam Const. in qua Exarchi non solum tres illi appellantur, qui diæceses olim regebãt, & Exarchi diæceseon dicebantur, Cæsariensis, Ephesinus, & Heracleotes: sed post hos alij etiam metropolitani complures, qui singulis prouinciis præerant, prouinciarum suarum Exarchi nuncupantur: vt Ancyranus, ὁ Ἀγκύρας, ἔξαρχος πάσης Γαλατίας, Cyzicenus, ὁ Κυζίκου, πάσης ἑλλησπόντου, Sardianus, ὁ Σάρδεων, πάσης λυδίας, Nicomediensis, ὁ Νικομηδείας, πάσης βιθυνίας, & qui ordine sequuntur supra xxx. Quid ergo clarius atque euidẽtius, quam

Exarchos perinde dictos metropolitas prouinciarum, ac primates diæceſeon, & Sirmondum errare, qui aliter ſentiat? Immo vero quid certius & exploratius, quàm Salmaſium hoc etiam loco vel ſcientem fallere, vel ignarum decipi; quorum alterum apertæ ſit φρενοβλαβείας, alterum incredibilis ἀπεριοσκεψίας? An turpe non eſt, Salmaſi, te quid agas non videre, titulique tui ſic obliuiſci, vt qua de re diſſeras non recorderis? Nos quinam olim Exarchi primis Eccleſiæ ſæculis appellati ſint quærimus: tu ad Andronici Palæologi ἔκθεσιν, id eſt ad infima Grȩcorum imperij tempora te conuertis. Hȩc tacita nimirum eſt profeſſio, nullum tibi ante id tempus, qualem fingebas, Exarchum vſquam occurriſſe, non in ſacrorũ Annalium monimentis,

monimentis, non in Synodorum actis & ſubſcriptionibus, non in vlla, quæ paulo ſit vetuſtior, ſedium metropolitanarum τάξει, ἐκθέσει, διατυπώσει. In antiquis ſanè Notitiis, nulla vt vides ἐξαρχιῶν iſtarum, nulla ὑπερτίμων eſt mentio. Quod maius argumentum deſiderari poſſit, ex quo liqueat, poſtremis demum imperij Conſt. ſæculis, quod docebam, nouos iſtos honoris titulos celebrari inter Metropolitas cæpiſſe: vt quemadmodum Exarchi olim ij propriè dicebantur, qui in diæceſi, cui præerāt, plures ſub ſe habebant diuerſarum prouinciarum Metropolitas: ita poſtquam inclinata vetere diſciplina plures in ſingulis prouinciis inſtituti ſunt Archiepiſcopi & Metropolitæ, Exarchi nomen honoris cauſa vni præcipuè tribue-

retur, qui veterum Exarchorum exemplo reliquorũ in eadem prouincia velut princeps & caput esset? Ex quo & illud fortasse, quod se non Φρυγίας aut Βιθυνίας simpliciter, sed πάσης Φρυγίας, & πάσης Βιθυνίας Exarchos inscribebãt. Itaque Synadensis verbi gratia Episcopus, qui olim, cum vnicus in illa prouincia erat, Phrygiæ, salutaris metropolita dicebatur, post hæc, quod in Phrygia eadem alij quoque facti fuerant Metropolitæ, πάσης Φρυγίας σαλουταρίας ἔξαρχος dici cæpit. Sed Exarchi nomen huiusmodi concedebant, non iis modo,
Pag. 387. vt putas, qui veri & antiqui fuerãt Metropolitæ, quique subiectos habebant Episcopos prouinciæ: sed nonnullis etiam, qui nullis reuera Episcopis præessent, vt Calchedonensi: aut qui puri & simplices nuperrime fuerant Episcopi. quo in

genere fuerunt, vt ex Andronici alterius διὰ τῶν Παλαιολόγων Deſcriptione diſcimus, Epiſcopi Lacedæmonis, & Monembaſiæ: quorum vterque Metropolita factus, atque ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Πελοποννήσου eſt dictus, cum meri antea eſſent Epiſcopi, hic Corinthi, ille Patrarum ſuffraganeus. Ita ſpecioſum honoris titulum ſuo arbitratu Principes, non quibus congrueret, ſed quibus liberet, impertiebant: & quem vnius in prouincia proprium eſſe par erat, cum multis ſæpe cõmunicabant. Compara nunc, Salmaſi, adumbratos Exarchos iſtos cum antiquis & veris diæceſeon Exarchis: & vide num iniuria nobis eorum ſimiles viſi ſint, qui ampliſſimarum olim dignitatum codicillos ſine re honoris tantùm cauſa cõſequebantur.

Quod verò extrema dissertationis tuæ parte nos accusas, quod Ephesinum Episcopum, similiter vt Cæsariensem, ὑπέρτιμον τῶν ὑπερτίμων, καὶ ἔξαρχον nuncupatum dixerimus, cum in Notitia, quæ apud Codinũ legitur, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος tantum appelletur: merito reprehenderes, si Notitiam illam, vt fingis, auctorem me habere significassem. At certum est in
Pag. 408. altera, quam dixi, Andronici iunioris Designatione, quæ in Vaticana extat Bibliotheca, & τάξις προκαθεδρίας inscribitur, Ephesinum his quæ negas insignibus honestari. Ὁ Ἐφέσου μητροπολίτης, inquit, ὑπέρτιμος τῶν ὑπερτίμων, καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀσίας. καὶ τὸν τόπον ἔχων πατριάρχου Ἀντιοχείας. Quin tu ipsemet non
Pag. 263. vno in loco, cum his duobus ter-
384. tium etiam Heracleensem iisdem

titulis ornatum ſcripſiſti: tametſi Heracleenſem reuera non ὑπέρτιμον, ſed πρόεδρον τῶν ὑπερτίμων appellari mos eſſet. Quid igitur hoc rei eſt? vt tibi de tribus impune mentiri libeat? mihi de duobus quod res eſt affirmare non liceat? Tantiſper, inquis, quandiu manſerũt diœceſes, ὑπέρτιμοι τῶν ὑπερτίμων, & Cęſarienſis, & Epheſinus, & Heracleẽſis dicti ſunt, quia multis ὑπερτίμοις præerãt omnes: poſtquã autem in Themata diuiſum eſt Imperium, Epheſino ſola Aſię prouincia relicta eſt, cuius Exarchus diceretur: vnde & ἔξαρχος πάσης Ἀσίας dici cępit. reliquæ Aſianæ quondam diæceſis prouinciæ, Anatolico Themate comprehenſæ, Cæſarienſi ceſſerũt, qui proinde πάσης ἀνατολῆς ἔξαρχος dictus eſt. Ita cauſam acutus homo inueniſti, cur Cæſarienſis qui- Pag. 410.

dem, quod multis ὑπερτίμοις præesse non desiisset, ὑπερτίμου τῶν ὑπερτίμων appellationem retinuerit: Ephesinus verò, qui nullos iam sub se ὑπερτίμους haberet, ὑπέρτιμος tantum diæcesis vocatus sit. At quis tua isthæc commenta si propius intueatur, verisimiliora illis τὰ ὑπὲρ Θούλην ἄπιστα, quæ narrat Antonius Diogenes, & probabiliora non ducat? Quæ enim est ratio, Salmasi, vt ad Thematum militarium diuisionem Ecclesiasticas dignitates mutatas & cõfusas fuisse credamus? Deinde si ab Anatolico themate ἀνατολικῆς ἔξαρχος, vt tibi placet, dictus est Cæsariensis: quî factum, vt tot aliis ex metropolitis præter hunc nemo à Thematibus nomen sortitus sit? Quod si à Themate aliquo denominandus erat Cæsariensis, cur non po-

tius ab Armeniaco, in quo Cappadocia ipſa, eiuſque metropolis Cæſarea, aut ab alio quopiam eorum, quę in Pontica olim diæceſi continebantur: quàm vt alienos Exarchi Epheſini fines inuaderet, atque Anatolicum, quod totum in Aſiana diæceſi erat, ſibi vindicaret? Iam verò, ſi ſubducto, vt ais, tranſlatóque ad Cæſarienſem Anatolico, Thraceſium Thema totum Epheſino relictum eſt; cùm in Thraceſium Themate, quod Aſiæ minoris reliqua complexum eſt, præter Ioniam, in qua Epheſus metropolis, Lydiam etiam & Cariam fuiſſe non ignores, atque in Lydia Sardianum, aut eius loco Philadelphienſem metropolitam, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πάσης λυδίας; in Caria Stauropolitanum metropolitam item ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πάσης κα-

είας: quî venire tibi potuit in mentem, vt Ephesinum exinde nullos sub se ὑπερτίμους habuisse affirmares? Nolo igitur de titulis Ephesini, quin iis aliquando contentus fuerit, qui apud Codinum leguntur, contentiosius refragari: cùm in Synodo Constantinopolitana, quæ post Florentinam à Græcis schismaticis sub Gregorio Patriarcha celebrata est, Ephesinum videam in hæc verba subscripsisse: Ιωάννης ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος τῆς ἐφεσίων μητροπόλεως, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος τῆς Ἀσιανῆν ἐπαρχίας. Sed appellationum istarum causas tibi alias inuestigãdas censeo, cum alienæ & absurdę sint quas fingis. ac friuola, vt semel dicam, & ἀπροσδιόνυσα omnia, quæ de Thematibus Imperij hoc loco argutaris. ab eo, vt apparet, genio ducta, quo solent ingeniosi

plerunque μετεωρολέσχαι, dum meris nugis fidem quęrunt, ſtultitiam ſuam exquiſitis & artificioſis delirationibus oſtentare.

CAPVT VI.

De numero Patriarcharum.

Archiepiſcopus primæ Iuſtinianæ verus Patriarcha non fuit. neque Carthaginienſis, neque Trinouienſis, nec denique Cyprius. Veri Patriarchæ quinque duntaxat Iuſtiniano, qui ceteros metropolitanis adnumerat.

EXarchorum quæſtione defunctos Patriarcharum excipit controuerſia. Scripſeram in Aduentoria, Patriarchę nomen, etſi olim tributum aliquando fuerit etiam Exarchis & Primatibus, id eſt tertio ordini Epiſcoporum; poſtea tamen inualuiſſe, vt quarti ordinis proprium fieret, verique ac

legitimi Patriarchæ ij tantum cenſerentur, qui primariis quinque ſedibus præſiderẽt. Non plures à Iuſtiniano Patriarchas numerari:nec plures ab aliis agnoſci tũ Grę̨cis, tũ Latinis,qui poſt Iuſtiniani tempora ſcripſerunt. Quod mihi videbar tam certis documentis confirmaſſe, vt neminem, niſi qui valde litigioſus & pertinax eſſet, contradicturum putarim. Tu tamen reclamare, & contra niti auſus es, Salmaſi. vt præter hos quinque,quatuor alios inOriente ipſo fuiſſe doceres,quibus Patriarchę nomen cũ re ac iure ipſo ad tributũ ſit. Quoſnam vero? Primæ Iuſtinianæ,Carthaginis, Trinouij, & nouæ Iuſtinianopolis Antiſtites. Hos ergo Patriarcharum ius & nomen adeptos quî doces?

Pag. 421.

Quia Iuſtinianus, inquis, patriæ

Pag. 422.

ſuæ, (hinc enim ordiris) quam pri- «
mam Iuſtinianam appellauit, Epiſ- «
copo multarum prouinciarũ Epiſ- «
copos ſubiecit: ita vt illos ordina- «
ret, eiſque præeſſet; ipſe vero à Sy- «
nodo ſua ordinaretur. Scio equidem his priuilegiis ornatam Nouella XI. fuiſſe à Iuſtiniano patriam ſuam, & à Theſſalonicenſis Epiſcopi, cuius antea nutu regebatur, poteſtate ſubductam. Scio prouincias illi attributas, quæ Daciæ diæceſis olim fuerant: ac nonnulla etiam adiecta, quæ Daciæ diæceſi non continebantur. Illum denique nonſolum Metropolitam, verum etiam Archiepiſcopum eadẽ Nouella renuntiatum. atque hoc γέρας ἐξαίσιον, magnum & ingens ornamentum iure à Nicephoro dici libro XVII. cap. XVIII. γέρας δ' ἐξαίσιον, inquit, καὶ Ἀχριδῷ τῇ πατρίδι

νέμων ὁ Ἰουστινιανὸς, εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην ἐτίμα, καὶ αὐτοκέφαλον ἐκκλησίαν καθίστα, πρώτην Ἰουστινιανὴν ὀνομάσας. Sed quid horum eſt, quod Exarchis etiam, & Primatibus, quibus cum Patriarchis plurima erant communia, non conueniat? Quis neſcit Exarchos & multarum prouinciarum primates fuiſſe, & prouinciarum illarum Epiſcopis, quod Cæſarienſium exemplo docuimus, reuera præfuiſſe, illoſque ordinaſſe? Archiepiſcopos etiàm appellari conſueſſe quis dubitet, cùm Baſilium magnum non aliter nominari videat, & Baſilio alteri Epheſino Archiepiſcopi titulum in Synodi VIII. ſubſcriptionibus adſcriptum legat? Exarchus igitur & primas Nouella iſta primæ Iuſtinianæ Antiſtes conſtitutus eſt, non Patriarcha. Quod

ſi inſtitutus olim fuiſſet, quo tempore Patriarchas vocabant etiam Exarchos & primates,tum Patriarcham illum dicere licuiſſet. poſtquam autem ad primarum,vt dixi, quinque ſedium Epiſcopos id nomen redactum eſt, Patriarcha præter hos niſi impropriè dici nullus potuit. Quæſo te, Salmaſi, poteſne ex omni memoria auctorem vllum proferre, qui primæ Iuſtinianæ Epiſcopum Patriarcham appellarit? Nam Iuſtinianus quidem, vt vides, Nouella XI. & CXXXI. quibus locis illius meminit, nō ἀρχιεπίσκοπον καὶ πατριάρχην, vt Patriarchas ſolet, ſed ἀρχιεπίσκοπον ſimpliciter vocat. Georgius vero Codinus à Patriarchis apertiſſime diſtinguit. Cum enim expoſuiſſet, quo ritu fiant Patriarchæ Conſt. ad eundẽ modum promoueri ſubiicit cete-

ros Patriarchas, tum etiam Archiepiſcopum Iuſtinianæ. ὁμοίως καὶ ἀπαραλλάκτως γίνεται καὶ ἡ ἑτέρων πατριαρχῶν πρόβλησις, τοῦτε Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, καὶ τῆς ἱεροσολύμων. ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς. Certe quem à Patriarchis ſeiungit, Patriarcharum vtique numero non habet. Quem ergò Patriarcham veterum nemo cenſuit, hunc tu pro vero ac legitimo Patriarcha cur obtrudis? Cur etiam Carthaginienſem? Nam cum Carthaginis, ac primæ Iuſtinianæ Epiſcoporum par eademque, vt Nouella cxxxi. docet, ſit ratio, quibus argumentis ex Patriarcharum albo Iuſtinianenſem expunximus, iiſdem arceri Chartaginienſem ne-
Pag. 428.
» ceſſe eſt. Patriarcha, inquis, fuit
» Africanæ diæceſeos, & ſi in Græ-
» cia fuiſſet, ſine dubio ita appella-

tus fuisset. Quid enim? Patriarchæ videlicet in Occidente nulli fuerunt, vt hoc illi nomen, nisi migraret in Græciam, tribui non posset? Ego verò, vt Patriarchæ in Gallia primates quidã habiti sunt, sic in Africa (vbi & Vandalorum Episcopos id nomen vsurpasse testis & Victor Vticẽsis lib. II.) quin Patriarcha etiam dici merito potuerit Episcopus Carthaginiensis, non ambigo: sed ita vt tertij Episcoporum ordinis Patriarcha esset, id est primas, non quarti. Ceterum postquam Patriarcharum nomen ad quinque principes Archiepiscopos, qui quartum ordinem constituebant, præcipuo vt audisti, iure translatum est; exinde locus illi inter Patriarchas ne apud Græcos quidẽ esse potuit: non magis quam Cæsariẽsi, vel Ephesino, vel ceteris

Exarchis Græcorũ; inter quos proinde, velut ordinis eiuſdem, in Synodo V. generali per legatum ſedit, ſubſcripſitque Primoſus Epiſcopus primas Carthaginienſis. Et hunc igitur eximas licet de laterculo Patriarcharum. De Trinouienſi autem, quem Bulgariæ patriarcham poſtremis ſæculis factum iactas, bona fide quid cenſes? Patriarchám ne Iuſtiniani calculo futurum, qui ne primæ quidem Iuſtinianæ Archiepiſcopo, cuius ex dięceſi Trinouiẽſis poſtea decerpta eſt, Patriarchæ nomen impertiendum iudicarit? Qualem vero hunc Patriarcham dici conueniat? aut qui poſſit eiuſdem ordinis cum Conſtãtinopolitano videri, quem conſtat in Andronici iunioris τάξει πρωτοκαθεδρίας, cuius antè meminimus, inter Metropolitas ſedi

Conſt.

Cõst.subiectos sexagesimo quinto loco recenseri? O Τορνόβου,inquit, πάσης βουλγαρίας. καὶ τόπον ἐπέχει τοῦ ἐφέσου. ἀρχιεπισκοπὴ ἦν πάλαι ποτέ· καὶ εἰς μητρόπολιν ἐτιμήθη. Quare frustra huic etiam inter veros Patriarchas locum quæris. frust a & Cypriorum nouæ Iustinianopolis Episcopo. Pag. 443. quem quidem nec Patriarchæ nomen vnquam gessisse probas: nec probare potes Synodum Trullanam,cùm Hellesponti prouinciam Cypri loco illi concessit canone xxxix. plus ei tribuere voluisse, quam ab Ephesina fuerat concessum. nempe vt quemadmodum in Cypro Insula sui iuris erat, & à Synodi suæ Episcopis ordinabatur: ita deinceps ab Hellesponti Episcopis ordinaretur, ordinaretque ipse, & subiectos haberet, tum ceteros eius prouinciæ Episcopos,

tum Cyzicenum metropolitá, qui ordinari ab Episcopo Const. solebat. quod in canone est, τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Horum porro nihil est, vt iam dixi, quod Exarchorum modum excedat, nihil quod Patriarchis æquare, aut pares facere queat. Propterea & in Synodo Calchedonensi, quæ προοίμιον Ephesinum proxime secuta est, Olympius Constantiæ Cypri metropolis Episcopus non inter Patriarchas, aĉ ne inter Exarchos quidem, sed in media metropolitarum turba subscripsit: & post Trullanam, in Synodo VII. generali Constantinus eiusdem sedis Antistes, honestiore quidem loco, verum inter Exarchos tantum, hoc est infra Patriarchas, post Cæsariensem & Ephesinum consedit.

Sed quid opus erat, vt nouos

iſtos Patriarchas tuos retunderem, de vnoquoque ſigillatim reſponderi, cum à Iuſtiniano Imp. vno omnes elogio ſummoueantur? Iuſtinianus enim, quod ex Aduentoria noſtra iterandum eſt, quinque omnino, nec his plures Patriarchas fuiſſe docet Nouella CXXIII. Audi, & mentem adhibe, Salmaſi. Vnus hic locus, non ſolum tuos, ſed reliquos etiam, ſi qui fingi præterea poſſunt, eiuſdem notæ Patriarchas omnes cõfodiet. Κελεύομεν τοὺς μακαριωτάτους ἀρχιεπισκόποις καὶ πατριάρχας, τουτέστι τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, καὶ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ Θεουπόλεως, καὶ Ἱεροσολύμων ἐν τῇ αὐτῶν χειροτονίᾳ ταῦτα μόνον παρέχειν, ἅπερ ἡ συνήθεια γινώσκει. *Iubemus vt beatiſſimi Archiepiſcopi & Patriarchæ, hoc eſt ſenioris Romæ, Conſtantinopolis, Alexandriæ, An-*

tiochiæ, & Hierosolymorum, in ordinatione sua ea solum præbeant, quæ præberi mos est. Audisti, quos in Patriarcharum censum referat? vbi tui illi primæ Iustinianæ, Carthaginis, Cypri, & Bulgariæ Patriarchæ? an obscurè à Iustiniano ex-
Pag. 421. cluduntur? Quid enim habes, quo tanti ponderis auctoritatem eludas? »Negas ab illo quinque tantum »Patriarchas dici: sed quinque præ»cipuos hîc nominari, vt de his in»telligi notum esset. Non dubito, quin admirabiles tibi plausus apud laudatores tuos excitarit tam solers, & tam acuta responsio. At vereor, ne qui vel mediocri sunt iudicio, stupiditatem potius tantam, erroréque derideant. Etenim cum de omnium Episcoporum enthroniasticis, cuiusmodi ea in singulorum ordinationibus esse

debeant, vniuersè lex ſanciat, Epiſcoporumque gradus tres omnino ita diſtinguat, Patriarchas, metropolitas, & Epiſcopos; vt metropolitas rurſus duplices faciat, quorum alij à propria Synodo, ὑπὸ τῆς ἰδίας συνόδου, alij à Patriarchis ordinentur: quis non intelligat, hinc conſequi neceſſario, vt primæ Iuſtinianæ Epiſcopum, & ceteros dicamus, vel lege illa, quod perridiculum eſt, non comprehendi: vel cum inter Patriarchas non numerentur, Metropolitarum, qui à Synodis ſuis ordinentur, numero & ordine contineri? Aut ab his ergo nega præberi enthroniaſtica ſolere, aut quo illos Iuſtinianus loco ſtatuat recognoſce. Nam ſi Patriarchas alios norat, cur Patriarchæ nomen de his quinque tantùm expoſuit? cur notam, quę referri ad alios

possèt, nullam adiecit? Sed plures ille nimirum hoc loco,non intellexit.ceteros enim, quos tu Patriarchas vocas, ipse metropolitas appellauit: atque hoc nomine generatim, vt mos erat, complexus est non eos solum qui singulis,sed qui multis etiam prouinciis præessent, hoc est Exarchos & primates: quoniam hi quoque reuera metropolitæ diæcesium erant, sicut illi prouinciarum. Quanquam autem, vt tu Exarchos à prouinciarum metropolitis, tametsi metropolitæ vtrique dicantur, facile distinguis, & diuersos Episcoporum gradus esse non dubitas: sic nobis eosdem à summis illis Patriarchis, si commune cum illis nomen gerant, facile sit secernere, suoque singulos ordini adscribere: nihil vt ad causam, quo minus quatuor Episco-

porum sint gradus, magnopere possit, vtrumuis dici placeat, officere. Quanquam hæc, inquam, ita se habeant: tibi tamen, si verum amas, hoc deuorandum est, vt Patriarchas fateare Iustiniano quinque duntaxat, neque his plures in Ecclesia tum Latina, tum Græca veros ac legitimos, deinceps numeratos vel agnitos fuisse:

CAPVT VII.

De Patriarchis & Primatibus.

Pontifices Romanos Patriarchas olim sæpe appellatos. Patriarchæ vnde dicti. Primates non solum primæ prouinciæ præsunt, sed vniuersæ diæcesi. Primas prouincias Salmasius ridiculè putat illas, quæ in Notitia Imperij primo loco numerantur. Episcopus Aquileiensis Patriarcha Italiæ non fuit, sed Venetiæ & Istriæ.

QVi modò veros Patriarchas quinque solû dici non ferebas, nunc mutata velificatione eo te conuertis, vt duos tantum propriè dictos ostendas, Alexandrinum & Antiochenum. idque mirifico & inaudito artis tuæ arcano, id est etymologicæ. Patriarcha, Pag. 475. 476.
„ inquis, πατριάρχης dicitur πατριᾶς
„ ἔξαρχος, id est rector diæcesis. In-
„ de igitur illi duo soli metropolitæ,
„ quod diæceses integras, hoc est πα-
„ τριᾶς regerent, πατριάρχαι sunt appellati. Romanus enim Episcopus, quia vnius tantum prouinciæ metropolita fuit, Patriarcha nunquã dictus fuit. Tam multa simul tam paucis verbis falsa, & inepta, & ridicula congeri potuisse quis credat? Nam vt à postremo incipiam, quî potuit homini non librorum

omnium prorſus,vel pudoris oblito excidere, vt Pontificem Romanum, qui Patriarcha paſſim in Synodis, legibus, epiſtolis appellatur, Patriarcham nunquã dictum affirmaret? Non vagabor latiùs, ætatis vnius exempla depromam. Romanus, opinor, Epiſcopus erat Hormiſda. At Patriarcham illum in epiſtolis ſuis ſalutant Anaſtaſius & Iuſtinus Auguſti. Patriarcham etiam vocant monachi & archimandritæ Syriæ II. in libello aduerſus Eutychianiſtas edito. Patriarcham denique appellat Synodus Conſt. cum de ordinatione Epiphanij Epiſcopi ad eundẽ Papam ſcribit. Atque horumce omnium antigrapha Hormiſdæ ipſius Epiſtolis inſerta videre eſt. Ioannem etiam eius nominis ſecũdum, & Agapetum, qui Ioanni ſucceſſit, Pag. 480.

Romanæ ſedis Antiſtites fuiſſe nõ negabis. An negabis autem vtrumque à Iuſtiniano partim in Codice & Nouellis, partim in priuatis ad illos epiſtolis, ἀρχιεπίσκοπον καὶ πατριάρχην appellari? Ioannem præterea hunc eundem Athalaricus rex apud Caſſiodorum lib. ix. epiſt. xv. & Patriarcharum Epiſcopum vocat, & Patriarchæ honore reliquis Eccleſiis præſidere teſtatur. Orientales vero Epiſcopi, qui Cõſtantinopoli conuenerant, libello quem contra Anthimum, Seuerum, alioſque Acephalos Agapeto Papæ obtulerunt, vt ex Menæ Synodo Actione prima liquet, hunc titulum præfixere, μακαριωτάτῳ πατρὶ πατέρων τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς ῥωμαίων καὶ πατριάρχῃ Ἀγαπητῷ. *Beatiſſimo patri patrum Archiepiſcopo Romæ ac Patriarchę Agapeto.* Hæc

Salmasi, & alia huiusmodi, quæ omnibus in oculos incurrunt, si legere te memineras, qua fronte, aut qua mente dissimulasti? Adhæc Nicolaus pontifex à Bulgaris, quínam verè habendi sint Patriarchæ interrogatus cap. XCII. Romanæ sedis Antistitem primo loco respondit. domus ipsa pontificia Romæ Patriarchium dicta olim fuit, & Basilicæ quinque patriarchales. & post hæc omnia Patriarchæ nomen Romæ nunquam vsurpatum credere nos iubes, quia etymi videlicet ratio non patitur, vt Patriarcha dici Papa queat, cùm vnius tantum prouinciæ metropolita sit, non diæcesis.

Immo enimuero, si πατρεία, vt ais, idem est quod πάτρη, & πάτρη idem quod ἐπαρχία, qui Prouincias, hoc est ἐπαρχίας regunt, hos veros &

germanos Patriarchas cẽseri oportebit. Sed quàm falsum est, Papæ nullã esse diæcesim, tam ineptum Patriarcham vel à prouincia dici, vel à diæcesi. Patriarchis enim nomen fecit non πατρία, sed πατριὰ id est tribus & familia. Quis nescit in sacris literis, vnde in Ecclesiam vox illa deducta est, eos qui tribus cuiusque aut familię principes erãt & quos Hebræi sua lingua primos patres appellabant, à Græcis interpretibus πατριάρχας καὶ ἀρχιπατριώτας fuisse nuncupatos? Ne ambigere liceat, ipsa nos, vnde Patriarchæ nomen habeant, diuinæ literæ interpretatione sua docent, I. Paralipom. IX. οἱ ἄρχοντες πατριῶν πατριάρχαι. Non ergo falluntur, nec Græcè imperiti sunt, vt garris, qui Patriarcharum apud Hebræos originem à patribus repetunt: sed

errorē atque inscitiam suam produnt, qui aliter sentiunt. Ad horum porro Patriarcharum exemplum Patriarchas in Ecclesia nominatos fuisse principes Episcopos quis non videt? earum in primis sedium videlicet, ex quibus ad ceteras Christiana religio & disciplina propagata est, vt Romanę, Alexandrinæ, & Antiochenæ. quæ tres solæ propterea Patriarchales principio sunt habitæ: quoniam inter Ecclesias olim, cur vna alteri præesset, hæc fere princeps, vt alio dicam loco, & maxima fuit ratio. Ad quam quidem si oculos intēdisses, Salmasi, & te ridiculi nota fortasse, & nos ineptæ loquacitatis tædio liberasses.

Sed delirandi finem non facis. Aliud nos reconditæ doctrinæ tuę arcanum scire iubes, quod doctio- Pag. 478. 497.

res etiam viros latere ais. credo ne id hactenus ignorasse nos pudeat. Quodnam id tandem? Patriarcham diæcesis nihilo secius eum esse, qui prouinciæ tantum primæ sit metropolitanus, tametsi in reliquas prouincias iuris nihil habeat, quam qui pleno & optimo iure subiectã habeat vniuersam diæcesim. Equidem, Salmasi, primã prouinciam si vocas eam, cuius metropolis caput itidem & metropolis erat diæcesis, in ea sedem habuisse Patriarcham compertum est, vt Alexandriæ in Ægyptica diæcesi, Antiochiæ in Orientali. Sed non adeo desipis, vt hos per totam diæcesim suo iure vsos neges. Non nego, inquis. sed alij fuerunt Patriarchæ, vt Ponticus, Asianus, & qui in Africa, vel in Gallia, qui extra primas prouincias, quibus præerant,

nihil iuris in alios diæceſeon metropolitas habuerunt. Demus nũc Patriarchas rectè appellari, quos Exarchos & Primates dici æquius erat. cui perſuadebis, licet altè infixum tibi hæreat in animo, licet innumeris locis hoc ratum & conſtitutum eſſe iubeas, nihil iſtos iuris, nihilque poteſtatis in reliquos metropolitas exercuiſſe? Iam falſum id eſſe oſtendimus in Cæſarienſi & Epheſino: in Carthaginienſi, & in Lugdunenſi, atque in aliis falſum eſſe proxima de Primatibus diſſertatio conficiet. Nec vero vbi dux ipſa eſt ratio, longa oratione eſt opus. Quî enim conuenit, vt cum prouinciæ metropolita, aut primas, vel vt tibi etiam placet, Exarchus non dicatur, niſi qui prouinciæ totius Epiſcopis re vera præſit: diæceſis Patriarcham,

vel Primatem iure appellari velis metropolitam illum, qui vni tantum eius prouinciæ præsideat, in reliquas iuris nihil habeat? Quia primæ, inquis, prouinciæ est metropolita. Immo verò primum locum idcirco nacta est prouincia, quia metropolim cõtinebat, quam qui tenebat Antistes, idem & prouinciæ caput erat, & diæcesis. Fuit nempe cum Ægyptus vnica esset prouincia, Africa item vnica. tum Agypti caput erat Alexandria, & Africæ Carthago. Postea in Ægypto sex factæ sunt prouinciæ, totidemque in Africa. In his prima Ægypti prouincia habita est, in qua Alexandria; prima Africæ, in qua Carthago. Semper enim diuisis prouinciis pars illa primæ honorem tulit, cui metropolis obtigit, quæ totius prouinciæ ante diuisionem

uiſionem caput erat. Ita quæ metropolis fuerat integræ prouinciæ, eadem metropolis facta eſt totius diæceſis: & metropolitæ proinde, cui ius fuerat in Epiſcopos prouinciç, ius etiam fuit in Epiſcopos diçceſis. Et quanquã non vno eodemque omnes vſi sũt modo ac iure poteſtatis: ſemper tamẽ, qui appellati ſunt Patriarchæ, vel Primates diæceſeon, præter primã prouinciam, quam regebant, in aliis etiam prouinciis poteſtatem aliquam & auctoritatem retinuerunt. & potes, Salmaſi, tuum hoc arcanũ tibi habere, quod friuolum & inane eſt.

Quid, quod in primarum etiam prouinciarum deſignatione incredibiliter hallucinaris? Nam primas regionum prouincias vis illas dici, non in quibus ſitæ ſunt metropoles, ſed quæ in Notitia Imperij pri- Pag. 480.

mo loco recensentur. atque hoc argumento Aquileiensem Episcopum totius Italiæ Patriarchā fuisse doces, quod metropolita fuerit Venetiæ & Istriæ, quæ prima inter prouincias Italiæ in Notitia numeratur. Nec vides quam absurda ex his, quamque omnium eruditorum auribus indigna consequantur. Etenim si primæ prouinciæ illæ sunt quas dicis, & Patriarchę aut primates diœcesium qui has regũt; iam Ægypti Patriarcha erit, non Alexandrinus Archiepiscopus, sed Berenicensis, Libyę superioris, quā Notitia primá inter Ægypti prouincias nominat, Metropolita. eandemque ab causam Orientis quoque Patriarcha erit, non Antiochenus, sed primæ Palæstinæ metropolitanus: & Ponticæ diœcesis Exarchus, non Cæsareæ in

Cappadocia Episcopus, sed Nicomediensis in Bithynia: & Macedonicæ non Thessalonicensis, sed Corinthius in Achaia. Denique pro veris & legitimis, noui passim & adhunc diem inauditi exurgent Patriarchæ & primates Salmasiani.

Iam verò Venetiam & Istriam, quæ in Augusti descriptione, vt Plinius refert, decima, id est penultima Italiæ regio est constituta, quonam suo merito, cuiusue suffragio sic euectam putas, vt inter Italiæ prouincias XVII. prima tandem censeretur? Quanam rursum eius culpa vel infortunio factum dices, vt quæ primum, vt suspicaris, locũ Notitiæ beneficio adepta fuerat, inde postea in altera Italiæ prouinciarum descriptione, quam tu posteriorem, si recordaris, Notitia vis fuisse, deturbata sit, atque

in ſeptimum locum reiecta? Septimo enim tãtum gradu, poſt Campaniam, poſt Tuſciam & Vmbriã, poſt Æmiliam, Flaminiam, Picenum, Liguriam, Venetia demum cum Iſtria in illa deſcriptione collocatur. Quam te in partem hîc vertes, Salmaſi? Certe cum decima Italiæ regio, cum ſeptima erat prouincia, prima non erat. Aut mutaſſe igitur ſedes & ordinem prouinciam iſtam dicere aude, aut ad id quod inſtitueras præſidij nihil eſſe in Notitia confitere. Sed tanti nimirum erat, Italiæ primatem & Patriarcham imponere: vt quos Romano titulos immeritò detraxeras, his Aquileienſem, vix Italici nominis Antiſtitem, quem ἐν ἰλλυριοῖς, *in Illyrico* Baſilius epiſtola CCCXXIV. in prouincia Dalmatiæ Synodus I. Arelatenſis locat, iure

vel iniuria exornares. Nos vero, quin Italiæ adnumeretur Episcopis, & Patriarchæ nomen aliquando gesserit, non abnuimus. Hunc etiam honoris titulũ, quem Aquileienses per schisma primum, quod trium capitulorum Synodi Calchedonensis occasione fecerant, cum se ab Ecclesiæ summo capite subduxissent, & αὐτοκέφαλοι sibi ipsi facti essent, temere vsurparant; posthæc etiam à Pontificibus & Synodis, cum in Sedis Apostolicæ gratiam rediissent, non Aquileiensibus modò, sed aliis etiam qui ab illis prodierant, vt Gradensibus, concessum studio pacis, aut relictum fuisse non ignoramus. Sed quod Aquileiensem Episcopum, non Venetiæ & Istriæ, vt mos est, sed Italiæ Patriarcham videri vis; hoc iis persuaderi fortasse

queat, quibus fidem illa faciant, quę in Mantuana olim Synodo iactasse clerici Aquileienses feruntur, cùm ciuitatem suam caput & primam esse totius Italiæ dicerent, & Hermagoram à B. Petro πρῶτον Italiæ pontificem constitutum: nobis, quibus exploratū est, Aquileienses Episcopos, tum etiam, cum se pro Pattiarchis gerere cæperunt, nihil sibi, quod Mauritij quoque ad Gregorium magnum epistola declarat, extra Istrienses prouincias arrogasse; quoniam suos cuique fines adscribi placet, Venetiæ & Istrię, vel Aquileię Patriarchas illos dicere certum est, non Italiæ:

Caput VIII.

De Primatibus Occidentis.

• *Salmasius seipsum imprudens carpit. Propriè dici & κατ' ἐξοχὴν. Eiusdem κρύψις*

deprehensa. Mediolanensis primas non fuit. Primas Carthaginiensis totius Africæ curam gessit. Primates item Hispaniæ & Galliæ integras diæceses administrarunt. De Lugdunensi & Bituricensi.

TAnta tibi aliena insectandi & exagitandi est libido, Salmasi, tamque præceps & cæca, vt dum aliis non parcis, in teipsum desęuias. Scripseram in Aduentoria, θρόνους siue sedes proprie & κατ' ἐξοχὴν dictas fuisse quinque sedes Patriarcharum. Hîc quia quod carperes non habebas, ad Censuram regrederis. in eáque quoniam easdem sedes proprie dictas simpliciter appellaram, grande admissum facinus increpas: & quasi nos tantæ stupiditaris suppuduisset, idcirco in Aduentoria, vt nos culpa liberaremus, κατ' ἐξοχὴν addidisse, quod proprie sedes dici, quæ sunt Pag. 513.

quinque Patriarcharum non possint, ne ceterorum Antistitum improprie dici sedes videantur. Itaque verbi vnius inuidia nos traducis. hæc enim tota est criminatio. Propterea qui scire aliquid tibi antea videbamur, tanquam si hoc in vno eruditionis & doctrinę positæ opes essent, nunc indocti tuo iudicio sumus: neque indocti modo, sed pertinaces, impudentes, parum ingenui, parum ingeniosi, & quicquid Salmasianæ tibi facundiæ copia suggessit. Age vero, Criticorum subtilissime, si imperiti, si pertinaces, si nullo sunt ingenio, qui sedes proprie dictas volunt, te qui Italiæ partem, in qua Gallia olim togata erat, Italiã *proprie ac peculiariter* appellatam; atque iterum Patriarchas quinque propter præcellentem dignitatem

Pag. 154.

proprie Patriarchas vocatos ſcripſi- Pag. 541.
ſti, an non bis indoctum, bis pertinacem, & dignum qui cetera omnia bis audias, quę in nos effudiſti, videri oportebit? atque hoc etiam nomine commiſerandum, quod temere ea culpas, quæ admittis, & φρενητιώντων, vel potius μεγνομδώων more, in ferrum ipſe, quo alios petebas, incumbis? Nam ſi vitioſa, non eſt oratio, qua ipſe vſus es, cur reprehendis? ſi vitioſa, cur poſthæc iterum vſurpas? Ceterum quid abſurdi habet illa oratio, quæ propriè id dici doceat, quod καθ' ἐξοχὴν dicatur; cuius nos, vt inaniter fingis, cæperit poſtea ſuppudere? Aliud eſt, Pag. 529.
inquis, propriè aliquid dici, aliud καθ' ἐξοχήν. Immo vero ἐξοχή ipſa hoc facit, vt quod multis commune nomen erat, id vni præcipuè,

vel paucis, velut proprium tribuatur. Ita enim cum multæ vrbes eſſent, & multi poëtæ, præſtantiſſimæ vrbis, & præſtantiſſimi poëtæ dignitas fecit, vt propriè & peculiariter vrbs Roma, poëta Virgilius intelligatur. eodemque modo inter Eccleſiaſticas ſedes, quæ plurimæ fuerunt, ſupremarum quinque nobilitas obtinuit, vt eæ ſedes propriè ac ſimpliciter ſint dictæ. Neque tamen adeo bardi ſumus, vt ſedes alias, vel vrbes improprie, id eſt ἀκύρως, propterea dici arbitremur: quoniam nec tu, opinor, etſi miris modis, ſæpe deliras, tam amens fuiſti, vt cum quinque Patriarchas propriè appellatos diceres, & Italiæ partem Italiam propriè ac peculiariter nuncupatam, ex eo ſequi crederes, vt reliquam Italiam, & ceteros Patriarchas tuos

nomina sua nisi improprie retinere non posse existimares. Sciebas enim, aut scire te certè oportebat, proprium aliter accipi, cum ei τὸ ἀκύρῳ opponitur: aliter cum ab eo τὸ κοινὸν distinguitur: quo sensu proprium sibi, quod commune erat, nomen faciunt ea, quę κατ' ἐξοχὴν dicantur.

Sed tricarum istiusmodi, & λεπτολογημάτων tuorũ iam satis. ad Primates veniamus. Vin' ergo, Salmasi, quoniam de sedibus fidem meã absolui, de primatibus quemadmodum tuam liberes, exploremus? Dixeram ego tibi, quandoquidem inter nos constabat Primates eos dici, qui pluribus prouinciis præessent, malè abs te Mediolanensem Episcopum, qui vni tantum Ecclesiasticæ prouinciæ præest, inter Primates numerari.

Pag. 544. Quid respondes? Primatem, in-
,, quis, vocaui, qua notione prima-
,, tes metropolitani omnes dicti, qui
,, suarum scilicet prouinciarum pri-
mates sint. Præclarum nempe, at-
que ingenio tuo congruens effu-
gium? sic enim & in Exarchorum
antea nomine ludificari conatus
es. Quasi dubium aut incertum ti-
bi fuerit, quosnam primates intel-
ligeremus: ac non ipsemet in Epi-
stola testatus sis de Primatibus iis
agi, qui primates & Exarchi erant
diæceseos, hoc est plurium prouin-
ciarum. Sed tamen, cum primates
interdum etiam dici soleant me-
tropolitæ singularum prouincia-
rum; quod hoc sensu Mediolanen-
sem à te primatem appellatum cau-
saris, quanquam alienum à re id
esset, tamen ad defensionem tuam
aliquid esset, si verum esset. Nunc

verò, cum ex ipsis Epistolę tûæ verbis pag. LXXIV. & LXXV. liqueat, te id egisse, vt Episcopum Mediolanensem Italiæ diæcesi præfuisse doceres, atque in hac eius diæcesi plures prouincias fuisse, siue ciuilem administrationem spectemus, siue Ecclesiasticam: cúmque orationem tuam ita concluseris, SIC EPISCOPVS MEDIOLANENSIS REVERA PRIMAS FVIT, REVERA PATRIARCHA: qua fronte, quo ore affirmare potes, te Mediolanensem Episcopum prouincię suę primatem tantum dixisse, non diæceseos? Quem tam putidæ, tam apertæ vanitatis non pudeat, quem huiusmodi fraudes, fallaciæ, mendacia delectent, huic tu quod voles, Salmasi, nomen imponas licet: ego ingenuum, aut pudentem, aut veracem dicere non possim.

Pag. 554. Non minus ridicula, nec minus pudenda est altera sententiæ nostræ fraudulenta interpretatio, cum vafro & callido commento, vt haberes quò maledicta rursum coniiceres, finxisti negare me singularum prouinciarum metropolitas primates dici posse, aut vnquam dictos esse. Vbinam verò id à me negatum est; aut quę vsquam fuit inter nos de hoc capite controuersia? Recita, & expende quæ scripsi. illa, inquam, ipsa verba nostra quæ produxisti, ex quibus ita nos sentire comprobasti. Hæc enim sunt, opinor. *Nos enim, ne ad scopulos istos tecum hæreamus, facile prouidemus, qui primates in Ecclesia eos esse & dici posse censemus, qui multas sibi non ciuiles, sed Ecclesiasticas prouincias subditas habeant*. Dic nũc sodes, quinam hi primates de qui-

bus agebatur? an non tertij ordinis Episcopi, primates scilicet diæcesis, id est multarum prouinciarum? Quinam porro scopuli, quos vitãdos monebamus? Ne multas prouincias, non Ecclesiasticas, vt par est, sed ciuiles interpretaremur. Fieri enim posse, vt in vna Ecclesiastica ciuiles sint multæ, aut contra, ciuili vnica Ecclesiasticæ plures contineantur. Quamobrem & falsum Coniectorem tuũ in Censura ostenderam, qui pro numero suburbicariarum Episcopo Romano diæcesim quatuor prouinciarum intra vrbis centesimum cõstituerat: & te, qui Mediolanensem Episcopum primatem diæcesis & Patriarcham feceras, ad eundem scopulum hæsisse Aduentoria nostra docuit: quia Mediolanensis non diæcesi, sed prouinciæ

vni tantum Ecclesiasticæ prefuit, licet illa per multas ciuiles sparsa prouincias esset. Quid ais nunc, Salmasi? an te primates diæcesium quinam dici possint aut debeant qui docet, is propterea vllos negat esse primates prouinciarum? an culpam, qua vera & certa tenebaris, euadere non poteras, nisi alteri falsam inferres? Languebant videlicet lumina orationis tuę, nisi esset in quem inuehi & debacchari liceret. Quem enim κυνώπην, & κυνοπρόσωπον, & stabulum impudentiæ appellares? quem istis, inquam, atque hoc genus innumeris, quę scurrę & sanniones nisi exhausto pudore non solent, modestię, vrbanitatisque tuę insignibus ornares? Perierat deinde tota illa de primatum & exarchorum etymi notatione toties iam insusurrata cantilena,

cantilena, nisi hac arte faceres, vt non gratis omnino, neque ἀπροσ-διονύσως hoc loco infercisse videare. Quare mentiendum etiam fuit, aliquid nos in Africæ primatibus errasse, vt de his similiter quicquid in Aduersariis erat, effunderes.

Sed ego te, Salmasi, Primates Africæ quid fuerint, hactenus ignorasse mox docebo. Sustine tantisper, dũ de Primatibus diæcession, de quibus nostra est cõcertatio, id refellã, quod adstruere multis locis conatus es, illos extra primam suam prouinciam, cuius erãt metropolitæ, per ceteras diæcesis prouincias nihil iuris, nihilque potestatis habuisse. Hoc enim cum in Exarchis Græcorum, de quibus idem affirmabas, falsum esse Cæsariensis atque Ephesini exemplis ostenderem, idem me de Primati- Pag. 484.

bus nostris, qui Exarchis illis respondent, demonstraturum hoc loco recepi. Quid autem facilius, quam ex Africæ, Hispaniæ, Galliæ primatibus id probare?

In Africa, vt hinc exordiar, vnica fuit diæcesis: vnus proinde totius Africæ primas Episcopus Carthaginiensis. Quis nescit Episcopum Carthaginiensem præter prouinciam suam proconsularem, cui speciatim præfuit, cunctarum simul in Africa Ecclesiarum, vt Aurelius in Concilio Carthagin. III. can. XLV. de se testatur, curam sustinuisse? Ille non solum plenariis Africæ Conciliis omnibus prę-sidebat, eaque nutu & arbitrio suo moderabatur: sed literas etiam, quę de Conciliis dandæ erant vel ad Imperatores, vel ad iudices quoscumque, omnium fere nomine

dictabat,eiſque ſolus ſubſcribebat, vt ex Africano Concilio intelligi licet can. LII. LVIII. LX. LXXIII. Idem Africanas prouincias omnes viſitabat, Synodi Afric. can. XIX. Illi etiam pro deſiderio cuiuſque Eccleſiæ, vt eſt in eodem canone Concilij Carthaginienſis, ius ſemper & fas fuit, vndecumque vellet Epiſcopum, quem illa poſtularet, tametſi alterius Epiſcopi clericus eſſet qui poſtulabatur, conſtituere & ordinare. Ordinabat autem, dum ſingulis Eccleſiis proſpicit, tam frequentes, vt nulla pene dies Dominica, quod Aurelius idē canone XXXIX. cōmemorat,ab Epiſcoporū ordinationibus Carthagine vacua eſſet. Quid quod Valerius Epiſcopus Hipponenſis,vt Auguſtinum ſibi collegam adſciſcere liceret,primatis Carthaginienſis au-

ctoritatem interponendam iudicauit? *Egit*, vt Posſidius in eius vita narrat, *ſecretis literis apud primatem Epiſcopum ſedis Carthaginienſis, allegans imbecillitatem corporis ſui, ætatiſque grauitatem, & obſecrans, vt Hipponenſi Eccleſiæ ordinaretur Epiſcopus, qui ſuæ cathedræ non iam ſuccederet, ſed conſacerdos accederet, Auguſtinus. Quæ igitur beatus Valerius optauit & rogauit, ſatagens reſcripto impetrauit.* Vnum hoc teſtimonium, vt cetera deſint, errorem tuum iugulat, Salmaſi. Nam ſi Epiſcopo Carthaginis extra prouinciam in alios Epiſcopos ius nullum fuit, nullaque poteſtas; quid attinebat de ordinando in prouincia Numidia Epiſcopo ad illum referri? Cui autem Epiſcopos quoſlibet, vt audiſti, per vniuerſam Africam ordinare licuit, nulláne illum habuiſſe

dices extra prouinciam ſuam Epiſcopos ordinandi facultatem? Neque verò hæc ille priuilegia Iuſtiniano debuit, quod nugaris: ſed multo ante, vt vides, ſedis ſuæ prærogatiua ſemper habuit.

Iam igitur Primatis ſui præiudicio te Africa condemnat. Quid Hiſpania? An dubium cuiquam eſſe poteſt de Primatum iure quid ſenſerint Hiſpani, poſt Eruigij regis edictum: qui, vt proditum eſt à Luca Tudenſi, *Romani Pontificis aſſenſu ſtatuit, vt nullus Archiepiſcopus Hiſpaniarũ ſubderetur alicui Primati, niſi Romano?* Prorſus enim, qui è poteſtate Primatis exemptos ſe cupiebant metropolitani, non inanem in Primate honoris titulum, nec ſolam primæ ſedis πρεσβείαν, ſed iuſtam aliquam legitimamque in ſubditos metropolita- Pag. 433.

nos poteſtatem agnoſcebant. Itaque Hiſpanorum etiam te ſuffragia confutant.

Reliquum eſt vt de Galliæ primatibus inquiramus. In quo mirum eſt hoſpitem te adeo & peregrinum in patria tua eſſe, vt hos etiam credas omni extra prouinciam ſuam auctoritate caruiſſe. Ridebunt enim te vel pueri Lugdunenſes, qui in vrbe ſua Primatis tribunal vident, ad quod dirimuntur ex ſubiectis prouinciis allatæ controuerſiæ. Explodent paulo eruditiores, allegabuntque ad Gregorij VII. epiſtolam libri VI. XXXV. in qua Primates inſtitutos docet, vt ad illos iniuſtè oppreſſi confugiant, eoſque appellent, ab iiſque Epiſcoporum cauſę, & ſummorum negotiorum iudicia terminentur. tum deinde Rotoma-

gensem, Turonensem, & Senonensem metropolitanos hortatur, vt Lugdunensi primati suo eum honorem & reuerentiam exhibeant, quē ipsi sibi à suffraganeis suis exhiberi velint. Proferent etiam, quibus eas nancisci cōtigerit, Gebuini primatis Lugdunensis literas ad Rodulfum Turonensem metropolitam, Eusebium Andegauensem Episcopum, & Abbates eiusdem prouinciæ octo scriptas. In quibus, collaudata illorum erga Lugdunēsem Ecclesiam, matrem, vt ipsi appellarant, & dominam suam obseruantia, de L. monacho, qui Culturensis cænobij, legitimo Abbate pulso, Abbatem se fecerat, respondens, primatisque auctoritate decernens, sic statuit, vt incubatorem illum, eique adhærentes monachos anathemate percelli,

Ernaldum vero Cenomanensem Episcopum, qui eum consecrarat, ab Episcopali officio confestim suspendi iubeat. Atque vt Bituricensis quoque Aquitaniæ primatis non disparem fuisse rationem intelligas, proferent ad extremum, tum alia huius Ecclesiæ vetera monimenta, tum Simonis Archiepiscopi, qui ante CCCL. fere annos, id est paulo antequam se Burdegalenses subducerent, sedem illam rexit; integra, quæ adhuc extant, Itineraria & diaria: quæ te Aquitaniam II. ab illo primatis iure perlustratam, omniaque in ea, quæ Primates solent, administrata fuisse perdoceat. Quid nunc censes, Salmasi? an hæc Lugdunenses aut Bituricenses primates extra primas prouincias iuris in aliis nihil habuisse demonstrant? Iudiciorum

appellationes, prouinciarum visitationes, animaduersio in reos, imperata metropolitanis obedientia, & præstita, nudúmne & re ac potestate vacuum Primatum honorem indicant, an eos potius qui hoc sibi persuadeant, iudicio sensuque omni vacuos esse declarant?

Capvt IX.

De Primatibus prouinciarum Africæ.

Salmasij calumnia depulsa. Prima sedes in Africa non idem quod metropolis. Primas prouinciæ, non metropolis Episcopus, sed qui promotione antiquissimus. Inde vulgo Senes *appellati. Canones aliquot, & Augustinus duobus locis explicatus. Donatistæ à primatu Gregorij magni decreto exclusi.*

SI quoties nos falso insimulas, Salmasi, toties impacta capiti tuo litera illa foret, quâ tui similes

olim causidici plectebantur, excipiendis calumniæ tuæ notis non modo frons, sed tota iam quanta est membrorũ omnium cutis impar esset. Cum verò fucorum huiusmodi plena in Eucharistico tuo sint omnia: tum certè luculentissima fraus illa est, qua fingis negare
Pag. 569. 574. &c. me primates in Africa dictos, qui singulis prouinciis præsiderent. Tu enim, ni fallor, cùm in Epistola tua primatum notionem hanc solam Africæ notam dixisses; ego contra præter singularum prouinciarum primates, omnium Africæ prouinciarum caput & primatem fuisse docui Episcopum Carthaginiensem. Tum inde conclusi, *falsum esse quod scripseras, primates apud Afros secundi tantum ordinis Episcoporum gradum fuisse, non etiam tertij.*
Pag. 589. Est ne in his verbis meis, quibus

nunc abuti conaris, vnde suspicari liceat, solũ Carthaginiensem Episcopum sententia mea primatem in Africa fuisse appellatum? Nam hoc quidem perinde est, vt si, cum te maleuolus quispiam non cauillatorem modò, verum etiam calumniatorem diceret, ab hoc te cauillatorem dictum negares. Fuerunt ergo in Africa primates prouinciarum, quod nunquam inficiati sumus. fuit & primas totius Africanæ diœcesis, quem ipse inficiari & ignorare videbaris.

Quid si nunc etiam Primates isti prouinciarũ, de quibus tam multa incassum solita loquacitate profudisti, quinam in Africa fuerint, nescire te prorsus ostendero, quam vicem reddes? aut quam habiturus es gratiam? Sic enim persuasum tibi esse video, vt primas sedes in

Africa credas fuisse metropoles prouinciarum;& primates, metropoleon Episcopos. Atqui vtrumque est falsissimum. Etenim si prima sedes idem est quod metropolis, quid est quod in Synodo Africana cap. LIII. apertissime distinguuntur? *Deinde*, inquit, *placuit omnibus Episcopis, qui in hoc Concilio subscripserunt, vt matricula & archiuus Numidiæ & apud primam sedem sit, & in metropoli, id est Constantina.* Quin prouinciæ Numidiæ metropolis fuerit Constantina, hoc est, vt Augustinus epist. LXV. significat, Cirtensis ciuitas, nulla est dubitatio. At in Numidia primæ sedis Episcopos non semper illos fuisse, qui Episcopi erant Cirtenses, hinc patet, quod primatum Numidiæ egisse reperiuntur aliarum quoque sedium

Episcopi, vt Secundus Tigisitanus, qui Cirtensi Concilio aduersus Cæcilianum præsedit, vt est apud Augustinum libro III. contra Cresconium c. XXVII. & multis aliis locis. vt Megalius Calamensis, qui, Possidio teste, primas Numidiæ tum erat, cum à Valerio cooptatus est Augustinus. vt Xantippus Tagosensis, cuius vt Episcopi primæ sedis Numidiæ crebra est in Synodo Africana mentio, & apud eundem Augustinum in epistola CCXVII. & CCXXXVI. Fuerunt autem, vt ex antiquis tabulis patet, Tigisis, Calama, & Tagosa, Numidiæ vrbes à Cirta metropoli diuersæ. Quare aliud erat in Africa prima sedes, aliud metropolis; aliud primas, seu primæ sedis Episcopus, aliud metropolitanus: & falli eos certum est, qui

vtraque confundunt. Nobis etsi aliquando excidit, vt primæ sedis Episcopos metropolitanos tecum vocaremus : nunquam tamen in hoc errore fuimus, vt tecum eosdem esse arbitraremur. In Africa enim primæ sedes dicebantur, non metropoles prouinciarum, sed eæ in quibus Episcopi sedebant promotione inter collegas antiquissimi : & primates, seu primæ sedis Episcopi, non qui in metropoli, sed qui ceteris Episcopis prouinciæ ordinationis, episcopatusque ætate anteibant, οἱ κατὰ τὴν τάξιν τῆς χειροτονίας προτεύοντες, vt loquitur Iustinianus Cod. de Episcopali audientia l. xxix. Hoc igitur inter primates Africæ, & metropolitanos aliarum gentium erat discrimen, quod metropolitanos metropoles ipsæ faciebant : at primas se-

des Episcopi constituebant. metropoles fixæ & statę semper erant: primæ autem sedes desultoriæ quodammodo, & nunquá eędem, sed nunc hæ, nunc illæ. metropolitani denique deligebantur, primates ordine succedebant. Ceterum quæ apud alios iura & priuilegia erant metropolitanorum, eadem in Africa primatum. Synodis præsidebant, Episcopos ordinabãt, suam quisque prouinciam de more administrabant. Sed neque metropoleon Episcopi erant, nisi antiquitatis prærogatiua accederet: neque metropolitani vocabantur. Ideo rectè à Photio in Nomocanone distinguuntur: περὶ Πατριαρχῶν, καὶ μητροπολιτῶν, καὶ τῶν λεγομένων ἐν Ἀφρικῇ Πριμάτων. *De Patriarchis, & Metropolitis, & iis qui dicuntur in Africa Primates.* Tua vero hîc

duplexhallucinatio. tum illa quam dixi, quod primates metropoleon Episcopos putas fuisse: tum altera
Pag. 351. non minus ridicula, qua Carthaginiensem Episcopum primates suæ diæcesis nunquam ordinasse mirabaris. Primates enim Africæ, vt audisti, non ordinabantur: sed cuiuscumque sedis ordinati fuissent Episcopi, primates tum fiebāt, & illorum primæ sedes dicebantur, cum promotionis ætate cœperant esse antiquissimi.

Quod quidem quoniam nisi prouecta & affecta iam ætate non assequebantur, eo factum, quod tua etiam animaduersione dignū est, vt senes passim appellentur, atque in Conciliis Africanis, epistolisque, idem fere sit senex Episcopus, & Primas. Sic enim in Concilio Carthaginiensi, quod Theodosio Aug.

Aug. & Rumorido Coss. celebratum est, cuius acta in synodo Africana cap. LVII. recitantur, sanctus senex Xantippus nominatur, qui, vt ex cap. LII. liquet, Episcopus erat primæ sedis Numidiæ. & sanctus senex Donatianus primas Prouinciæ Byzacenæ, in eadem Synodo Africana c. XCIV. & Siluanus senex in epistola Concilij Cirtensis ad Donatistas, apud Augustinum epist. CLII. & in rescripto Innocentij Papę ad Synodum Mileuitanam: I*nnocentius Siluano seni, Valentino, & ceteris qui in Mileuitana Synodo interfuerunt*. Siluanum autem Numidiæ primatem fuisse cōstat, eoque mortuo Valentinum: qui vt Siluano tum ordine proximus erat, ita eidem mox successit, & primæ sedis prouinciæ Numidię Episcopus appellatur in Synodo

Africana, & in eiuſdem Synodi epiſtola ad Bonifacium, Bonifaciique ad Synodum reſcripto. Eodémque modo ſenex Innocentius, cuius eſt mentio in cap. LXIV. Synodi Africanæ, primas fuit Mauritaniæ Cæſarienſis: & ſenex Muzonius, qui Synodicæ Concilij Byzaceni ſubſcribit, primas prouinciæ Byzacenæ. Soli Epiſcopo Carthaginienſi ſenis nomen non addebatur, quia eius dignitas & πρεσβεία loco adſtricta erat, non ætati: in cæteris omnibus ordinationis antiquitas ſpectabatur. Quare quo quiſque antiquior in prouincia Epiſcopus erat, eo primatui vicinior: ille demum primas, qui omnium antiquiſſimus.

Atque hoc ſanè, ſi mihi cum facili placidoque ingenio res eſſet, ſatis ſuperque ex iis quæ dicta ſunt

confirmatum videretur. Sed quia cum eo eſt negotium, qui multa neſcire malit, quam aliquid à nobis diſcere, πληροφορίας χάριν geminum Auguſtini locum adijciam. Scribit enim epiſtola CCLXI. Priſcum Epiſcopum pro culpis quibuſdam ea pœna multatũ, vt Epiſcopatum quidem retineret, ad primatum vero conſcendere non poſſet. *Clamet*, inquit, *Priſcus prouinciæ Cæſarienſis Epiſcopus: Aut ad matum locus, ſicut cæteris, & mihi patere debuit, aut Epiſcopatus mihi remanere non debuit.* An poterat ſignificantius teſtari, Epiſcopis omnibus ad primatum, ad quem ſuo loco & ordine peruenirent, aditum patuiſſe; nec excludi quenquam, niſi cui impoſita pœna fuiſſet, à primatu ſolere? Sed multo illuſtrior, & qui ſolus ad fidem facien-

dam vel Salmasio sufficiat, alter est locus Epistolæ ccxvii. qua docet de primatu Numidiæ certatum inter duos Episcopos fuisse, Xantippum & Victorinum; cum vterque primatem se esse diceret. Ab eorum igitur altero cum tractoriam epistolam, qua Concilium prouinciæ indicebat, accepisset, quid rescripserit Augustinus, ipsius verbis audiamus.

Domino beatissimo & venerabili patri & consacerdoti Victorino Avgvstinvs *in Domino salutem.*

Tractoria ad me V. Idus Nouẽbris venit iam finito die, & me valde indispositũ inuenit, ut occurrere omnino nõ possem. & post alia. *Præterea venerabilis frater & collega noster Xantippus Tagosensis dicit quod eum primatus ipse cõtingat, & erga plurimos sic habetur,*

& tales mittit epistolas. Item post alia. *Vnde peto beatitudinem tuam ut mihi ignoscas, & primo instare digneris, ut inter tuam sanctimoniam & senem Xantippum concorditer constet, quis vestrûm debeat conuocare Concilium. aut certè, quod salubrius esse arbitror, sine cuiusquam præiudicio ambo conuocare collegas nostros, eos maximè qui vobis Episcopatus ætate vicini sunt: qui facile quis vestrûm verum dicat agnoscant. ut inter vos paucos eadem præ ceteris quæstio dirimatur: & errore sublato minores à ceteris conuocentur, qui nec possunt, nec debent nisi vobis in hac re tanquam prioribus credere, & nunc ignorant, cui vestrûm potissimum credant.* Qui post tam clarum testimonium ambigere velit, quin primas prouinciæ in Africa Episcopus is fuerit, qui honoris æuo erat antiquissimus, ei quid certum

vsquam esse possit non video. Certabant enim hi duo Episcopi, vter prior esset: primatúmque sibi hoc nomine vterque arrogabat, quia vterque altero se Episcopatus ætate antiquiorem affirmabat. Debebatur ergo antiquitatis ordini dignitas primatus. Ceterum in hac illorum contentione Xantippo adiudicata lis videtur. Nam is primas Numidiæ habitus est in Concilio Mileuitano. a quo etiam, ne qua, vt verisimile est, huic similis in posterum foret controuersia, peculiari canone sancitum est, vt qui deinceps in Africa ordinarentur Episcopi, literas ab ordinatoribus suis acciperent, quæ Consulem & diem continerent. extatque his verbis canon in Synodo Africana cap. LVI. *Deinde placuit, vt quicumque deinceps ab Episcopis or-*

dinantur per prouincias, literas accipiāt ab ordinatoribus ſuis manu eorum conſcriptas, continentes Conſulem & diem, vt nulla altercatio de poſterioribus vel anterioribus oriatur.

Quanquam autem hæc ita ſe habere iam certum eſt, haud tamen prætereunda eſt Leonis Papæ IX. epiſtola IV. quæ vna rem totam, vt à nobis expoſita eſt, mirificè illuſtrat, primateſque in ſingulis Africæ prouinciis, non ex potentia ciuitatis, ſed ſecundum tempus ſuæ ordinationis inſtitutos olim fuiſſe confirmat. Eandem porro conſuetudinem ad ſua tempora perſeueraſſe Gregorius magnus oſtendit. à quo id propterea ſanctiſſimè & prouidentiſſimè conſtitutum, ne Donatiſtas Epiſcopos ad primatum prouehi liceret, tametſi ordine ceteris anteirent. Sic enim

ad vniuersos Episcopos Numidiæ hac de re scribit lib. 1. epist. lxxv. *In primatibus constituendis consuetudinem immotam permanere concedimus, exceptis his, qui ex Donatistis ad Episcopatũ peruenerunt: quos prouehi ad primatus dignitatẽ, etiam cum ordo clericorum ad locũ eundẽ deferat, modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis tantummodo curam gerere; non autem etiam illos Antistites, quos catholica fides in Ecclesiæ sinu & edocuit & genuit, ad obtinendum culmen primatus anteire.* Ex quibus omnibus vides nunc tandem, vt reor, Salmasi, quam multa in ista Primatum tractatione, in qua triumphare tibi videbaris, tuã de te, tuaque eruditione opinionem fefellerint. quantoque sit facilius, & minoris periculi, de titiuillitio lanæ, aut de papyri philyris

differere, quàm veteres Ecclesiæ ritus & mores explicare. homini præsertim, qui nescio qua ingenij sui fiducia, iudiciíque alieni securitate, docere illa gestiat, quæ nondum didicit, atque in omni genere orgiorum epopta antè videri velit, quàm mysta.

CAPVT X.

De Patriarchatu Occidentis.

Salmasius ambiguè de Papa loquitur. Pontificis Romani specialis diœcesis & synodus Occidens. Patriarcha idem Occidentis. Ecclesiæ aliæ alijs subditæ, à quibus ortæ. Occidentis Ecclesiæ à Romana institutæ. Patriarcharum ordo superior, quam primatum. Salmasij multiplex hallucinatio. Operis conclusio.

DE Patriarchatu Occidentis audes iterum, emenso prope iam stadio, ad metas ipsas relucta-

ri. Quanquam enim Patriarcham nunc agnoſcis dictum fuiſſe Pontificem maximum, quod antè negabas: tibi tamen adhuc religio eſt Patriarcham illum Occidentis appellare, aut ſpecialem eius diœceſim Occidentem fateri. Quid ita?

Pag. 645. Quia Epiſcopus, vt ais, Romanus „ vniuerſæ rector & paſtor eſt Ec-„ cleſiæ: nec ſolius Occidentis Pa-„ triarcha, ſed & Orientis. an non „ iniurium eſt, inquis, partem illi „ concedere, qui totum ſibi deberi poſtulat? O religioſum Sedis Apoſtolicæ defenſorem! quis picas docuit verba noſtra conari? hoc eſt, hæreticum hominem de Pontifice Romano recta ſentire, vel loqui. Vnde iſta, Salmaſi, tam repentina conuerſio? Qui Pontificibus maximis hactenus inſultabas, qui eos mentiri, qui aliena iura inua-

dere & vſurpare, qui ſibi per Orié-
tem illicita vindicare, qui prima-
tus nomine abuti maledicentiſſi-
mis obtrectationibus calumniaba-
re; te nunc iiſdem ex animi ſen-
tentia patrocinari, ac non iſtis po-
tius, quos naſo ſuſpendis, admira-
toribus tuis illudere, quis credat?
Nam nobis quidem, & iis, qui do-
los & fraudes tuas norunt, non im-
pones. Dic enim, ſed ſine fuco &
fallacia, quo ſenſu Papam Eccleſię
vniuerſæ præeſſe cenſes? quo ſen-
ſu προστάτην καὶ προεστάτην eum vo-
cas? Quia primus, inquis, & prin- Pag. 667.
ceps erat Patriarcharum, primus 718.
" omnium Epiſcoporum & primas.
" Quid iſtud vero tandem eſt, pri-
mum eſſe Patriarcharum, aut pri-
mum Epiſcoporum? Nempe, ſi
placita & dogmata tua recorda-
mur, Patriarchæ & primates ij tibi

ſunt metropolitani,qui totius quidem diæceſis primi erant metropolitani, ceteroſque omnes honore anteibant, iuris autem in illos nihil habebant. Hoc igitur modo ſi primum inter Patriarchas Papam vis intelligi, vt honore tantum antecedat, & ſola quæ dicis πρεσβεῖα τῆς τιμῆς obtineat, quis ſani capitis non eos irrideat, qui te cum Catholicis de Papa loqui aut ſentire arbitrantur? Verum ego nunc quid hîc ſentias,aut quid ſentire aliis videare, nō laboro:&cum multa tibi præter rem præterque mentem excidere videam, quam parum inter ſe cohæreant effata vel dictata tua,non quæro.

Venio ad id quod in quæſtione noſtra eſt, vt oſtendam te,cum Papam negas Patriarcham Occidentis habitum in Eccleſia fuiſſe,ſum-

mam vndiquaque oſcitantiam, inertiáque teſtari. Primùm enim, vt tecum illa ipſa, quam in Cenſura indicaram, Hadriani I. ad Conſtantinum & Irenem epiſtola cõgrediar, eius verba recognoſce. *Cõſecrationes*, inquit, *Epiſcoporum ſeu Archiepiſcoporum, ſicut olitana conſtat traditio, noſtræ diæceſis exiſtentes penitus canonice ſanctæ Romanæ reſtituantur Eccleſiæ*. Quarum ibi prouinciarum Eccleſias repetat Hadrianus, ex Nicolai I. epiſtolà II. tum docui. earum videlicet, in quibus ſedis Apoſtolicæ vices antea geſſerat Epiſcopus Theſſalonicenſis: id eſt Epiri vtriuſque, & Illyrici, Macedoniæ, Theſſaliæ, Achaiæ, Daciæ ripenſis, Daciæque mediterraneę, Mœſię, Dardaniæ, & Præualis. quas omnes à Romana ſede auulſas, & ad Conſtantinopo-

litanam tranſlatas veteres Græcorum Notitiæ declarant. Tuã nunc attentionẽ hîc requiro, Salmaſi. vide aliò ne auertas. Quæro enim, cùm diæceſim Romanam ab Hadriano dictam videas, in qua tot illæ, tam procul ab Vrbe in vltimis Occidentis finibus poſitę ſint prouinciæ, ecquàm tu diæceſim intelligendam opineris. An Epiſcopi Romani parœciam? at hæc Vrbem tantùm, vrbiſque ſuburbana continebat. an eiuſdem prouinciam, cui vt metropolita præſidebat? at hanc ſcimus, tametſi vltra centeſimum ſemper proceſſerit, ſuis tamen in Italiæ parte limitibus fuiſſe definitam. Quam tu porro aliam finges, qui ſpecialem Papæ diæceſin nullam vis fuiſſe præter prouinciam? Nos duas præterea numeramus. vnam Primatis: ſed hæc

Italiæ fines non excessit. alteram Patriarchæ Romani; de qua omnino necesse est Hadriani diœcesim interpreteris; quia de vniuersali, quæ sola reliqua est, accipi nisi absurdissimè non potest. De hac enim, qua Pontifex vniuersis vbique gentium Ecclesiis præsidet, communémque omnium curam sustinet, nulla illi esse poterat cum aliis sedibus controuersia. Habes ergo, quam minimè sperabas, specialem Patriarchæ Romani Hadriano auctore diœcesim: in eáque Achaiá habes, Macedoniam, Daciam, & alias occidentis prouincias, quas audisti. Vis in eadem & alias tibi complures ostendamus? Ostẽdent ipsimet, qui in ea quondam censebantur, diuersarum gentium Episcopi, & quos ad fines, quásue ad oras sese illa porrigeret, ore vno

pronunciabunt. Extat enim Agathonis Papæ, totiusque Concilij Romani, hoc est Patriarchicæ huius diæcesis vniuersæ, iam dudum ab Aleandro nostro laudata Synodica, quam in Synodi vi. Actione iv. videre est, hac inscriptione, Ἀγάθων ἐπίσκοπος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ θεοῦ, σὺν πάσαις ταῖς συνόδοις ταῖς ἀνηκούσαις τῇ συνόδῳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου. *Agatho Episcopus seruus seruorum Dei, cum vniuersis Synodis subiacentibus Concilio Apostolicæ sedis.* Non negabis, Salmasi, vnum atque idem esse hoc loco Synodum sedis Apostolicæ, quod diæcesim; idémque sedi Romanæ subiectas Synodos, quod prouincias & diæceses, quæ ad diæcesim Romanam pertinebant: quia in prouinciis, vt nosti, diœcesibusque Synodi fiebant, & ad Synodos quique suas prouinciarum

prouinciarum & diœceſeon Epiſcopi concurrebant. Nunc igitur quam amplam, & quam longè ac latè patentem diœceſim hanc eſſe doceant audi, & errorem confitere. Illi enim ſe, ſuoſque μέχρι τῶν κλιμάτων τοῦ ὠκεανοῦ ἐπεκτείνεσθαι, ἔν τε τοῖς δυτικοῖς καὶ ἀρκτῴοις μέρεσι τυγχάνειν, ἐν μέσῳ τῶν ἐθνῶν τοῦ τε Λογγιβάρδων, καὶ Σκλάβων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Φράγκων, Γόθων, καὶ Βρεττανῶν εἰπεῖν. *ad Oceani vſque plagas exporrigi, ad Occidentem, Septemtrionemque habitare, inter Longobardos & Sclauos, inter Francos, Gothos, & Britannos verſari*, hoc eſt, per Italiam & Illyricum, per Galliam, Hiſpaniam, Britanniam fuſos ac ſparſos eſſe, teſtantur, atque harum gentium concurſum Synodum ſuam Agatho vocat: & dubitas, quin Occidentem, quem dicimus, vniuerſum ſignificare vo-

luerint? Hæc Latini. Quid deinde Græci, an non idem senserunt, & Occidenté idcirco cum sede Apostolica semper coniunxerunt? atque vt Synodum sedis Alexandrinæ, quæ ex diæcesi Ægyptiaca, & Synodum sedis Antiochenæ, quæ ex Orientali collecta esset, appellare solebant: ita sedis Apostolicæ Synodum eam dixerunt, ad quam Occidentales Ecclesiæ omnes conuenirent? Et schismaticos vis esse Græcos, qui hoc sentiant. Schismatici videlicet erant Athanasius & Basilius, qui hac de causa literis, quas ad Damasum Papá cum legatis mittebant, communem Occidentalium Episcoporum titulum imponebant. Schismaticus & Cyrillus, qui de Nestorio à Synodo Romana dánato scribens ad Ioannem Antiochenum, huic decreto

parendum iis necessario esse docet, qui à totius Occidentis communione, τῆς πρὸς ἅπασαν τὴν δύσιν κοινωνίας, excidere noluerint. Schismatica denique Synodus Ephesina, quæ passim cum de Cælestini Papæ legatis agit, illos τὴν γνώμην πάσης τῆς κατὰ δύσιν ἁγίας συνόδου φανερὰν πεποιηκέναι, totius Occidentalis Cõcilij sententiam exposuisse, & cum Cælestino ac sede Apostolica, Occidentem vniuersum repręsentasse commemorat. Quare nisi vehementer dissimulas, vides profectò, Latinorum, Græcorumque consensu, Occidentis patriarcham habitum fuisse Romanum Pontificem, & hanc illi peculiarem ac propriam diæcesim omnium calculis attributam.

At verò, vt me studiis, votisque tuis, Salmasi, supra spem & opi-

nionem tuam fauere ſentias im-
Pag. 698. penſius, age id etiam quod pro ma-
gno, poſtulabas, quod neſcire te
profiteris, inſuper cōdiſce. quo ni-
mirum tempore, & qua de cauſa
cæperit Occidens ad ſingularem ſe-
dis Apoſtolicæ procurationē per-
tinere. Quanquam difficile ſanè
non fuerat coniectura id aſſequi,
niſi te tranſuerſum anticipatus er-
ror auertiſſet, veteriſque Eccleſiæ
moris ac diſciplinę memoriam eri-
puiſſet. Quis enim eſt ſacrarum re-
rum non penitus rudis & ignatus,
qui neſciat Eccleſiaſticarum admi-
niſtrationum, cur aliæ aliis ſubſint
Eccleſiæ, vel præſint, antiquiſſi-
mam, certiſſimamque rationem ex
ipſa Chriſtianæ religionis propa-
gatione natam eſſe: cùm quæ ab
aliis prima fidei ſemina ſuſceperát,
hæ illas vt matrices Eccleſias colo-

rent, illarúmque ductu & arbitrio regerentur; has illæ tanquam à se institutas, fundatasque suo sibi iure vindicarent? Hoc primarum quippe sedium, quæ Apostolicæ sunt dictæ, fuit exordium. hinc ortæ diæceses, & prouinciæ. hinc primatum & patriarcharum edita distinctio. Ac multa subinde circa Ecclesiasticam hierarchiam, vel Pontificum, Synodorumque decretis, vel principum imperio & voluntate innouata atque interpolata constat? sed nihil firmius vnquã, nihilque sanctius ista quam dixi originis auctoritate seruatum est. Inde Alexandrinus toti Ægypto præfuit: inde Antiochenus Orienti. tum ille Indos quoque & Æthiopas, hic vero Babylonios & Persas suos esse voluit: vt quibus Christianæ legis auctores fuerant,

iisdem imperio & potestate principes essent. Inde & Romanus Patriarcha factus Occidentis. An potes negare, Occidentis Ecclesias omnes sedi Apostolicæ institutionem & originem suam debere? At manifestum est, vt Innocentij ad Decentium Eugubinum verbis vtar, *in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interiacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos venerabilis Petrus Apostolus, aut eius successores, constituerint sacerdotes.* & Agatho idem in altera ad Constantinum & collegas Impp. epistola, Romanæ huius diæcesis amplitudinem significans, per eas diffusam prouincias ait, ἐν αἷς τὸν λόγον τῆς πίστεως παρὰ τῶν ἀποστολικῶν τῶν προηγησαμένων οἱ σταλέντες ἐκήρυσσον, *in quibus fidei doctrinam ab Apostolicis prædecessoribus*

ſuis miſsi promulgarant. Iam igitur & cauſam tenes, cur Occidentis regiones præcipui titulo attributæ ſint Patriarchæ Romano, fidem ſcilicet ex vrbe ſuſceptam: & tempus, quo primum attributæ, idem ipſum quo fidem ſuſceperunt.

Eſtne hîc vltra quod requiras? Nempe vt ſicut Exarchos Græcorũ diuerſos à Patriarchis fuiſſe didiciſti: ita de Primatibus Occidentis idem nunc oſtendam. atque vbi tres tãtum aſſeueras, quatuor prorſus Epiſcoporum gradus extitiſſe confirmem. An vero difficile eſt hoc docere? Numera Synodorum genera & ordines quot fuerint, quatuor reperies: tot igitur ordines Epiſcoporum. quis hoc neget? Tuus ille doctor Anonymus, quem in ore frequenter habes, qui de ſubcæleſti hierarchia ſcripſit, etſi Pag. 350.

in distinguendis Synodorũ generibus vacillat, ambiguum tamen non habet, quin pro Synodorũ numero & varietate diuersi pariter & distincti sint ordines Episcoporum. Tu cum illo triplicem Synodum agnoscis. Vnam Episcopalem Episcopi cuiusque, quam soli parœciæ vnius presbyteri frequẽtent: alteram prouincialem Metropolitani, quę ex prouincia Episcopos habeat suffraganeos: tertiam Primatis, ad quam ex integra diæcesi singularũ prouinciarum Metropolitani conuocentur. Recte id quidem, & nos ipsi de his tribus assentimur. Alia enim reuera est, alteriusque ordinis Synodus apud nos Episcopi Parisiensis, aut Episcopi quondam Hipponensis in Africa, alia Metropolitani Senonensis, aut primę sedis in Numidia,

alia Primatis Lugdunensis, vel Carthaginiẽsis ex diœcesi vniuersa. Sed cur hîc gradum figis, & Synodum his tribus superiorem dissimulas, ad quam diuersarum Occidentis diæceseon primates conueniant, cui præsit is quem Ecclesiæ Romanæ Patriarcham appellamus, qui diæceses illas omnes præcipuo, vt audisti, iure ac potestate subiectas habet? An Synodi quartum hoc genus ignorabas? Post Agathonis epistolam non licuit. Deinde vecors nemo est adeo, vt differre nihil putet inter Primatis vnius Synodum, in qua soli sint Episcopi Galliæ vel Hispaniæ, & totam Patriarchæ Romani Synodum, Lateranensem verbi gratia, aut Lugdunensem, quæ & Galliæ, & Hispaniæ, & reliquas Occidentis synodos complectatur. Quod si alia

est synodus Primatis, alia Patriarchæ, atque huic illa subiecta est: cui dubium esse potest aliud esse Primatem, aliud Patriarcham qui subditos habeat Primates? & sicut alius est ordo Episcoporum, alius Metropolitani qui Episcopis præest; & alius rursum Metropolitanorum, alius Primatis qui sub se habet Metropolitanos: sic alium similiter ordinem esse primatum, alium Patriarchæ qui Primatibus præsideat? Episcoporum denique gradus in Occidente non tres, sed quatuor esse numerandos, Episcopum, Metropolitam, Primatem, & Patriarcham? Itaque, Salmasi, cum in posterum videris, aut gradus Episcoporum à Latinis plerisque tres tantum recenseri, aut Patriarchę nomen cum Primatis, ac si non differrent, nomine confundi: caue illos putes, vel Patriar-

cham Occidentis, de quo dictum est, ignorasse, vel hunc in eundem cum singularum dięceseon primatibus ordinem coniecisse. Minime verò. Sed cum Episcoporum ordines eos solum, qui multis apud Latinos communes erant, percenserent, quartum Patriarchatus Romani gradum, propterea quod in solo Pontifice residebat, non expressisse. quomodo & quartũ hunc nobiscum qui adnumerãt, qui Patriarchę Romano cum Græcorum Patriarchis communis est, quintum & supremum summi Pontificatus apicem, qui in eodem vniuersæ Ecclesiæ capite solò residet, vulgo prætermittunt.

De nomine autem Patriarchæ, vbi de re ipsa constet, quid attinet altercari? Primatibus interdum, tertij ordinis Episcopis, concessum est, quis nescit? an ideo qui in or-

dine quarto censentur, veri ac legitimi Patriarchæ non sunt? Audi Nicolaum I. ad consulta Bulgarorum cap. XCII. *Desideratis*, inquit, *nosse quot sint veraciter Patriarchæ. Veraciter illi sunt Patriarchæ, qui sedes Apostolicas per successiones Pontificum obtinent: Romanam videlicet, Alexandrinam, & Antiochenam.* quibus deinde, sed dispari ratione, adiectas ait Constantinopolitanam & Hierosolymitanam. Idem ille Pontifex, qui communem vocis abusum secutus Rodulfum Bituricensis Ecclesiæ primatem in epistola quadam sua Patriarcham appellarat, de veris Patriarchis interrogatus, primum atque vnicum in Occidente Romanum, secundum hunc quatuor in Oriente Patriarchas esse respondit: vt omnibus testatum relinqueret, Patriar

chæ nomen, etsi transferri ad alios nonnunquam soleat, his quinque duntaxat propria & vera notione deberi. Quanquam igitur, cum de quatuor Episcoporum gradibus constitutum sit, haud magni sanè interest, hoc an illo nomine vocétur, dummodo distinguantur: tamen vt in ceteris nemo repugnat, quin Metropolitani propriè ij dicantur, qui secundú ordinem constituunt, & Primates qui tertium, licet vtrisque vtraque conuenire possit appellatio: sic eorum qui in quarto sunt ordine proprium & peculiare nomen est Patriarcharum.

Vide nunc, vt ad te redeam, Salmasi, cum hæc ita se habeát, quam aliena & absurda sint, quæ contra sentiebas. Negabas vllum sedis Romanę Pontificem inter Patriar- Pag. 662.

chas nomen suum retulisse. retulit, vt audisti, & primum se Patriar-
Pag. 651. cham scripsit Nicolaus. Negabas Papam alio iure Occidentem rexisse, quam Orientem. Ipsi te Pontifices specialem Patriarchatus sui diœcesim Occidentem esse docue-
Pag. 648. runt. Negabas Italiæ primatem esse, aut alio iure Italiæ præfuisse, quam Galliæ. Nunc si quis est sensus agnoscis, quemadmodum Synodos Gallicanas cogebant, regebantque primates Galliæ, eodémque modo Africanis & Hispaniēsibus præerant primates Africæ & Hispaniæ: sic Italiæ Conciliis Primatis nomine vnicum præfuisse Pontificem, singularémque in Italia, quam extra Italiam non haberet, primatis auctoritate iurisdictionem exercuisse. denique vt Patriarchæ Occidentem, sic Primatis

Romani diæcesim fuisse Italiam: atque in hac diæcesi, quod etiam negabas, plures numero fuisse prouincias, tot videlicet, quot in tota erant Italia. Quod si Pontifex idē quoque est primas Italiæ, & patriarcha Occidentis, falsum item est profecto, quod aiebas, Pontificem Romanum duobus tantum modis considerari; & quicquid extra prouinciam Romanam pro potestate agit, id non alio iure agere, quam quo Ecccleſiæ præest vniuerſæ. Quid enim opus est ad summam illam auctoritatem recurrere, vt illi hoc in Italia liceat, quod liceret, quamuis auctoritate illa careret, & aliud quam Italiæ primas nō esset? aut vt in aliqua Occidentis parte id statuat ac decernat, quod ab eo qui Occidētis Patriarcha tantum esset, statui ac decerni ius foret? Quare

Pag. 522.
Pag. 694.

ſicut in Galliæ noſtrę prouinciis, quas Duces olim aut Comites ſub Regibus poſſidebant, nunc poſtquam in regis poteſtatem redactæ ſunt, diſtincta ſunt iura regis, atque Ducis, aut Comitis: & quamuis princeps idem vtramque perſonam ſuſtineat, alia tamen Ducis, Comitiſue iure imperat, alia regis: nec regiam apud nos maieſtatem lædit, qui regis titulo Ducis aut Comitis nomẽ adſcribit. ſic in Eccleſię Romanę Antiſtite, qui vnus omnes Epiſcoporum gradus & titulos amplectitur, diſtinguenda ſunt iura vniuſcuiuſque poteſtatis: quid nimirum ab illo tanquam Epiſcopo in Vrbe, vrbiſque parœcia geratur, quid tanquam à Metropolitano in prouincia Romana; quid vt Primas iũris habeat in Italia, quid vt Patriarcha in Occidente,

cidente, quid postremo vt Papa & summus Pontifex in Ecclesia vniuersa. Stultum autem ac plane ridiculum, cum peculiarem Papæ prouinciam sine iniuria dici & esse non abnuas, specialem illi diœcesim sine vniuersalis diœcesis noxa tribui non posse suspicari. quasi stipites hac in re fuerint, aut euersam auctoritatem istam Pontifices voluerint, qui specialem diæcesim suam, quæ ad vltimos Daciæ fines tenderet, cum Hadriano dixerunt: aut Synodum suam cum Agathone illam censuerunt, ad quam vniuersæ Occidentis synodi pertinerent: qui Patriarcham Romanum cum quatuor Græcorum Patriarchis cum Nicolao compararunt; aut ædes Pontificias in Vrbe hac vna de causa Patriarchium Roma- Pag. 718.

num cum Martino I. & alijs omnibus appellarunt.

Cvm ergo, vt tecum hîc tandem finiam, Salmasi, multis huiusmodi deliramentis & ineptiis, non solum postrema hæc referta sit dissertatio, sed totius operis tui à calce ad carceres nulla pars vacet: vnde tibi tantum est animi ac fiduciæ, vt non modò de his ipsis audiri te iterum sine stomacho posse non diffidas: sed quacumque alia de re, velut Gorgias alter, disceptaturum te promittas? Qvacvmqve de re, inquis, campus apertus est, & campio paratus. Pag. 720. Quid aliud Plautinus Pyrgopolinices, aut Terentianus Thraso diceret, aut ille, cui apud Virgilium Mauors ventosa in lingua? Sed hoc nempe ingenium est tuum. Ita

plerunque sunt ἐριστικοὶ nonnulli, vt ſine lite & rixa viuere nolint. Tibi autem, ſi bellandi tanta eſt libido, longè petendi hoſtes non ſunt. Domi habes ignorantiæ tuæ veteranos, qui te exerceant. Nolanum in primis lapidem, cuius incurſu grauiſſime & turpiſſime nuper offendiſti: tum edicta & programmata Iudicum, quæ non ferendo ſtupore Principum legibus anteponenda docuiſti: tum Africæ primates Epiſcopos, de quibus cũ plurima garrires, quinam eſſent hactenus ignoraſti. Geographica deinde παράδοξα, Picenum in Vmbria, Sabinoſque in Piceno, & alios id genus παντοδαπῆς ἀμαθίας προμάχους pugnaciſſimos, qui gloriæ & oſtentationis tuæ luminibus vehementer officiunt. Cum his con-

gredere, hos laceſſe, in his edomãdis conatum & vires tuas metire. Tum vbi domeſtica hæc monſtra confeceris, externum, ſi libet, hoſtem quæras, & prouoces licebit.

FINIS.

INDEX.

INDEX AVCTORVM.

ERRATA.

Pag. 27. 2. augeri non p.
30. 17. ἀρχὴν esset
31. 19. differueram
52. 9. occurrere, atque
53. 11. *Interocrium*
56. 10. *Septempedam*
71. 20. spectet
96. 4. ἀσυλλογιστίαν
97. 8. inquis,
151. 14. *duabus Innocentii Papæ epist.*
158. 5. Parcam
212. 10. Phrygiæ salutaris
215. 8. diœceses
249. 19. stupiditatis
251. 11. vitiosa non est
252. 16. modis sæpe
253. 8. faciant 9. dicuntur
277. 12. *Aut ad primatum*
294. 3. magno postul.
295. 14. constat. sed

æ pro œ passim in diœcesi, & alijs nonnullis.